អនុស្សាវរីយ៍ក្នុងឱកាសបុណ្យសព
លោកអភិបាល អុីវ រ៉ាមូស

FUNERAL MEMORIES OF
BISHOP YVES RAMOUSSE, MEP

CONGREGATIO
PRO GENTIUM EVANGELIZATIONE

Rome, 1 March 2021

His Excellency Bishop Olivier Michel Marie SCHMITTHAEUSLER, M.E.P.
Vicar Apostolic of Phnom-Penh, Cambodia

PHNOM-PENH

WITH GREAT SADNESS WE LEARNED OF THE DEATH OF BISHOP YVES-MARIE GEORGES RENÉ RAMOUSSE, M.E.P., AND WE EXPRESS TO THE CATHOLIC COMMUNITIES OF PHNOM-PENH AND BATTAMBANG OUR HEARTFELT CONDOLENCES WHILE ASSURING OF OUR PRAYERS. THE CONGREGATION FOR THE EVANGELISATION OF PEOPLES, MINDFUL OF HIS MISSIONARY ZEAL, ENTRUSTS THE ETERNAL REPOSE OF HIS SOUL TO THE DIVINE MERCY OF THE HEAVENLY FATHER.

Luis Antonio Card. Tagle
Prefect

+ Archbishop Protase Rugambwa
Secretary

ក្រសួងប្រកាសដំណឹងល្អសម្រាប់មនុស្សជាតិទាំងឡាយ

ទីក្រុងរ៉ូមថ្ងៃទី១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២១

ជូនចំពោះ

លោកអភិបាល **អូលីវីយេ៉ មីឆែល ម៉ារី ឌឹតហស្លេរ**

អភិបាលព្រះសហគមន៍កាតូលិកកម្ពុជា ភូមិភាគភ្នំពេញ

យើងមានសេចក្ដីក្រៀមក្រំយ៉ាងក្រៃលែង ដោយបានទទួលដំណឹងថា លោកអភិបាល **អ៊ីវ ម៉ារី យ៉ច់ រ៉ាណេ រ៉ាមូស**, M.E.P ទទួលមរណភាព។ យើងចូលរួមរំលែកទុក្ខដ៏ក្រៀមក្រំនេះ ដោយសមានចិត្តស្មោះសរ ជាមួយព្រះសហគមន៍កាតូលិកភូមិភាគភ្នំពេញ និងព្រះសហគមន៍កាតូលិកភូមិភាគបាត់ដំបង តាមរយៈការអធិដ្ឋានរបស់យើងសម្រាប់វិញ្ញាណក្ខន្ធរបស់អភិបាល។ ក្រសួងប្រកាសដំណឹងល្អសម្រាប់មនុស្សជាតិទាំងឡាយ ចង់ចាំជានិច្ចនូវកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់លោកក្នុងកិច្ចការជាសាសនទូត។ យើងសូមទូលអង្វរព្រះជាម្ចាស់ ជាព្រះបិតាដ៏មានព្រះហឫទ័យមេត្តាករុណា សូមព្រះអង្គប្រោសប្រណីដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធរបស់លោកអភិបាល។

រដ្ឋមន្ត្រី

លោកកាឌីណាស់ លូវីស អន់តូនីញ៉ូ តាក្លេ

រដ្ឋលេខាធិការ

លោកអគ្គអភិបាល ប្រូតាស រូហ្គាមវ៉ា

CONGREGATIO
PRO GENTIUM EVANGELIZATIONE

PROT. 727/21

4 mars 2021

Excellence,

C'est avec une profonde tristesse que la Congrégation pour l'Évangélisation des Peùples a appris le décès de Mgr Yves-Marie Georges René Ramousse, M.E.P., Vicaire Apostolique émérite de Phnom-Penh. Avec profonde affection et gratitude, ce Dicastère garde de Mgr Ramousse, l'image d'un homme entièrement donné au Peuple cambodgien, doté d'un zèle apostolique extraordinaire pour le salut des âmes, un modèle de berger qui avait la capacité de témoigner l'amour du Christ dans la souffrance et dans les larmes.

Il est vraiment difficile d'énumérer les nombreux travaux que Mgr Ramousse a faits et laissés à l'Église au Cambodge. Tout d'abord, il fut un témoin de la destruction de l'Église au Cambodge sous le règne de terreur inauguré par Pol Pot, puis plus tard de sa renaissance.

Il fut contraint à l'exil. Et s'il eut le cœur brisé d'avoir été éloigné de force des personnes souffrantes, il accepta de se rendre rapidement en Indonésie pour se rapprocher de l'Eglise qu'il avait dû quitter et prendre soin des réfugiés cambodgiens. De retour au Cambodge, à la fin de la guerre civile en 1989, Mgr Ramousse se remit courageusement à l'œuvre pour la renaissance des communautés catholiques du pays, en encourageant notamment les milliers de réfugiés du Vietnam qui composaient la base pour une renaissance de l'Église. Sa passion pour la formation du clergé diocésain afin de donner un visage khmer à l'Église locale est un trait dans la vie de Mgr Ramousse qui

A Son Excellence
Mgr **Olivier Michel Marie SCHMITTHAEUSLER, M.E.P.**
Vicaire Apostolique de Phnom-Penh

PHNOM-PENH

(via la Nonciature Apostolique)

mérite d'être souligné. Et, en 1997, ses efforts furent récompensés lorsque l'Église catholique fut reconnue par le gouvernement cambodgien comme une réalité religieuse, et non plus comme une ONG.

Mais je voudrais surtout rappeler les ferventes prières que Mgr Ramousse a faites jour et nuit devant Dieu en tant que «prêtre», dans une grande agonie et solitude, rappelant les souffrances endurées par le Peuple cambodgien si cher à son cœur. En considération de toutes ses œuvres et de ses prières, il fut un grand apôtre du Seigneur pour l'Église au Cambodge, et en restera un modèle pour les missionnaires, à travers les âges. Je loue la providence de Dieu pour la vie de Mgr Ramousse. Il fut un don de Dieu pour l'Eglise, pour nous.

En ce moment douloureux pour vous, pour la famille de Mgr Ramousse, et pour tout le Peuple de Dieu au Cambodge, je vous assure de ma proximité et de ma prière afin que le Seigneur Jésus-Christ accueille dans son Royaume de lumière et de paix éternelle ce berger bon et fidèle.

+ Luis Antonio G. Card. Tagle
Pref.

Secr.

APOSTOLIC NUNCIATURE
IN THAILAND

217/1 SATHORN TAI ROAD
BANGKOK 10120
Telephone 0-2212-5853
0-2212-5854
Fax 0-2212-0932

Dear Bishop Olivier,
With sadness I learned the news of the demise of the Most Reverend Bishop Yves Ramousse, MEP, Emeritus Apostolic Vicar of Phnom Penh.
While conveying expressions of my heartfelt condolences, I give thanks to God for this eminent Shepherd who gave his whole life for the Church in Cambodia and its faithful.
At the same time, I join the faithful in Cambodia in elevating prayers for his eternal repose.
May the Good Lord welcome his soul in the Father's House and grant him eternal happiness, as promised to His faithful servants
May his soul rest in peace!

Bangkok, 26 February 2021

+ Paul Tschang

Archbishop Paul Tschang
Apostolic Nuncio

ស្ថានទូតសន្តអសនៈ នៅព្រះរាជាណាចក្រថៃ

ជូនចំពោះ

លោកអភិបាល **អូលីវីយេ ឝ្មីតហាស្លេរ ជាទីស្រលាញ់**

យើងមានសេចក្តីក្រៀមក្រំយ៉ាងក្រៃលែង ដោយបានទទួលដំណឹងមរណភាពរបស់ លោកអភិបាល អ៊ីវ ម៉ារីយ៉ច៍ រ៉ាណេ រ៉ាមូស, M.E.P ជាអតីត អភិបាលព្រះសហគមន៍កាតូលិកភូមិភាគភ្នំពេញ។

ក្នុងពេលថ្លែងសារសម្តែងការរំលែកទុក្ខដ៏ក្រៀមក្រំ ដោយសមានចិត្តស្មោះសរ ខ្ញុំសូមអរព្រះគុណព្រះជាម្ចាស់ ដែលបានប្រទានគង្វាលដ៏ឧត្តម ដែលបានបូជាជីវិតរបស់លោក សម្រាប់គ្រីស្តបរិស័ទ និងព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជា។

ទន្ទឹមនឹងនេះដែរខ្ញុំចូលរួមរំលែកទុក្ខដ៏ក្រៀមក្រំ ជាមួយគ្រីស្តបរិស័ទកាតូលិកនៅកម្ពុជាទាំងអស់ តាមរយៈការអធិដ្ឋាន សម្រាប់វិញ្ញាណក្ខន្ធ របស់លោកអភិបាលបានទទួលជីវិតអស់កល្បជានិច្ច។

ខ្ញុំសូមអង្វរព្រះជាម្ចាស់ សូមប្រោសប្រណីទទួល ទទូលវិញ្ញាណក្ខន្ធ របស់លោកអភិបាល នៅក្នុងស្ថានបរមសុខ សូមប្រទានឲ្យលោក មានសុភមង្គលអស់កល្បជានិច្ច តាមព្រះបន្ទូលសន្យារបស់ព្រះអង្គចំពោះអ្នកបម្រើដ៏ស្មោះត្រង់របស់ព្រះអង្គផង។

សូមឱ្យវិញ្ញាណក្ខន្ធរបស់លោកអភិបាលបានសម្រាកក្នុងសុខគតិភព។

ទីក្រុងបាងកកថ្ងៃទី ២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១

អគ្គរាជទូត សន្តអសនៈ

អគ្គអភិបាល ប៉ូល ឆាង អ៊ីនណាម

NONCIATURE APOSTOLIQUE
EN FRANCE

Paris, le 3 mars 2021

Prot. N. 1192/21

Mon Père,

Informé du décès de S.Exc. Mgr Yves Ramousse m.e.p., Vicaire Apostolique émérite de Phnom Penh au Cambodge, je suis chargé de vous transmettre le message que le Cardinal Secrétaire d'État vous adresse au nom du Saint-Père.

« Au Révérend Père Gilles REITHINGER,
Supérieur Général des Missions Étrangères de Paris **PARIS**

Apprenant le rappel à Dieu de Monseigneur Yves Ramousse, M.E.P., Vicaire Apostolique émérite de Phnom Penh au Cambodge, le Pape François tient à vous exprimer sa sympathie et sa communion de prière, de même qu'aux proches du défunt, aux prêtres des Missions Étrangères de Paris et aux fidèles du Vicariat Apostolique du Phnom Penh dont il fut le Pasteur.

Il demande à Dieu d'accueillir dans sa paix et sa lumière ce serviteur infatigable et plein de zèle qui, dans des circonstances difficiles, a témoigné avec son peuple de l'amour du Christ.

En gage de réconfort, le Saint-Père vous envoie, ainsi qu'à la famille du défunt, aux fidèles du Vicariat Apostolique de Phnom Penh, à ses frères missionnaires et aux personnes qui participent à la liturgie des obsèques, la Bénédiction Apostolique.

✠ Cardinal Pietro Parolin
Secrétaire d'État de Sa Sainteté »

En m'unissant au message ci-dessus, je vous prie d'agréer, mon Père, l'expression de mes sentiments fraternels dans le Seigneur.

✠ Celestino Migliore
Nonce Apostolique

Père Gilles REITHINGER m.e.p.
Supérieur Général des Missions Etrangères de Paris
128 rue du Bac
75341 PARIS Cedex 07

NONCIATURE APOSTOLIQUE - 10 av. du Président Wilson - 75116 PARIS - tél. (33) 1. 53.23.01.50 - nuntius.france@gmail.com

ສັງຄະມົນທົນວຽງຈັນ ຖະໜົນ ສາມແສນໄທ.ຕ.ປ.ນ. 113. ວຽງຈັນ. ສ ປ ປ ລາວ
ໂທ: (856-20) 5210844 ; ແຟັກ: (856-21) 215085

Apostolic Vicariate of Vientiane Samsenthai Rd. P.O Box 113, Vientiane, PDR Laos
Tel: (+856 20) 5210844; Fax (+856 21) 215085

Tres cher Monseigneur Yves Ramousse.

La premiere fois que vous ai vu passer a Vientiane, aux environs de l'annee 1973. J'etais nouvellement ordonne petre, a 28 ans et six mois. Vous etiez en reunion de la CELAC avec Mgrs Etienne Loosdregt, Pierre Urkia et Lionello Berti et Mgr. Piere Bbach. En fait je ne vous ai vu qu'en passant. Deux eveques Oblats et trois eveques MEP, travaillant ensemble pour le royaume de Dieu dans ces deux pays ravages par toutes sortes de difficultes, surtout par les guerres intestines… Cependant vous y aviez tous laisse : vos jeunesses, vos energies et surtout vos cœurs aimants et servants les pauvres..

La derniere fois je vous ai vu et ai parle avec vous, c'etait a Sianouk-ville, durant notre reunion annuelle de la CELAC dont Mgr. Destombes était le president. C'était la aussi que j'ai été elu pour la premiere fois comme successeur du feu Mgr.Destombes.

Votre amour pour le Cambodge et pour les plus pauvres des pauvres, pour moi, était un bel exemple, dans le service pastoral.

Je vous remercie de tout cœur, Mgr. Yves, d'etre un eclaireur pour la suite de notre apostolat. J'en rends grace au Seigneur, de vous avoir connu. Vous etes notre père, notre frere et notre Ami inoubliable.

Du haut du ciel ou vous etes avec vos amis et collaborateurs : Mgr. Etienne Loosdretg, Lionello Berti, Pierre Urkia, Pierre Bach et dernierement avec le père Joseph Trebaol. Grand merci pour tout.

Je suis avec vous tous, dans la priere et l'affection filiales.

Cardinal Louis-Marie Ling Mangkhanekhoun, I.V.Dei, MEP honoraire

President de la CELAC, Vicaire apostolique de Vientiane et Administrateur de Luang Prabang, Laos

Cher Mgr Olivier Schmitthaeusler

Nous sommes avec vous

Nos prières rejoignent à vous et à tous les Chrétien de Cambodge pour demander la miséricorde de Dieu d'accueillir notre cher Mgr Yves Ramousse Son serviteur dans sa demeure éternelle.

Oui ! Il était cher de tous les chrétiens du Cambodge.

Il était cher de tous nos frères de C.E.L.A.C

Il l'était et il l'est toujours avec nous, surtout avec l'Eglise du Cambodge avec son Coeur et son âme. Il prie et priera toujours pour l'Eglise des Cambodge et pour nous tous.

Soyez assurés Monseigneur de notre prière et de toute notre amitié fraternelle à partager avec vous.

Nos coeurs et nos regards se sont tournés tous au Cambodge, à l'Eglise de Cambodge et à vous tous.

Uis dans la prière du Christ Ressuscité.

Mgr Jean-Marie Vianney Prida INTHIRATH
Président du C.E.L
(Conférence épiscopal du LAOS)

ARCHEVÊCHÉ
180 Nguyễn Đình Chiểu - Quận 3
HOCHIMINH VILLE - VIET NAM
☎ (84.28) 3930 3828
E.mail : tgmsaigon@gmail.com

Saigon, le 4 mars 2021

A Son Excellence Mgr Olivier SCHMITTHAEUSLER, m.e.p.
Vicaire Apostolique de Phnom Penh
CAMBODGE

Excellence,

Je regrette de ne pas vous répondre plus tôt, car je viens de passer une semaine au diocèse de Phát Diệm dont je suis encore administrateur apostolique.

Je partage votre douleur devant le décès du Monseigneur Yves Ramousse. En lisant votre homélie, je comprends que notre grand Monseigneur est vraiment un homme de Dieu et un pasteur aimable, joyeux, courageux, qui désire se consacrer totalement aux hommes et mourir aussi pour le peuple de Dieu. Il est vraiment une grande figure missionnaire.

Nous savons aussi qu'il était dans un certain temps professeur au séminaire de Saigon. C'est une raison de plus pour nous de prier pour lui.

Nous croyons que, étant mort avec le Christ, il partagera la gloire du Christ transfiguré. Nous prierons spécialement pour lui;cependant nous pensons que maintenant auprès du Seigneur il prie pour nous.

Ce samedi matin, 6 mars, nous célébrerons la messe du troisième anniversaire du décès de Mgr Paul Bùi Văn Đọc à la cathédrale de Saigon. Mais durant ce temps de pandémie, les participants seront limités au nombre de pas plus de 50 personnes. Nous confions aussi à votre prière notre aimable archevêque.

Je vous souhaite un fécond Carême. Que le Seigneur garde votre peuple de Dieu en paix et -selon vos mots- en espérant que le covid-19 n'est pas trop virulent dans votre diocèse.

Union dans le Christ,

+ Joseph Nguyễn Năng
Archevêque de Saigon

1er Mars 2021

A Monseigneur Olivier SCHMITTHAEUSLER, Vicaire Apostolique de Phnom Penh

Excellence,

C'est avec émotion, tristesse et espérance que j'apprends le décès de Mgr Yves Ramousse.

Avec tout mon diocèse de Phan Thiết, je vous adresse à vous, ainsi qu'à toute l'Eglise du Cambodge et à la Société des Missions Etrangères, mes plus sincères condoléances, et je rends grâce à Dieu pour le si beau ministère missionnaire qu'il a exercé durant plus de soixante ans.

Puisse le Seigneur accueillir Mgr Ramousse dans sa Lumière, sa Paix et sa Vie. Puisse son exemple, sa prière et ses sacrifices rendre plus féconde encore la belle graine d'Evangile semée au Cambodge !

Avec ma prière et ma communion fraternelle dans le Seigneur, je vous souhaite une belle et féconde marche vers Pâques.

Mgr Joseph Đỗ Mạnh Hùng

Évêque de Phan Thiết

FIAT VOLUNTAS TUA

Penang, 4 March 2021

Dear Bishop Olivier,

In Solidarity with the Church of Cambodia as we celebrate the gift of our Brother Bishop Yves Ramousse completion of his Mission.

Bishop Datuk Sebastian Francis

Bishop of Penang and President of the Catholic Bishops' Conference of Malaysia, Singapore and Brunei

Excellence Mgr Olivier SCHMITTHAEUSLER M.E.P

I am very sorry to know about the demise of Rev. Bishop Yves Ramousse, MEP. He has done a Yeoman service for the early Church of Cambodia especially at the difficult times of Khmer Rouge. I will pray for the repose of his soul. He should be surely enjoying God's presence for his wonderful work done to the Church of Cambodia at critical times.

I take this chance to wish your grace Olivier the showers of God's blessings and many more years of ministry.

Yours fraternally,

+Yvon Ambroise
Bishop Emeritus of Tuticorin and
Chairman of Office for Human Development-FABC

Bishop Yves Ramousse
บิชอป อีเวส รามูส - MEP
Bishop Yves Ramousse
1928 - 2021
สมณประมุขดูแลคริสตชนพนมเปญ
ได้เสียชีวิตเพราะโควิด-19
ในที่ประเทศฝรั่งเศส 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2021

Au Père Gilles Reithinger,
Supérieur Général des Missions Etrangères de Paris

Mercredi 3 Mars 2021 – Messe des Funérailles de Mgr Yves Ramousse

L'Eglise du Cambodge est en grande communion avec vous, Monsieur le Supérieur Général, en ce moment même où vous célébrez les funérailles de notre cher Mgr Yves Ramousse, Vicaire Apostolique de Phnom Penh de 1963 à 1976 puis de 1992 à 2001, ainsi qu'Administrateur Apostolique de Battambang de 1992 à 2000.

L'Eglise du Cambodge, petite mais si vivante aujourd'hui, est le fruit de son amour, de son zèle apostolique, de son esprit de sacrifice et sa grande prévoyance pour préparer l'avenir, aussi bien par la création des préfectures apostoliques de Battambang et de Kompong Cham en 1968, par l'utilisation systématique de la langue khmère dans la liturgie et la catéchèse, la construction du grand séminaire de Phnom Penh, le développement du dialogue interreligieux, l'effort d'inculturation, la fondation de la CELAC (Conférence Episcopale Laos et Cambodge), l'ordination de Mgr Chhmar Salas pour assurer la succession apostolique dans les heures noires de Pol Pot, tout comme par son retour improbable en 1989 et sa re-nomination en 1992 avec l'établissement de relations diplomatiques en 1994, la reconnaissance des statuts de l'Eglise catholique en 1997, la formation et l'ordination de plusieurs prêtres cambodgiens, l'achat de terrains, l'accueil de nombreuses congrégations religieuses et missionnaires, le début du pèlerinage des martyrs à Tangkok, l'ordination de son successeur, Mgr Emile Destombes, et surtout la reconstruction de la communauté chrétienne autour des piliers essentiels de la liturgie, de la catéchèse et de la charité.

Successeur de Mgr Yves Ramousse, je rends grâce à Dieu pour les grâces innombrables que l'Eglise du Cambodge a reçues grâce à lui.

Monseigneur Kike Figaredo (SJ), Préfet Apostolique de Battambang, Monseigneur Bruno Cosme (MEP), Administrateur Apostolique de Kompong Cham et tous les chrétiens du Cambodge se joignent à moi pour demander à Dieu d'accueillir notre cher serviteur dans son Royaume : *Requiem aeternam dona eim, Domine, et lux perpetua luceat eim.*

Dans quelques semaines, quand la situation sanitaire au Cambodge nous le permettra, nous nous rassemblerons sur la Terre des Martyrs que Monseigneur Yves aimait tant pour chanter alors : *Te Deum, laudmaus, te Dominum confitemur* en rendant grâce pour sa propre vie.
Priez pour nous !
Priez depuis le Ciel pour l'Eglise du Cambodge afin que nous soyons dignes de la servir et de chercher le Royaume de Dieu sur cette terre que vous avez servie avec tant d'amour et de zèle.

Mgr Olivier Schmitthaeusler, m.e.p.
Vicaire Apostolique de Phnom Penh

Mgr Enrique Figaredo, s.j.
Préfet Apostolique de Battambang

Mgr Bruno Cosme, m.e.p.
Administrateur Apostolique de Kompong Cham

Et toute l'Eglise du Cambodge

លោក អ៊ីវ រ៉ាម្វូស
អភិបាលព្រះសហគមន៍កាតូលិក ភូមិភាគភ្នំពេញ
(១៩៦២-១៩៧៦ , ១៩៩២-២០០១)

"ដើម្បីឲ្យមនុស្សលោកមានជីវិត.." *យ៉ូហាន១០,១០*

លោក អ៊ីវ រ៉ាមូស កើតនៅថ្ងៃទី២៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩២៨ នៅភូមិសែមបាដែល Sembadel (Haute-Loire-France) ជាទីក្រុងមួយស្ថិតនៅក្នុងភូមិភាគពុយ ។ ឪពុកឈ្មោះ យ៉ាគ រ៉ាមូស ជាបុគ្គលិកផ្លូវដែក និងម្ដាយឈ្មោះ យូលី កាលែត ។ លោកជាកូនពៅក្នុងចំណោមបងប្អូន៣នាក់ ។ នៅឆ្នាំ១៩៤២ លោក អ៊ីវ រ៉ាមូស ចូលសិក្សានៅអនុទេវវិទ្យាល័យ La Chartreuse នៅ Brives-Charensac ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៤៧ លោកបន្តការសិក្សានៅទេវវិទ្យាល័យ នៃក្រុមសាសនទូតក្រៅប្រទេសនាក្រុងប៉ារីស ។ លោកទទួលអគ្គសញ្ញាតែងតាំងជាបូជាចារ្យ នៅថ្ងៃទី០៤ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៥៣ ។ លោកបានបញ្ចប់ការសិក្សានៅទីក្រុងរ៉ូម និងបានការពារនិក្ខេបបទលើប្រធានបទ The Great Catechesis of Saint Gregory of Nyssa ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៧ ។ លោកបានចេញដំណើរមកប្រទេសកម្ពុជា នៅថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៥៧ ។

នៅពេលមកដល់ប្រទេសកម្ពុជា លោកបានសិក្សាភាសាខ្មែរ និងវៀតណាមនៅ បាណាម Banam ហើយបន្ទាប់មកនៅព្រះវិហារសន្តសិលា និងសន្តប៉ូល Saint-Pierre-et-Saint-Paul (Xom Bien) ក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ ។ នៅឆ្នាំ១៩៦០ លោកត្រូវបានតែងតាំងជាសាស្ត្រាចារ្យនៅទេវវិទ្យាល័យ នៃក្រុងសៃហ្គន មុនពេលផ្លាស់មកបង្រៀននៅអនុទេវវិទ្យាល័យក្នុងក្រុងភ្នំពេញនៅឆ្នាំបន្ទាប់ ។ នៅឆ្នាំ១៩៦២ លោកត្រូវបានចាត់ឲ្យទៅបង្រៀនរយៈពេលខ្លីនៅទេវវិទ្យាល័យនៃក្រុមសាសនទូតក្រៅប្រទេសនាក្រុងប៉ារី នៅប៊ីវ៉ីប្រេស ។

នៅថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៦២ សម្ដេចប៉ាបបានជ្រើសតាំងលោកជាអភិបាលព្រះសហគមន៍កាតូលិកកម្ពុជា ភូមិភាគភ្នំពេញ ដែលមានអាសនៈក្នុងភូមិភាគពីស៊ីតា (the Titular See of Pisita) ពេលនោះលោកមានវ័យត្រឹមតែ៣៥ឆ្នាំ ។ លោកទទួលអគ្គសញ្ញាតែងតាំងជាអភិបាលព្រះសហគមន៍ភូមិភាគភ្នំពេញ នៅថ្ងៃទី២៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៦៣ ដោយលោកអភិបាល វ៉ាបាឡង់ នៅក្នុងព្រះវិហាររបស់ទេវវិទ្យាល័យសាសនទូតក្រៅប្រទេសនាក្រុងបារីស (the chapel of the Foreign Missions Seminary -Paris, Franc) ។

លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានចូលរួមក្នុងមហាសន្និបាតវ៉ាទីកង់ទី២ នៅវគ្គទី២ ទី៣ និងទី៤ ។ លោកគឺជាអភិបាលម្នាក់ក្នុងចំណោមអភិបាល១២អង្គ ដែលបានចូលរួមអបអរសាទរខួបលើកទី៥០ នៃមហាសន្និបាតវ៉ាទីកង់ទី២ ដែលរៀបចំឡើងដោយសម្ដេចប៉ាប បេណេឌិក ទី១៦ នៅទីក្រុងរ៉ូម កាលពីថ្ងៃទី២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ ក្នុងពេលមហាសន្និបាតក្រុមលោកអភិបាលទូទាំងពិភពលោកស្ដីអំពី "ការប្រកាសដំណឹងល្អ" The Synod of Bishops for the New Evangelization ។

នៅក្នុងមហាសន្និបាតវ៉ាទីកង់ទី២ លោកអភិបាល អ៊ីវ វ៉ាមូស បានជួបលោកអភិបាលព្រះសហគមន៍ពីររូបមកពីប្រទេសឡាវ គឺលោកអភិបាល អាណូដ៍ (Mgr. Arnaud, MEP) និងលោកអភិបាល លូសដ្រែត៍ (Mgr. Loosdret, OMI) ។ នៅឆ្នាំ១៩៦៨ លោកបានបង្កើតសភាលោកអភិបាលព្រះសហគមន៍ឡាវ-កម្ពុជា (CELAC) ដែលជួបប្រជុំគ្នាជារៀងរាល់ឆ្នាំ ម្តងប្រជុំនៅប្រទេសឡាវម្តងប្រជុំនៅប្រទេសកម្ពុជារហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៤ ។ ប៉ុន្តែការជួបប្រជុំនេះត្រូវផ្អាក ចាប់តាំងពីប្រទេសកម្ពុជាធ្លាក់ក្នុងរបបខ្មែរក្រហមរហូតដល់ឆ្នាំ១៩៩២ ។

លោកអភិបាលវ័យក្មេង ពេលដែលត្រឡប់មកពីមហាសន្និបាតវ៉ាទីកង់ទី២ គឺពោរពេញដោយភាពរីករាយ ។ ជាដំបូងបង្អស់ លោកឈ្វេងយល់អំពីស្ថានភាពបេសកកម្មនៅកម្ពុជា ។ លោកបានអញ្ជើញលោកបូជាចារ្យ ប៊ូឡាដ៍ (Fr.Boulard) អ្នកជំនាញសង្គមវិទូ ជាតិបារាំងដ៏ល្បីឈ្មោះ ដើម្បីកំណត់បញ្ហាប្រឈមនានា ក្នុងកិច្ចការព្រះសហគមន៍នៅកម្ពុជា និងឈ្វេងយល់អំពីគម្លាតរវាងព្រះសហគមន៍នៅតាមជនបទ ដែលផ្តោតសំខាន់ទៅលើជនជាតិភាគតិច និងពីស្ថានភាពប្រទេសមួយដែលមាននគរូបនីយកម្មពេញលេញ និងការដឹកនាំដោយគោលនយោបាយជាតិនិយម ។

លោកអភិបាល អ៊ីវ វ៉ាមូស បានដាក់ចេញវិធានការពិសេស ដោយគោរពតាមស្មារតីនៃមហាសន្និបាតវ៉ាទីកង់ទី២ អំពីការប្រារព្ធពិធីបុណ្យ (Sacrosanctum Concilium) ដោយស្នើសុំឱ្យបូជាចារ្យធ្វើពិធីបុណ្យជាភាសាជាតិ ។ វិធានការនេះ ពិតជាមានអត្ថន័យនៅផ្លាស់ប្តូរទំនៀមទម្លាប់ ដែលមានតាំងពីសម័យកាលលោកអភិបាល មីស្ស (Bishop Miche) ។ លោកបានឲ្យលោកបូជាចារ្យដែលមកថ្មីត្រូវរៀនភាសាខ្មែរ ជំនួសភាសាវៀតណាម (១៩៦៦) ។ លើលពីនេះទៅទៀត មានគ្រីស្តបរិស័ទមួយចំនួនបានបកប្រែពិធីបុណ្យអភិបូជាមកជាភាសាខ្មែរ ។ ការងារបកប្រែព្រះគម្ពីរបានចាប់ផ្តើមនៅពេលនោះ ។

សភាក្រុមលោកអភិបាលព្រះសហគមន៍ឡាវ-កម្ពុជា (CELAC) ក៏សម្រេចចិត្តបើកទូលាយទ្វារព្រះសហគមន៍ដើម្បីស្វែងរកយល់អំពីព្រះពុទ្ធសាសនា ។ សន្និបាតមួយបានរៀបចំឡើង សម្រាប់លោកបូជាចារ្យ បព្វជិតបព្វជិតា និងគ្រហស្ថ ក្នុងបំណងបំភ្លឺដល់សាសនទូតទាំងអស់ ដើម្បីមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់ ចំពោះស្ថានភាពរបស់បងប្អូនឯទៀតៗមិនទាន់ជឿលើគ្រីស្តសាសនា ដែលនៅក្នុងបេសកកម្មប្រកាសដំណឹងល្អរបស់ពួកគេ ។

ក្នុងអំឡុងទសវត្ស១៩៥០ និង១៩៦០ មានយុវជនខ្មែរមួយចំនួនបានទទួលអគ្គសញ្ញាជាបូជាចារ្យ បន្តិចម្តងៗ លោកអភិបាល វ៉ាមូស បានអនុញ្ញាតឲ្យអស់លោកទាំងនោះបំពេញមុខងារទទួលខុសត្រូវ និងណែនាំព្រះសហគមន៍ ។ ដោយសារបំណុចនេះហើយ លោកអភិបាល អ៊ីវ វ៉ាមូស បានស្នើទៅក្រុងរ៉ូមដើម្បីចែកព្រះសហគមន៍ភូមិភាគភ្នំពេញជាបីផ្នែក ហើយនៅថ្ងៃទី២៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៦៨ សន្តអសនៈបានបង្កើតព្រះសហគមន៍ភូមិភាគបាត់ដំបង និងព្រះសហគមន៍ភូមិភាគកំពង់ចាម ។ សន្តអសនៈ បានជ្រើសតាំងលោកឪពុកជាតិកម្ពុជា ប៉ូល ទេព អ៊ីមសុត្ថា ជាអភិបាលព្រះសហគមន៍ភូមិភាគបាត់ដំបង និងលោកឪពុក អនដ្រេ ឡឺស៊ូអេហ្វ André Lesouëf (MEP) ជាអភិបាលព្រះសហគមន៍ភូមិភាគកំពង់ចាម ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារខ្វះបូជាចារ្យខ្មែរ គឺមិនអាចផ្ទេរសិទ្ធិទាំងស្រុង ទៅបូជាចារ្យជនជាតិខ្មែរ ដើម្បីណែនាំព្រះសហគមន៍នោះបានទេ ។

លោកអភិបាល អ៊ីវ វ៉ាមូស បានសម្រេចចិត្តបង្កើតទេវវិទ្យាល័យមួយនៅជ្រោយចង្វារ ទល់មុខរាជធានីភ្នំពេញ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីអប់រំយុវជន ឱ្យក្លាយជាគង្វាលថ្មីនៅក្នុងព្រះសហគមន៍កម្ពុជា ហើយក៏ស្របពេលដែលមានសភាពការណ៍តានតឹងខ្លាំងនៅវៀតណាមខាងត្បូងផងដែរ ។

លោកអភិបាលបានតែងតាំងលោកឪពុក វ៉ាំងសង់ រ៉ូលីន និងលោកឪពុក អេមីល ដេតម្ប ជាសាស្ត្រាចារ្យ ហើយលោកបានណែនាំនិស្សិតទេវវិទ្យាល័យទាំងអស់ ទៅតាមសភាពការណ៍ជាក់ស្តែងរបស់កម្ពុជាក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៦៨-១៩៦៩ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីណែនាំរបស់សភាលោកអភិបាលឡាវ-កម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារស្ថានភាពនយោបាយក្នុងប្រទេសកម្ពុជាប្រែប្រួល នៅឆ្នាំ១៩៧០ទេវវិទ្យាល័យនេះមិនអាចដំណើរការបានឡើងវិញឡើយ ។

នៅពេលប្រទេសកម្ពុជាធ្លាក់ក្នុងសង្គ្រាមស៊ីវិល ជនជាតិវៀតណាមទាំងអស់ត្រូវចាកចេញពីប្រទេសកម្ពុជានៅខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ ។ គ្រីស្តបរិស័ទកាតូលិកមានជាង៦៥០០០នាក់ នៅសល់តែប្រមាណ៧០០០នាក់ ហើយដូនជីកាតូលិកចំនួនប្រមាណ១៨៥នាក់ នៅសល់តែពីរបីនាក់ ដែលបន្តរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយដូនជីទាំងនោះភាគច្រើនបានស្លាប់នៅក្នុងរបបប៉ុលពត ។

លើសពីនេះទៅទៀតសង្គ្រាមស៊ីវិល បានធ្វើឱ្យសកម្មភាពសាសនទូតនានាត្រូវគាំង ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ក្នុងគ្រានោះបានបដិសេធទទួលជំនួយពីអង្គការ ACRS ដើម្បីកុំព្រះសហគមន៍មានមុខជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ។ ប៉ុន្តែ លោកក៏មិនចូលរួមជាមួយជំរុំមួយក្នុងចំណោមជំរុំទាំងពីរដែរ ។

ការវាយសម្រុកចុងក្រោយរបស់ខ្មែរក្រហមចូលរាជធានីភ្នំពេញ នៅថ្ងៃទី០១ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៥ បានបង្ខំឱ្យសាសនទូតទាំងអស់ រិះគិតអំពីអនាគតព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជា ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានអញ្ជើញសាសនទូតទាំងអស់ដែលនៅសល់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីសម្រេចចិត្តថា **តើត្រូវចាកចេញតាមយន្តហោះជម្លៀសចុងក្រោយ ឬក៏ស្នាក់នៅ?** រូបលោកផ្ទាល់បានសម្រេចចិត្តបន្តស្នាក់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា រួមជាមួយលោកឪពុក រ៉ូប៊ែរ វឺណេ លោកឪពុក អេមីល ដេតម្ប និងលោកឪពុក ប្រ្វង់ស្វ័រ ប៉ុងសូដ៍ ជាបូជាចារ្យនៃក្រុមសាសនទូតក្រៅប្រទេសនាក្រុងប៉ារីស ។

នៅដើមខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៧៥ លោកបានអញ្ជើញលោកឪពុក យ៉ូសែប ឆ្មារ សាឡាស់ ដែលសិក្សានៅប្រទេសបារាំង ឲ្យត្រឡប់មកប្រទេសកម្ពុជាវិញបន្ទាន់ ហើយលោកអភិបាលបានទទួលការអនុញ្ញាតពីទីក្រុងរ៉ូម ដើម្បីតែងតាំងលោក យ៉ូសែប ឆ្មារ សាឡាស់ ជាអភិបាលឧបត្ថម្ភកៈនៃព្រះសហគមន៍កាតូលិក ភូមិភាគភ្នំពេញ ដើម្បីកុំឱ្យគ្រីស្តបរិស័ទនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាគ្មានអ្នកគង្វាល ព្រោះដឹងច្បាស់ថាគ្រប់សាសនទូតទាំងអស់នឹងត្រូវស្លាប់ ឬនឹងត្រូវបណ្តេញពីប្រទេសកម្ពុជា ។

នៅថ្ងៃចន្ទ ទី១៤ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានប្រារព្ធអគ្គសញ្ញាតែងតាំងលោក យ៉ូសែប ឆ្មារ សាឡាស់ ជាអភិបាលព្រះសហគមន៍ នៅព្រះសហគមន៍ខ្មែរព្រះវិហារព្រះមាតារាជធានីភ្នំពេញ ដែលមានតែលោកអភិបាល អន់ជ្រេ ឡឺស៊ូអេហ្វ ចូលរួមជាមួយលោក ក្រោមសន្ទឹកនៃគ្រាប់រ៉ុកកែតផ្លោងចូលក្រុងភ្នំពេញ ។

នៅថ្ងៃទី១៥ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ លោក យ៉ូសែប ឆ្មារ សាឡាស់ ជាអភិបាលថ្មី បានប្រមូលលោកបូជាចារ្យបរទេសដែលបានបន្តស្នាក់នៅកម្ពុជា និងលោកបូជាចារ្យខ្មែរ (ប្អូនប្រុសរបស់លោក គឺលោកឪពុក សាឡឹម និងលោកឪពុក សំរើន) នៅគេហដ្ឋានរបស់លោកអភិបាល ។ នោះជាពេលដែលបែកគ្នា មុនពេលកងកម្លាំងខ្មែរក្រហមវាយចូលទីក្រុងភ្នំពេញ (១៧ មេសា ១៩៧៥) លោកអភិបាលថ្មីមានប្រសាសន៍ថា៖ **"សូមប្រាប់ពិភពលោកអំពីពួកយើង"** លោកបាននិយាយទៅកាន់អស់លោកបូជាចារ្យ ដែលជាពាក្យចុងក្រោយរបស់លោក ។

ជនបរទេសទាំងអស់ បានប្រមូលផ្តុំគ្នានៅឯស្ថានទូតបារាំង ហើយ៥សប្តាហ៍ក្រោយមក ខ្មែរក្រហមបានបណ្តេញលោកបូជាចារ្យបារាំងទាំងអស់ ឲ្យចេញពីប្រទេសកម្ពុជាទៅប្រទេសថៃ ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ស្រណោះ

យ៉ាងខ្លាំងដែលខ្លួនលោកត្រូវចាកចេញពីប្រជាជនដ៏ជាទីស្រឡាញ់របស់លោក ។

ប៉ុន្មានឆ្នាំក្រោយមក លោកអភិបាល វ៉ាមូស បានផ្ដល់សក្ខីភាពថា៖ **"ការនិរទេសខ្លួនគឺជាការបដិសេធការចាត់ឲ្យទៅបំពេញបេសកកម្ម ។ យើងត្រូវបានគេបណ្ដេញចេញដូចសម្រាម ។ ដូច្នេះ យើងប្រឈមមុខនឹងការចាត់ទុកថាគ្មានបានការ ។ សាសនទូតជាច្រើនបានធ្លាក់ទឹកចិត្ត ព្រោះពួកគេមិនអាចបំពេញចន្លោះប្រហោងនៃភាពគ្មានបានការនោះបាន"** ។

មួយឆ្នាំបន្ទាប់ពីការបណ្ដេញចេញពីប្រទេសកម្ពុជា លោកអភិបាល អ៊ីវ វ៉ាមូស បានលាឈប់ពីមុខងាររបស់លោក ជាអភិបាលព្រះសហគមន៍ភូមិភាគភ្នំពេញ ។ លោកបានទៅប្រទេសឥណ្ឌូនេស៊ី (Tanjung Pinang) ដើម្បីបាននៅជិតប្រទេសកម្ពុជា និងថែរក្សាជនភៀសខ្លួនជាច្រើនដែលបានទៅស្នាក់នៅតាមឆ្នេរនៃប្រទេសនោះ ។ ដោយមានការព្រួយបារម្ភ អំពីជនភៀសខ្លួនជាតិកម្ពុជា លោកបានជូនដំណឹងទៅបុរីវ៉ាទីកង់អំពីអនាគតគ្រីស្តបរិស័ទកាតូលិកខ្មែរ ។ នៅថ្ងៃទី០៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៨៣ ក្រសួងប្រកាសដំណឹងល្អនៃប្រជាជនទាំងឡាយ បានបង្កើតការិយាល័យគាំទ្រការប្រកាសដំណឹងសម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជា និងបានប្រគល់មុខងារឱ្យលោកអភិបាល អ៊ីវ ទទួលខុសត្រូវលើគ្រីស្តបរិស័ទជាតិកម្ពុជា នៅគ្រប់ទីកន្លែងដែលគេរស់នៅ ។ លោកអភិបាល អន់ទ្រេ ឡឺស៊ូអេហ្វ បានជួយលោកក្នុងការបំពេញបេសកកម្មនេះ ។ គោលបំណងនៅពេលនោះ គឺដើម្បីជួយជនភៀសខ្លួនជាគ្រីស្តបរិស័ទរស់នៅក្រៅប្រទេស ឱ្យមានទំនាក់ទំនងជាមួយព្រះសហគមន៍និងភូមិភាគរបស់គេ ។ ក្នុងទិសដៅបង្កើតក្រុមគង្វាល ដើម្បីយកចិត្តទុកដាក់មើលថែដល់ប្រជាជនចំណាកស្រុក ។

ការដួលរលំប្លុកកុម្មុយនីស្ត និងការដកកងទ័ពវៀតណាមចេញ (១៩៨៩) ជាយុគសម័យថ្មីបានមកដល់កម្ពុជា ។ សន្និសញ្ញាសន្តិភាពក្រុងប៉ារីសឆ្នាំ១៩៩១ បានឈានដល់ការបញ្ចប់សង្គ្រាមស៊ីវិល និងបង្កើតរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី (ថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣) ដែលបើកផ្លូវថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ ព្រះបាទសម្ដេចព្រះនរោត្តម សីហនុ ឡើងគ្រងរាជ្យជាថ្មី ។

នៅឆ្នាំ១៩៨៩ លោកអភិបាល អ៊ីវ វ៉ាមូស បានមកប្រទេសកម្ពុជា អរគុណដល់គណៈកម្មាធិការកាតូលិកប្រឆាំងនឹងភាពអត់ឃ្លាន និងដើម្បីការអភិវឌ្ឍ ។ ពេលនោះស្ថានភាព ព្រះសហគមន៍កាតូលិកគឺលំបាកណាស់ ។ ទីសក្ការៈបូជាភាគច្រើន ត្រូវបានបំផ្លាញគ្មានសល់ដូចជាវិសាលវិហារនៅភ្នំពេញ ដែលខ្មែរក្រហមបានបំផ្ទុះគ្រាប់បែកកម្ទេចបោល ។ គ្រីស្តបរិស័ទជាច្រើនបានស្លាប់ ឬត្រូវរស់នៅខ្ចាត់ខ្ចាយ ។

លោកបូជាចារ្យ និងបព្វជិតបព្វជិតាខ្មែរទាំងអស់ បានបាត់ខ្លួននៅក្នុងពេលស្រុកច្របូកច្របល់ ។ លើសពីនោះ លោកអភិបាលមិនអាចរស់នៅផ្ទះលោកអភិបាលបានទេ ព្រោះផ្ទះនោះបានក្លាយទៅជាសាលាក្រុងភ្នំពេញទៅហើយ ។ លោកក៏មិនអាចជួបជាមួយគ្រីស្តបរិស័ទបានដែរ (មានការហាមឃាត់ប្រជាជនកម្ពុជាទាក់ទងជាមួយជនបរទេស) លោកបានដើរតាមបណ្ដោយមហាវិថីព្រះមុនីវង្ស ដោយសង្ឃឹមថានឹងបានជួបអ្នកស្គាល់ ។ គ្រីស្តបរិស័ទម្នាក់ បាននិយាយជាមួយលោកតែពីរបីម៉ាត់ថា៖ **«ពួកយើងកំពុងរង់ចាំលោកនៅភោជនីយដ្ឋានដែលប្អូនថ្លៃខ្ញុំគ្រប់គ្រង»** ។ លោកអភិបាល បានបង្កើតគណៈកម្មាធិការមួយជាមួយគ្រីស្តបរិស័ទមួយចំនួនតូច ដែលលោកបានជួបនៅក្នុងភោជនីយដ្ឋាននោះ ។ ការទាក់ជាមួយបងប្អូនគ្រីស្តបរិស័ទមានដំណើរទៅមុខជាបណ្ដើរៗហើយ ។

នៅឆ្នាំ១៩៩២ សន្តអសនៈបានប្រគល់មុខងារឱ្យលោកអភិបាល អ៊ីវ វ៉ាមូស ធ្វើជាអភិបាលព្រះសហគមន៍កាតូលិក ភូមិភាគភ្នំពេញជាថ្មីម្ដងទៀត ប៉ុន្តែមិនមែនដោយគ្មានការលំបាកនោះទេ ។ ការធ្វើអន្តរាគមន៍របស់ព្រះមហាក្សត្រ សម្ដេចព្រះនរោត្តម សីហនុ ជាមួយលោកអភិបាល ណែនាំឱ្យលោកសម្រេចចិត្តនៅទីនេះ ។ ចំណងទាក់ទងរវាងព្រះមហាក្សត្រនិងលោកអភិបាល តែងតែផ្ដល់ភាពកក់ក្ដៅជានិច្ច ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ វ៉ាមូស ក៏

ត្រូវបានតែងតាំងជាអ្នកមើលថែរក្សាព្រះសហគមន៍ភូមិភាគបាត់ដំបង រហូតដល់ថ្ងៃទី០២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០០ នៅពេលដែលលោក គីគេ ហ្វីការេដូ ត្រូវបានតែងតាំងជាអភិបាលភូមិភាគបាត់ដំបង ។

លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានសម្រេចចិត្តអនុញ្ញាតឱ្យគ្រីស្តបរិស័ទខ្មែរកសាងព្រះវិហាររបស់ពួកគេឡើងវិញ ។ នៅថ្ងៃទី៣០ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៩១ លោកបូជាចារ្យ អេមីល ដេតម្ប បានអញ្ជើញគ្រីស្តបរិស័ទជាគណៈកម្មការព្រះសហគមន៍ចូលរួមក្នុងមហាសន្និបាតព្រះសហគមន៍ ។ មាន៦០២គ្រួសារ (ប្រហែល៣០០០នាក់ បានទទួលបុណ្យជ្រមុជទឹក) រួមជាមួយគ្រីស្តបរិស័ទ៣៥០នាក់មកពីជំរុំ ក៏ដូចជាជនជាតិវៀតណាម១ម៉ឺននាក់ដែលមកតាំងទីលំនៅនិងប្រកបមុខរបរនៅស្រុកខ្មែរ ។ សន្និបាតបានធ្វើឡើងពីរដងក្នុងមួយឆ្នាំ ដើម្បីរៀបចំសហគមន៍ឡើងវិញ តាមលំនាំនៃព្រះសហគមន៍ដើមដំបូងក្នុងកិច្ចការគ្រីស្តទូត ដោយព្រះសហគមន៍បង្កើតគណៈកម្មការចំនួន៣ គឺគណៈកម្មការពិធីបុណ្យ គណៈកម្មការសង្គហៈ និងគណៈកម្មការអប់រំជំនឿ ។

នៅថ្ងៃទី២៥ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៤ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បន្ទាប់ពីការចរចាជាច្រើនលើកជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានបង្កើតចំណងការទូតរវាងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងសន្តអសនៈ ។

នៅឆ្នាំ១៩៩៧ លោកអភិបាល រ៉ាមូស បានបង្កើតលក្ខន្តិកៈព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជា ដែលមានការទទួលស្គាល់ដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងក្រសួងធម្មការ និងសាសនា ។ លក្ខន្តិកៈទាំងនេះ ផ្តល់មូលដ្ឋានគតិយុត្តិដល់ព្រះសហគមន៍ បើកឲ្យមានការទទួលស្គាល់ថា ជាសាសនាមួយមានសិទ្ធិពេញលេញ ហើយមិនមែនជាសមាគមសាសនា ឬអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលឡើយ ។

នៅក្នុងលិខិតផ្លូវការនៅឆ្នាំ១៩៩៦ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានសរសេរថា៖ **"អាទិភាពក្នុងការកសាងព្រះសហគមន៍នៅកម្ពុជា គឺត្រូវយកចិត្តទុកដាក់បង្កើតឱ្យមានបូជាចារ្យភូមិភាគ"** ។ លោកបានទៅប្រទេសកាណាដា ដើម្បីជួបជាមួយយុវជន សិលា ទម្លាប់ សុផល ដែលលោកមានសេចក្តីសោមនស្ស ធ្វើអគ្គសញ្ញាតែងតាំងជាបូជាចារ្យនៅ ឆ្នាំ១៩៩៥ ។ បន្ទាប់មកមានយុវជនពីជំរុំនៅប្រទេសថៃ ឬជនភៀសខ្លួននៅកាណាដាបានរួមគ្នារស់នៅជាក្រុមនិស្សិតទេវវិទ្យាល័យ នៅដើមឆ្នាំ១៩៩០ ។ បូជាចារ្យខ្មែរចំនួន៤រូប ត្រូវបានតែងតាំងនៅថ្ងៃទី០៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០១ ។

នៅឆ្នាំ១៩៩៧ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ស្នើសុំទៅរ៉ូមឱ្យមានអភិបាលឧបត្ថម្ភកៈមួយអង្គ ។ លោកបានធ្វើអគ្គសញ្ញាតែងតាំងលោកឪពុក អេមីល ដេតម្ប Emile Destombes (MEP) ជាអភិបាលឧបត្ថម្ភកៈនៅថ្ងៃទី០៥ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩៧ ។ លោកអភិបាល អេមីល ដេតម្ប Emile Destombes (MEP) ទទួលមុខងារពេញសិទ្ធិពីលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ធ្វើជាអភិបាលព្រះសហគមន៍កាតូលិកកម្ពុជា ភូមិភាគភ្នំពេញ នៅថ្ងៃទី១៤ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០១ ។

លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានបន្តរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជារហូតដល់ឆ្នាំ២០១៤ នៅក្នុងព្រះសហគមន៍កាតូលិកខេត្តព្រះសីហនុ ដែលលោកគឺជាគ្រូគង្វាលមិនចេះនឿយហត់ និងជាទីស្រឡាញ់ ។ លោកតែងតែត្រៀមខ្លួនក្នុងការផ្តល់ដំបូន្មាន ជាមួយបូជាចារ្យព្រះសហគមន៍កាតូលិក គឺលោកឪពុក វីរៈ ជ័យ (TMS) និងបន្ទាប់មកលោកឪពុក អ៊ុន សុន ។ លោកចូលចិត្តរៀបចំពិធីបុណ្យធំៗយ៉ាងល្អិតល្អន់ និងប្រកបដោយការច្នៃប្រឌិត ។ លោកក៏បានសាងសង់អាគារសំណាក់ធម៌នៅខេត្តព្រះសីហនុផងដែរ ។

លោកបានចូលនិវត្តន៍ត្រឡប់ទៅនៅម៉ុនបេតុន ប្រទេសបារាំង នៅថ្ងៃទី០៦ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ ។ លោកបន្តអធិស្ឋានសម្រាប់ព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅប្រទេសកម្ពុជា ដែលលោកស្រឡាញ់និងបម្រើដោយអស់ពីដួងចិត្ត

ក្នុងមុខលោកជាបូជាចារ្យ និងជាអភិបាលព្រះសហគមន៍ ។

លោកបានទទួលមរណភាពដោយមិនអស់ចិត្ត ដោយសារជំងឺកូវីដ-១៩ នៅក្នុងភាពស្ងៀមស្ងាត់ នៅមន្ទីរពេទ្យ នាថ្ងៃទី២៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១ ចំពេលត្រូវប្រារព្ធខួបចម្រើនជន្មាយុលើកទី៩៣ (ថ្ងៃទី២៣ ខែកុម្ភៈ) និងទី៥៨ជាអភិបាល (ថ្ងៃទី២៤ ខែកុម្ភៈ) ។

ភាពអត់ធ្មត់ ចក្ខុវិស័យ ទស្សនវិស័យ ភាពអង់អាចក្លាហាន ការលះបង់របស់លោកអភិបាល នាំឱ្យព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជា បានងើបចេញពីជេះជង់នៅទសវត្សឆ្នាំ១៩៩0 ។ មនុស្សជំនាន់ក្រោយ ដែលបានទទួលអគ្គសញ្ញាជ្រមុជទឹកមិនស្គាល់លោកអភិបាល រ៉ាមូស ទេ ប៉ុន្តែពួកគេនៅទីនេះសព្វថ្ងៃដោយសេចក្តីរីករាយ និងដើរតាមព្រះគ្រីស្ត ដោយគុណូបការៈរបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ។

សូមលោកអភិបាលជាទីគោរពដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់នៃយើងខ្ញុំ សូមសម្រាកយ៉ាងសុខសាន្ត សុភាពរាបសារ និងរីករាយ ក្នុងនាមជាអ្នកបម្រើរបស់ព្រះអម្ចាស់ ។ អាម៉ែន ៕

អត្ថបទរៀបរៀងដោយបូជាចារ្យ វ៉ាំងសង់ ប្រេចទៀន (MEP)
និងលោកអភិបាល អូលីវីយេ ជ្មិតហាស្លេរ
អភិបាលព្រះសហគមន៍កាតូលិកភូមិភាគភ្នំពេញ
ប្រទេសកម្ពុជា

Yves Ramousse
Vicar Apostolic of Phnom Penh
(1962 - 1976; 1992 - 2001)
Titular Bishop of Pisita

Motto: Ut vitam habeant. (So that they may have life) *Jonh 10, 10*

Yves Ramousse was born on February 23, 1928 in Sembadel (Haute-Loire, France), a town in the diocese of Puy. Son of Jacques Ramousse, railway employee, and Julie Carlet, he was the last of three siblings. Entering the minor seminary of La Chartreuse in Brives-Charensac in 1942, he continued his studies at the major seminary in 1947 as an aspirant of the Foreign Missions of Paris (MEP). Ordained a priest on April 4, 1953, he completed his studies in Rome and defended a thesis : The Great Catechesis of Saint Gregory of Nyssa (1957). He left for Cambodia on March 18, 1957.

On his arrival there, he studied Khmer and Vietnamese in Banam and then in the parish of Saint-Pierre-et-Saint-Paul (Xom Bien) in Phnom Penh. In 1960, he was appointed professor at the major seminary of Saigon before moving to the minor seminary of Phnom Penh the following year. Finally, in 1962 he was sent to Bièvres, to the Major Seminary of MEP, to teach there for a short time.

Appointed Vicar Apostolic of Phnom Penh at only 35 years of age, he received the titular see of Pisita on November 12, 1962. He was consecrated Vicar Apostolic of Phnom Penh on February 24, 1963 by Mgr. Raballand in the chapel of the Foreign Missions Seminary (Paris, France).

He participated in the 2nd, 3rd and 4th sessions of Vatican Council II. He is one of 12 Council Fathers who were able to participate in the celebration of the 50th anniversary of Vatican Council II organized by Pope Benedict XVI in Rome on October 22, 2012 during the Synod of Bishops for the New Evangelization.

At Vatican Council II, he met the two bishops of Laos, Mgr. Arnaud (MEP) and Mgr. Loosdregt (OMI). Also in 1968, he founded the Episcopal Conference of Laos and Cambodia (CELAC) which would meet until 1974 in Laos and Cambodia but was suspended during the Khmer Rouge period until 1992.

The young bishop, returning from Vatican Council II, full of enthusiasm, first of all set out to understand the mission situation in Cambodia. He invited Father Boulard, a famous French sociologist, to determine the challenges of pastoral care in Cambodia and learned about the gap between a rural Church essentially oriented towards minorities, and a country in full urbanization and led by nationalist policy.

Bishop Ramousse then imposed exceptional measures in the spirit of the new liturgical constitution Sacrosanctum Concilium by asking priests to celebrate in the vernacular language. This measure really took on meaning when, breaking with the tradition present since the episcopate of Bishop Miche, he replaced the study of Vietnamese with Khmer for newcomers (1966). In addition to the ordinary of the Mass, several Christian writings appeared in Khmer. The work of translating the Bible began around this time.

The bishops of CELAC also decide to open the Church to the knowledge of Buddhism. Sessions were organized for priests, religious, and laity, allowing missionaries to take a fresh look at the non-Christian environment of their apostolate.

The ordination of several Khmer priests during the 1950s and 1960s led Bishop Ramousse to gradually hand over to them the charge of pastoral government. With this in mind, he obtained from Rome the division of the Apostolic Vicariate of Phnom Penh into three circumscriptions: on September 26, 1968, the Apostolic Prefectures of Battambang and Kampong Cham were created. Cambodian Father Paul Tep Im was appointed head of the Battambang Church and Father André Lesouëf (MEP) in Kampong Cham. But the lack of Khmer priestly vocations did not yet allow a definitive transmission of ecclesiastical authority to indigenous priests.

Bishop Ramousse decided to found a major seminary on the Chrouy Changvar peninsula, opposite Phnom Penh. Tensions with South Vietnam, as well as the new pastoral aims of the Cambodian Church, led the bishop to this creation. He appointed young pro-Khmer professors, Father Vincent Rollin and Father Emile Destombes, and then directed all the seminarians in the Cambodian environment during the year 1968 - 1969 to respond to the directives of the Laos-Cambodia bishops' conference. But the sudden deterioration of the political situation in the country in 1970 did not allow the seminary to reopen.

When the civil war broke out, the Vietnamese left Cambodia in March, 1970. The Christian community then went from more than 65,000 faithful to only 7,000 and from 185 nuns to a few sisters who remained in Cambodia and who, for the most part, would find death there in the dark years of Pol Pot's regime. Moreover, the civil war which broke out paralyzed missionary activity. Bishop Ramousse refused help from the American Catholic Relief Service so as not to appear to be an NGO, but also to not take sides with one of the two camps.

The outbreak of the Khmer Rouge's final offensive on Phnom Penh on January 1, 1975 forced the missionaries to take steps to secure the future of the Church in Cambodia. Monsignor Ramousse invited the missionaries still remaining in Cambodia to choose whether to leave on the last evacuation flights or to stay. He himself would make the decision to remain along with Fathers Robert Venet, Emile Destombes, and François Ponchaud (MEP).

At the beginning of February, 1975, he recalled Father Joseph Chhmar Salas, on a sabbatical year in

France, and received permission from Rome to ordain him coadjutor bishop of the Apostolic Vicariate of Phnom Penh so that Christians would not remain without a bishop, knowing that the fate of foreign missionaries was either death or expulsion.

On Monday April 14, 1975, he consecrated him in the Cambodian parish of Notre Dame, assisted only by Msgr. Lesouëf, under rocket fire during the ceremony.

On April 15, the new bishop gathered the few remaining foreign priests, the Cambodian priests (his brother, Father Salem, and Father Chomroeun) at the bishop's residence. It was the moment of separation before the imminent entry of the Khmer Rouge forces into the city of Phnom Penh (April 17, 1975): "Tell the world about us" he said to them as his final message.

All the foreigners were then assembled at the French Embassy, and five weeks later, all the French priests were expelled from Cambodia by the Khmer Rouge to Thailand. Monsignor Ramousse, with a broken heart, left his beloved people.

A few years later, Bishop Ramousse gave this testimony : "Exile is the denial of being sent on a mission. We are rejected as something unnecessary. So we are faced with a void. Many missionaries fell into depression because they could never fill that void."

One year after his expulsion, Bishop Yves Ramousse resigned from his office as Vicar Apostolic. He decided to go to Indonesia (Tanjung Pinang) to stay close to Cambodia and take care of the many refugees who landed on the coasts of that country. Concerned about the Cambodian diaspora, he alerted the Vatican to the future of Khmer Christians. On January 6, 1983, the Congregation for the Evangelization of Peoples created the Office for the Promotion of the Apostolate to Cambodians and entrusted to him the responsibility for the displaced Cambodians. Msgr. Lesouëf assisted him in this mission. Their purpose was to help baptized refugees abroad to come into contact with parishes and dioceses. The goal was to create chaplaincies within the framework of the pastoral care of migrants.

With the collapse of the communist bloc and the withdrawal of the Vietnamese army (1989), a new era dawned for Cambodia. The 1991 Paris Peace Accords led to the end of the civil war, and the establishment of a new constitution (September 24, 1993) allowed the restoration of King Sihanouk.

In 1989, Bishop Ramousse went to Cambodia thanks to the Catholic Committee against Hunger and for Development. The situation of the Church was dire. Most of the shrines had been destroyed, like the Phnom Penh Cathedral, blown up by the Khmer Rouge. Christians had died or were scattered. All the Cambodian priests and religious had disappeared in the turmoil. In addition, the bishop could not go to the bishop's house which had become the city hall. Unable to meet Christians (contact with foreigners was forbidden for Khmers), he strolled along Monivong Boulevard in the hope of being recognized. A Christian addressed him discreetly with a few words: "We are expecting

you at such and such a time, in such and such a restaurant run by my brother-in-law.” The bishop formed a committee with the handful of Christians he met in the restaurant. The bonds with the faithful were gradually being reformed.

In 1992, Yves Ramousse was restored as Vicar Apostolic by Rome, not without difficulty. The intervention of King Sihanouk with the Curia was decisive here, the bonds between the two men having always been imbued with warmth. Bishop Ramousse was also appointed Apostolic Administrator of Battambang until July 2, 2000, when Monsignor Enrique Figaredo, SJ, was installed as Apostolic Prefect of Battambang.

Bishop Ramousse made the choice to let the Khmers rebuild their Church. On April 30, 1991, at the call of Father Destombes, a synod of Christian communities took place, i.e., 602 families (about 3,000 baptized), along with 350 Catholics from the camps as well as 10,000 Vietnamese who came to settle as part of the occupation. The participants met twice a year to reorganize the communities, in the image of the Church in the time of the Acts of the Apostles, by establishing three committees for Catechesis, Liturgy, and Charity.

On March 25, 1994, Bishop Ramousse, after numerous negotiations with the Royal Government of Cambodia, obtained the establishment of diplomatic relations with the Holy See.

In 1997, Bishop Ramousse had the statutes of the Catholic Church recognized by the Royal Government of Cambodia and the Ministry of Religions and Cults. These statutes give a legal basis to the Church and allowed it to be recognized as a religion in its own right and not as a religious association or NGO.

In his pastoral letter of 1996, Bishop Ramousse wrote: “The priority given to the establishment of the Church in Cambodia must be concretized by the priority given to forming a diocesan clergy.” He went to Canada to meet the young Tonloap Sophal whom he would have the joy of ordaining a priest in 1995. Then a few young people from the camps in Thailand or refugees in Canada formed the nucleus of a group of seminarians at the beginning of the 1990s. Four Cambodian priests were ordained on December 9, 2001.

In 1997, Msgr. Ramousse asked Rome for a coadjutor. He consecrated Emile Destombes (MEP) on October 5, 1997; the new bishop succeeded him on April 14, 2001.

Msgr. Ramousse remained in Cambodia until 2013 in the parish of Sihanoukville where he was a tireless and loving pastor always ready to give advice. With the parish priests, Father Werachai (TMS) and then Father Un Son, he liked to prepare meticulously and creatively the major liturgical feasts that punctuate the year. He also built the Sihanoukville retreat center.

He retired to Montbeton (France) where until February 20 he continued to pray for the Church of Cambodia which he loved and served with all his heart as a priest and bishop.

He died because of Covid-19 in the silence of the hospital on 25th February 2021 when he was due to celebrate his 93rd birthday (February 23) and the 58th year of his episcopate (February 24).

His patience, his vision, his perspicacity, his courage, his resilience, his sacrifices allowed the Church of Cambodia to rise from the ashes in the 1990s. The young generation of the baptized does not know Bishop Yves, but they are here today, happy to follow Christ, in large part thanks to Bishop Ramousse.

Rest in Peace, humble and happy servant of the Lord!

Text prepared by Father Vincent Chrétienne (MEP)

And Bishop Olivier Schmitthaeusler

Vicar Apostolic of Phnom Penh

Cambodia

Yves Ramousse
Vicaire apostolique de Phnom Penh
(1962 – 1976 ; 1992 – 2001)
Evêque titulaire de Pisita

Devise : Ut vitam habeant. (Afin qu'ils aient la Vie) – *Jn 10,10*

Yves Ramousse est né le 23 février 1928 à Sembadel (Haute-Loire, France), commune du diocèse du Puy-en-Velay. Fils de Jacques Ramousse, employé des chemins de fer, et de Julie Carlet, il est le dernier d'une fratrie de trois. Entré au petit séminaire de La Chartreuse à Brives-Charensac en 1942, il poursuit ses études au grand séminaire des Missions Etrangères de Paris (MEP) à Bièvres puis à Paris en 1947. Ordonné prêtre le 4 avril 1953, il achève ses études à Rome et soutient une thèse consacrée à La grande catéchèse de saint Grégoire de Nysse (1957). Il part pour le Cambodge le 18 mars 1957.

A son arrivée, il étudie le khmer et le vietnamien à Banam puis à la paroisse Saint-Pierre-et-Saint-Paul (Xom Bien) de Phnom Penh. En 1960, il est nommé professeur au grand séminaire de Saïgon (morale) avant de rejoindre le petit séminaire de Phnom Penh l'année suivante (philosophie). Enfin, il est brièvement envoyé à Bièvres, au séminaire des Missions Etrangères de Paris pour y enseigner en 1962.

Nommé Vicaire Apostolique de Phnom Penh à seulement trente-cinq ans, il reçoit le siège titulaire de Pisita le 12 novembre 1962. Il est sacré Vicaire Apostolique de Phnom Penh le 24 février 1963 par Mgr Raballand, son prédécesseur sur le siège de Phnom Penh, dans la chapelle du séminaire des Missions Etrangères.

Il participe aux deuxième, troisième et quatrième sessions du concile Vatican II. Il fait partie des douze Pères Conciliaires qui ont pu participer au cinquantième anniversaire du concile Vatican II organisé par le Pape Benoît XVI à Rome le 22 Octobre 2012 au cours du Synode des évêques pour la Nouvelle Évangélisation.

Au Concile Vatican II, il rencontre notamment deux évêques du Laos, Mgr Arnaud (MEP) et Mgr Loosdregt (OMI). En 1968, ils fondent la Conférence Episcopale du Laos et du Cambodge (CELAC) qui se réunira jusqu'en 1974 alernativement au Laos et au Cambodge ; elle sera suspendue pendant la période Khmère Rouge, et cela jusqu'en 1992.

Le jeune évêque, de retour du Concile Vatican II, est plein d'enthousiasme et s'emploie tout d'abord à dresser un état des lieux de la mission au Cambodge. Il invite le chanoine Boulard, sociologue, afin de déterminer les enjeux de la pastorale au Cambodge. Ce dernier met en évidence le décalage entre une Eglise rurale et essentiellement tournée vers des minorités, et un pays en pleine urbanisation et menant une politique nationaliste. Mgr Ramousse impose alors des mesures exceptionnelles dans l'esprit de la nouvelle constitution liturgique Sacrosanctum Concilium en demandant aux prêtres de célébrer en langue vernaculaire. Cette mesure prend véritablement sens lorsque, rompant avec la tradition présente depuis l'épiscopat de Mgr Miche, il remplace l'étude du vietnamien par celle du khmer pour les nouveaux arrivants (1966). Outre l'ordinaire de la messe, plusieurs écrits chrétiens voient le jour en cambodgien. Les travaux de traduction de la Bible commencent à cette époque.

Les évêques de la CELAC décident aussi d'ouvrir l'Eglise à la connaissance du bouddhisme. Des sessions sont organisées pour les prêtres, les religieux et les laïcs : les missionnaires peuvent poser un regard nouveau sur l'environnement non-chrétien de leur apostolat.

L'ordination de plusieurs prêtres khmers au cours des années 1950-1960 conduit Mgr Ramousse à leur transmettre progressivement la charge du gouvernement pastoral. Dans cette optique, il obtient de Rome la division du Vicariat Apostolique de Phnom Penh en trois circonscriptions ecclésiastiques : le 26 septembre 1968 sont créées les Préfectures Apostoliques de Battambang et de Kampong Cham. Le Cambodgien Paul Tep Im est nommé à la tête de l'Eglise de Battambang, et André Lesouëf (MEP) dirige celle de Kampong Cham. Mais le peu de vocations sacerdotales khmères ne permet pas encore une transmission définitive de l'autorité ecclésiastique aux prêtres autochtones.

Mgr Ramousse décide de la fondation d'un grand séminaire sur la presqu'île de Chrouy Changvar, en face de Phnom Penh. Les tensions avec le Sud-Vietnam, ainsi que les nouvelles visées pastorales de l'Eglise cambodgienne, ont conduit l'évêque à entreprendre cette création. Il nomme de jeunes professeurs pro-khmers, les Pères Vincent Rollin et Emile Destombes, puis envoie tous les séminaristes en milieu cambodgien durant l'année 1968-1969 pour répondre aux directives de la conférence épiscopale Laos-Cambodge (CELAC). Mais la brusque dégradation de la situation politique du pays en 1970 ne permet pas la réouverture de l'établissement.

Lorsqu'éclate la guerre civile, les Vietnamiens quittent le Cambodge dès mars 1970. La communauté chrétienne passe alors de plus de 65 000 fidèles à seulement 7 000 et de 185 religieuses à quelques sœurs restées au Cambodge qui, pour la plupart, y trouveront la mort dans les années noires du régime de Pol Pot. Par ailleurs, la guerre civile qui débute paralyse l'activité missionnaire. Mgr Ramousse refuse l'aide du Catholic Relief Service américain non seulement pour ne pas apparaître

comme une ONG, mais aussi pour ne pas avoir à prendre parti pour l'un des deux camps.

Le déclenchement de l'offensive finale des Khmers rouges sur Phnom Penh le 1er janvier 1975 contraint les missionnaires à prendre des mesures pour assurer l'avenir de l'Eglise au Cambodge. Mgr Ramousse invite les missionnaires restant encore au Cambodge à rester ou à partir par l'un des derniers avions sanitaires. Lui-même prend la décision de rester, comme les Pères Robert Venet, Emile Destombes et François Ponchaud.

Au début du mois février 1975, il rappelle le Père Joseph Chhmar Salas, en année sabbatique en France, et reçoit la permission de Rome de l'ordonner évêque coadjuteur du Vicariat Apostolique de Phnom Penh afin que les chrétiens ne restent pas sans évêque, sachant également que le sort des missionnaires étrangers était soit la mort soit l'expulsion.

Le lundi 14 avril 1975, c'est sous les tirs de roquettes dans l'église qu'il le consacre dans la paroisse cambodgienne de Notre-Dame ; il est assisté seulement de Mgr Lesouëf.

Le 15 avril, le nouvel évêque rassemble à l'évêché les quelques prêtes restés sur place, ainsi que les prêtres cambodgiens (son frère, le Père Salem et le Père Chomroeun). C'est le moment de la séparation avant l'entrée imminente des forces khmères rouges dans la ville de Phnom Penh, le 17 avril 1975 : « Parlez de nous au monde » leur dira Mgr Salas comme ultime message.

Tous les étrangers sont alors rassemblés à l'Ambassade de France, et cinq semaines après, l'ensemble des prêtres français est expulsé du Cambodge par les Khmers rouges vers la Thaïlande. Mgr Ramousse quitte son peuple bien-aimé le cœur brisé.

Quelques années plus tard, il témoigne auprès de ses confrères : « L'exil, c'est le déni de l'envoi en mission. Nous sommes rejetés comme quelque chose d'inutile. Alors, on se trouve devant un vide. Beaucoup de missionnaires sont tombés en dépression parce qu'ils n'ont jamais pu combler ce vide. »

Un an après son expulsion, Mgr Yves Ramousse démissionne de sa charge de Vicaire Apostolique. Il décide de partir en Indonésie pour demeurer proche du Cambodge, et prend en charge les nombreux réfugiés qui débarquent sur les côtes du pays. Soucieux de la diaspora cambodgienne, il alerte le Vatican sur la situation des chrétiens khmers. Le 6 janvier 1983, la Congrégation pour l'Evangélisation des Peuples crée le Bureau pour la promotion de l'apostolat auprès des Cambodgiens et lui en confie la responsabilité. Mgr Lesouëf l'assiste dans cette mission. Il s'agit pour eux d'aider les baptisés réfugiés à l'étranger à entrer en contact avec les paroisses et les diocèses. Le but est ici de créer des aumôneries dans le cadre de la pastorale des migrants.

Avec l'effondrement du bloc communiste et le retrait de l'armée vietnamienne, en 1989, s'ouvre une nouvelle ère pour le Cambodge. Les accords de Paris, signés en 1991, conduisent à la fin de la guerre civile, et la mise en place d'une nouvelle constitution, le 24 septembre 1993, permet la restauration du roi Sihanouk.

En 1989, Mgr Ramousse se rend au Cambodge grâce au Comité catholique contre la faim et pour le développement (CCFD). La situation de l'Eglise est désastreuse. La plupart des sanctuaires ont été détruits, à l'image de la cathédrale de Phnom Penh dynamitée par les Khmers rouges. Les chrétiens sont morts ou ont été dispersés. Tous les prêtres et tous les religieux cambodgiens ont disparu dans la tourmente. En outre, l'évêque ne peut se rendre à l'évêché devenu l'hôtel de ville. Ne pouvant rencontrer les chrétiens (les contacts avec les étrangers sont interdits aux Khmers), il déambule le long du boulevard Monivong dans l'espoir d'être reconnu. Une chrétienne lui adresse discrètement quelques mots : « Nous vous attendons à telle heure, dans tel restaurant tenu par mon beau-frère. » L'évêque constitue un comité avec la poignée de chrétiens qu'il rencontre dans le restaurant. Les liens avec les fidèles se reforment peu à peu.

En 1992, Yves Ramousse est renommé Vicaire Apostolique par Rome, non sans difficultés. L'intervention du Roi Sihanouk auprès de la Curie a ici été décisive, les liens entre les deux hommes ayant toujours été empreints de chaleur. Mgr Ramousse est aussi nommé Administrateur Apostolique de Battambang jusqu'au 2 juillet 2000, où Mgr Enrique Figaredo (SJ) est installé Préfet Apostolique de Battambang.

Mgr Ramousse fait le choix de laisser les Khmers rebâtir leur Eglise. Le 30 avril 1991, à l'appel du Père Destombes, a un synode des communautés chrétiennes. Y participent 602 familles (environ 3 000 baptisés), 350 catholiques venus des camps et 10 000 vietnamiens venus s'installer au Cambodge à la faveur de l'occupation. Les participants se réunissent deux fois par an pour réorganiser les communautés en établissant trois comités : Catéchèse, Liturgie et Charité – à l'image de l'Eglise au temps des Actes des Apôtres.

Le 25 Mars 1994, Mgr Ramousse, après de nombreuses négociations avec le Gouvernement Royal du Cambodge, obtient l'établissement de relations diplomatiques avec le Saint-Siège.

En 1997, Mgr Ramousse fait reconnaître les statuts de l'Eglise catholique par le Gouvernement Royal du Cambodge et le Ministre des Religions et des Cultes. Ces statuts donnent une assise juridique à l'Eglise et lui permettent d'être reconnue comme une religion à part entière, et non pas comme une association ou comme une ONG à caractère religieux.

Dans sa lettre pastorale de 1996, Mgr Ramousse écrit : « La priorité donnée à l'établissement de l'Eglise au Cambodge doit se concrétiser par la priorité donnée à former un clergé diocésain ». Il ira rencontrer au Canada le jeune Tonloap Sophal qu'il aura la joie d'ordonner prêtre en 1995. Puis quelques jeunes des camps en Thaïlande ou refugiés au Canada forment le premier noyau des séminaristes au début des années 1990. Quatre prêtres cambodgiens sont ordonnés le 9 décembre 2001.

En 1997, Mgr Ramousse demande à Rome un évêque coadjuteur. Il consacre Emile Destombes (MEP) le 5 octobre 1997 ; celui-ci lui succède le 14 avril 2001.

Il demeure au Cambodge jusqu'en 2013 dans la paroisse de Sihanoukville, où il sera un pasteur inlassable et aimant, toujours prêt à donner des conseils. Avec le Père Werachai (TMS) puis avec le Père Un Son, les curés, il aime préparer avec minutie et créativité les grandes fêtes liturgiques qui rythment l'année. Il construit aussi le centre de retraite de Sihanoukville.

Il se retire à Montbeton (France) où jusqu'au 20 février 2021, il continue à prier pour l'Eglise du Cambodge qu'il a aimée et servie de tout son cœur de prêtre et d'évêque.

Il meurt dans le silence de l'hôpital 25 février 2021 à cause COVID 19 dans la 94eme année (23 février 1928) et la 58eme année de son épiscopat (24 février 1963).

Sa patience, sa vision, sa perspicacité, son courage, sa résilience et ses sacrifices ont permis à l'Eglise du Cambodge de renaître de ses cendres dans les années 1990. La jeune génération de baptisés ne connaît pas Mgr Yves, mais s'ils sont ici aujourd'hui heureux de suivre le Christ, c'est en grande partie grâce à lui.

Reposez en Paix, humble et heureux serviteur du Seigneur !

Texte préparé par le Père Vincent Chrétienne (MEP)

Et Mgr Olivier Schmitthaeusler

Vicaire Apostolique de Phnom Penh

Cambodge

ខ្ញុំនេតើ! ជាអ្នកបម្រើរបស់ព្រះអង្គ

ធម្មទេសនាលោកអភិបាល អូលីវីយេ ក្នុងអភិបូជាសម្រាប់វិញ្ញាណក្ខន្ធលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស

តាំងគោក ថ្ងៃទី២៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១

អត្ថបទទី១៖ កំណើតពិភពលោក ២២,១-២.៩-១៣.១៥-១៨

យើងដឹងថាអ្នកពិតជាកោតខ្លាចព្រះជាម្ចាស់មែន។ *កណ ២២,១២*

អត្ថបទទី២៖ រ៉ូម ៨,៣១ខ-៣៤

តើនរណាអាចចោទប្រកាន់អស់អ្នកដែលព្រះជាម្ចាស់បានជ្រើសរើស បើព្រះអង្គប្រោសគេឲ្យបានសុចរិតហើយនោះ? *រម ៨,៣៣*

ដំណឹងល្អ៖ ម៉ាកុស ៩,២-១០

«តើ "រស់ឡើងវិញ" មានន័យដូចម្ដេច?»។ *មក ៩,១០*

លោកអភិបាល អ៊ីវ ជាទីគោរពស្រឡាញ់!

លោកអភិបាល បានប្រារព្ធខួបកំណើត៩៣ឆ្នាំ នៅថ្ងៃទី២៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១ និងខួប៥៨ឆ្នាំ ជាអភិបាលនៅថ្ងៃទី២៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១។ នៅក្នុងភាពសម្ងាត់ក្នុងមន្ទីរពេទ្យ នៅពេលនោះរូបកាយរបស់លោកអភិបាល បីដូចជាសម្រាន្តលក់ដោយសារកូវីដ-១៩។ កូវីដ-១៩ដែលបានសម្លាប់មនុស្សទូទាំងពិភពលោកក្នុងមួយឆ្នាំ ជាង២លាន៤០ម៉ឺននាក់។ ប្រសិនបើយើងគិតមើល ២លាន៤០ម៉ឺននាក់ ដែលបានស្លាប់ដោយសារជំងឺកូវីដ-១៩ គឺស្មើនឹងចំនួនបងប្អូនខ្មែរដែលបានស្លាប់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហមដែរ។

នៅព្រឹកថ្ងៃទី២៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១ ម៉ោង១និង៣០នាទីរម្លងអធ្រាត្រនៅប្រទេសបារាំង លោកអភិបាលជាទីស្រឡាញ់របស់យើងខ្ញុំ បានភ្ញាក់ឡើងនៅក្បែរព្រះយេស៊ូគ្រីស្តដែលមានព្រះជន្មរស់ឡើងវិញ។ ព្រះយេស៊ូដែលលោកអភិបាលបានបម្រើ ព្រះយេស៊ូដែលលោកអភិបាលបានស្រឡាញ់អស់ពីដួងចិត្ត អស់រយៈពេល៦៨ឆ្នាំជាបូជាចារ្យ និង៥៨ឆ្នាំជាលោកអភិបាល។ ពិតមែនមេរោគកូវីដ-១៩ដ៏តូចនេះបានឈ្នះលោកអភិបាលយើង នៅពេលយើងមើលឃើញលោកអភិបាល ដែលបានរស់នៅក្នុងកាលៈទេសៈយ៉ាងពិបាក ដែលបានឃើញមនុស្សយ៉ាងច្រើនស្លាប់ ដែលបានឃើញមនុស្សជាច្រើន

មានជីវិតឡើងវិញ យើងគិតថាជីវិតរបស់លោកអភិបាលនៅលើផែនដីនេះ ទៅជាជីវិតអស់កល្បជានិច្ចដែលមិនអាចស្លាប់បានទេ ។ ប៉ុន្មានដងប៉ុន្មានសារ ដែលលោកអភិបាលបានស្តាប់អត្ថបទគម្ពីរដែលយើងលឺថ្ងៃនេះ គឺព្រះយេស៊ូដែលបានឡើងលើភ្នំ ព្រះយេស៊ូដែលបានណែនាំឱ្យក្រុមសាវ័កពោរពេញដោយសេចក្តីសុខ នៅពេលព្រះអង្គបង្ហាញខ្លួនជាព្រះបុត្រារបស់ព្រះជាម្ចាស់ ។ ប៉ុន្មានដងប៉ុន្មានសារ លោកអភិបាលបានឡើងលើភ្នំដែរ និងប៉ុន្មានដងប៉ុន្មានសារលោកអភិបាលបានចុះពីភ្នំ ចូលនៅក្នុងភាពដ៏ពិបាក ការបណ្តេញចេញ សម្លាប់សង្ស័យ... ។ ខ្ញុំជឿថា ប៉ុន្មានដងលោកអភិបាល បានសួរខ្លួនឯងដែរ **"តើព្រះជន្មរស់ឡើងវិញមានន័យដូចម្តេច?"** ដូចក្រុមសាវ័កពីដើម ។

បងប្អូនជាទីស្រឡាញ់!

ព្រឹកនេះនៅតាំងគោក នៅក្បែរឈើឆ្កាងនៃមរណៈសាក្សី ជាឈើឆ្កាងដែលលោកអភិបាល អ៊ីវ បានគិតរចនា និងគូរផ្ទាល់ដៃ ដើម្បីប្រារព្ធថ្ងៃនៃមរណៈសាក្សីដែលសម្តេចប៉ាប យ៉ូហានប៉ូល ទី២ បានបង្កើតនៅថ្ងៃទី០៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០០ ។ ជាកន្លែងដែលលោកអភិបាល បានមកថ្វាយអភិបូជាលើទឹកដីប្រទេសកម្ពុជាចុងក្រោយ នៅថ្ងៃទី០៥ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤ នៅលើគ្រែរបស់លោកអភិបាល ឆ្មារ សាឡាស់ ។ នៅពេលនេះ យើងជាគ្រីស្តបរិស័ទ ជាបូជាចារ្យ ជាបងប្រុសបងស្រី ជាបងប្អូនដែលកំពុងស្វែងយល់ព្រះបន្ទូលរបស់ព្រះជាម្ចាស់ យើងរួមគ្នានឹករលឹកដល់គ្រូគង្វាលដ៏សប្បុរស ដែលអស់មួយជីវិតបានធ្វើតាមព្រះហឫទ័យព្រះជាម្ចាស់ ដើម្បីបម្រើព្រះសហគមន៍លើទឹកដីប្រទេសកម្ពុជា ។ **"នៅពេលនេះ ដូចកូនចៅនិយាយទៅលោកតា"** ។ ដោយសារប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ ភ្ជាប់នឹងប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏អស្ចារ្យនៃពិភពលោក នៃព្រះសហគមន៍ ។ ភ្ជាប់នឹងប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសកម្ពុជា និងព្រះសហគមន៍នៅប្រទេសកម្ពុជាដែលយើងស្គាល់សព្វថ្ងៃ ។ បងប្អូនយ៉ាងច្រើន ដែលកំពុងស្តាប់ជាយុវជនយុវនារី ជាគ្រីស្តបរិស័ទថ្មីៗ ជាសាសនទូតថ្មីៗ មិនដែលស្គាល់លោកអភិបាល អ៊ីវ ។ ក៏ប៉ុន្តែព្រះសហគមន៍ដែលយើងស្គាល់សព្វថ្ងៃ ព្រះសហគមន៍ដែលជាគ្រួសាររបស់យើងនៅលើទឹកដីប្រទេសកម្ពុជាសព្វថ្ងៃ គឺជាផ្លែដ៏អស្ចារ្យដែលលោក អ៊ីវ បានប្រគល់ឱ្យយើងដោយជីវិតរបស់គាត់ ។

លោក អ៊ីវ ជាទីស្រឡាញ់!

នៅពេលខ្ញុំអាន និងនឹករលឹកដល់ជីវិតរបស់លោកអភិបាល បីដូចជាខ្ញុំនឹកឃើញដល់មុខរបស់លោក ដែលគ្រប់ពេលវេលាបានញញឹម បានសើច ជាពិសេសបានលើកទឹកចិត្តខ្ញុំដែលជាបូជាចារ្យថ្មីក៏ដូចជាអភិបាលថ្មី ។ នៅពេលយើង បានស្តាប់អំពីដំណឹងនៃមរណៈភាពរបស់លោកតា ពេលហ្នឹងប្រទេសកម្ពុជាជាពេលវេលាព្រះចន្ទពេញបូណ៌មី ដែលកំពុងរះឡើងសភ្លឺដូចព្រះយេស៊ូនៅលើភ្នំថ្ងៃនេះ ។ នៅពេលខ្ញុំនឹកឃើញព្រះចន្ទពេញបូណ៌មីស្របពេលខ្ញុំទទួលដំណឹងអំពីមរណៈភាពរបស់លោក អ៊ីវ ណែនាំឱ្យខ្ញុំនឹកឃើញដល់ប្រាសាទបាយន្ត ខ្ញុំនឹកឃើញដល់ព្រហ្មវិហារធម៌ទាំងបួន គឺមេត្តា ករុណា មុទិតា និងឧបេក្ខា ខ្ញុំគិតថាពិតមែននេះជាជីវិតរបស់លោកតា ។ ខ្ញុំនឹករលឹកដល់ថ្ងៃដែលខ្ញុំមានមោទនភាព និងទទួលបានអំណរសប្បាយយ៉ាងច្រើន គឺនៅពេលខ្ញុំបានឃើញលោកតានៅវិសាលវិហារសន្តសិលានៅទីក្រុងរ៉ូម នាថ្ងៃទី២២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ ។ នៅពេលនោះ ខ្ញុំបានចូលរួមមហាសន្និបាតលោកអភិបាលទូទាំងពិភពលោក ដើម្បីគិតអំពីរបៀបប្រកាសដំណឹងល្អសារជាថ្មី ។ នៅពេលហ្នឹង សម្តេចប៉ាប បេណេឌីតូ ទី១៦ បានអញ្ជើញលោកអភិបាលមួយចំនួន នៅពេលនោះនៅសល់តែ១២អង្គដែលបានចូលរួមនៅក្នុងមហាសន្និបាតវ៉ាទីកង់ទី២ ដើម្បីប្រារព្ធខួប៥០ឆ្នាំនៃមហាសន្និបាតហ្នឹង ។ នៅពេលខ្ញុំ

ដើរជាមួយលោកអភិបាល អ៊ីវ ខ្ញុំគិតថាខ្ញុំមានសំណាងណាស់ដោយបានស្គាល់លោកអភិបាលដូចនេះ ។

លោកមានអាយុទើបតែ៣៥ឆ្នាំ ព្រះជាម្ចាស់បានជ្រើសរើសឱ្យធ្វើជាអភិបាលសម្រាប់ព្រះសហគមន៍កាតូលិកកម្ពុជា ។ នេះជាអំណោយទានយ៉ាងពិសេស សម្រាប់ព្រះសហគមន៍យើងនៅប្រទេសកម្ពុជា ដែលលោកអភិបាលបានចូលរួមនៅក្នុងមហាសន្និបាតវ៉ាទីកង់ទី២ ទាំង៣ដង ។ នៅក្នុងពេលវេលាមួយដ៏អស្ចារ្យ សម្រាប់ប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ព្រះសហគមន៍នៅលើផែនដី នៅពេលលោកអភិបាលត្រលប់មកវិញ លោកអភិបាលនៅក្មេងពោរពេញដោយកម្លាំង ពោរពេញដោយគំនិតថ្មី ដើម្បីយកចិត្តទុកដាក់អនុវត្តមហាសន្និបាតទី២លើទឹកដីកម្ពុជា ។ ពិតមែនភាសាខ្មែរបានទៅជាអាទិភាពក្នុងពិធីបុណ្យ នៅក្នុងការអប់រំជំនឿ នៅក្នុងការអានគម្ពីរ ការសន្ទនារវាងសាសនានិងសាសនា ជាពិសេសជាមួយពុទ្ធសាសនាទៅជាសេចក្តីពិត ។ ណែនាំឱ្យវប្បធម៌ខ្មែរ ចូលយ៉ាងជ្រៅនៅក្នុងព្រះសហគមន៍ ដែលគេធ្លាប់មើលឃើញថាជាព្រះសហគមន៍បរទេស បានណែនាំឱ្យគេស្គាល់បន្តិចម្តងៗ ដោយសារការដឹកនាំរបស់លោកអភិបាលទៅជាការពិត ។ នៅពេលហ្នឹង ជាពេលវេលាដើម្បីបង្កើតក្រុមលោកអភិបាល អរគុណដល់លោកអភិបាល អ៊ីវ ដែលមានគំនិតយ៉ាងពិសេស ដោយបានណែនាំឱ្យព្រះសហគមន៍កម្ពុជានិងព្រះសហគមន៍ឡាវ ទៅជាក្រុមលោកអភិបាលតែមួយ (CELAC) ។ ជាពេលវេលា ដែលលោកអភិបាលបានសំណូមពរទៅទីក្រុងរ៉ូម ឱ្យបែងចែកព្រះសហគមន៍កម្ពុជាជាបីភូមិភាគ មានភូមិភាគភ្នំពេញភូមិភាគកំពង់ចាម និងភូមិភាគបាត់ដំបង ដើម្បីឱ្យមានគ្រូគង្វាលតាមកន្លែងនីមួយៗ និងភ្ជាប់ជាមួយប្រជារាស្ត្ររបស់ព្រះអង្គ ។ ជាពេលវេលាដែលលោកអភិបាល បានយកចិត្តទុកដាក់ដើម្បីអប់រំយុវជន និងបង្កើតមហាទេវវិទ្យាល័យនៅជ្រោយចង្វារ ដើម្បីឱ្យមានយុវជនមួយចំនួនឆ្លើយតបនឹងការត្រាស់ហៅរបស់ព្រះជាម្ចាស់ ។ ក្នុងចំណោមយុវជននេះ យើងមានលោកឪពុក ឆ្មារ សាឡាស់ លោកឪពុក សាឡឹម និងលោកឪពុក សំរើន ដែលនៅមុខយើង ទាំងបីនាក់បានស្លាប់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម និងទាំងបីនាក់ចូលនៅក្នុងបញ្ជីរឈ្មោះដែលព្រះសហគមន៍កំពុងពិចារណាធ្វើជាមរណៈសាក្សីផ្លូវការ ។

នៅឆ្នាំ១៩៧០ ពេលចាប់ផ្តើមសម័យ លន់ ណុល សង្គ្រាមស៊ីវិលដែលបើកប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ពិបាកបំផុតនៅប្រទេសកម្ពុជា ។ នៅពេលក្រុមខ្មែរក្រហមចាប់ផ្តើមវាយចូល នៅពេលគ្រាប់មីនធ្លាប់ពីលើដោយកងទ័ពអាមេរិកទម្លាក់លើប្រទេសកម្ពុជា ។ នៅពេលជនជាតិវៀតណាម ជាពិសេសជាមួយបងស្រី ជាមួយសាសនទូតមួយចំនួនត្រូវតែចេញពីប្រទេសកម្ពុជា មួយចំនួនទៅប្រទេសវៀតណាម ខ្លះទៅប្រទេសបារាំង ។ នៅពេលលោកអភិបាលបានរៀបចំជាមួយលោកឪពុក អេមីល អង្គការការីតាសដើម្បីឱ្យយើងបង្ហាញធម៌មេត្តាករុណានៅក្នុងពេលវេលាដ៏ពិបាកនេះ ។ នៅពេលលោកអភិបាល នៅជាមួយក្រុមគ្រួសារព្រះសហគមន៍ខ្មែរដ៏តូចមួយ នៅពេលលោកអភិបាលឃើញវិសាលវិហារត្រូវគេបិទទ្វារ និងផ្ទះលោកអភិបាលនៅផ្លូវមុនីវង្សបាត់បង់សុវត្ថិភាពពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ ។ ជាពេលវេលាដែលលោកអភិបាល ត្រូវការជ្រើសរើសដែលជាជម្រើសមួយដ៏សំខាន់បំផុតនៅក្នុងជីវិតរបស់លោកអភិបាល គឺ "**តើខ្ញុំនៅប្រទេសកម្ពុជាតទៅទៀត ឬខ្ញុំទៅបារាំងវិញ?**" ។ នៅពេលនោះ លោកតាបានជ្រើសរើសនៅលើទឹកដីប្រទេសកម្ពុជា នៅជាមួយព្រះសហគមន៍ នៅជាគ្រូគង្វាលដ៏សប្បុរសរបស់បងប្អូនទាំងអស់ ។ ការជ្រើសរើសនេះ បានណែនាំឱ្យលោកអភិបាលហៅលោកឪពុក ឆ្មារ សាឡាស់ ដែលកំពុងសិក្សានៅប្រទេសបារាំងឱ្យត្រលប់មកវិញ ដើម្បីទទួលតែងតាំងជាអភិបាលយ៉ាងស្ងៀមស្ងាត់បំផុត នៅថ្ងៃទី១៤ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ។

នៅថ្ងៃទី៣០ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ពេលលោកអភិបាល អ៊ីវ ចេញធ្វើដំណើរទៅប្រទេសថៃ ជាពេលវេលាពិបាកណាស់ ពិបាកតាមផ្លូវវិញ្ញាណ ឈឺចាប់ខាងផ្លូវចិត្ត តាមផ្លូវជាមនុស្ស ។ ដោយមើលឃើញប្រជារាស្ត្រដ៏ជាទីស្រឡាញ់ ត្រូវការចេញទៅតាមផ្លូវ ដែលមានដីហុយទូទាំងប្រទេស ។ ដោយមើលឃើញគ្រប់សកម្មភាពនៃព្រះសហគមន៍ សកម្មភាពវិស័យការសិក្សា ធម៌មេត្តាករុណាត្រូវការបំផ្លាញ ។ ដោយមើលឃើញគ្រប់វិហារ ទាំងវិសាលវិហារ ត្រូវគេវ៉ៃចោល ។ ខ្ញុំជឿថា នៅពេលលោកអភិបាលបានធ្វើដំណើរ ពីស្ថានទូតបារាំងទៅដល់ព្រំដែនប្រទេសថៃ នៅពេលខ្មែរក្រហមបានបណ្តេញជនបរទេសទាំងអស់ ជាការឈឺចាប់ដែលយើងមិនអាចគិត មិនអាចយល់ ។ ការឈឺចាប់ហួសហេតុ សម្រាប់គ្រូគង្វាលដ៏សប្បុរសតាមព្រះហឫទ័យព្រះជាម្ចាស់ និងប្រហែលដូចលោកអប្រាហាំ ដែលថ្ងៃនេះបានស្តាប់ព្រះបន្ទូលរបស់ព្រះជាម្ចាស់ **"ចូរយកអ៊ីសាក់កូនអ្នក គឺកូនប្រុសតែមួយដ៏ជាទីស្រឡាញ់របស់អ្នក ចូរយកវាធ្វើយញ្ញបូជានៅលើភ្នំ ដែលយើងបង្ហាញប្រាប់អ្នក"** នៅពេលនោះប្រហែលមានអារម្មណ៍ដូចគ្នា ។ បុត្រាបុត្រីដែលលោកអភិបាលបានស្រឡាញ់បំផុត ដែលនៅពេលនោះបំពាក់អាវខ្មៅ ប៉ុន្តែដួងចិត្តនៅសល់ពន្លឺដ៏តូចមួយ គឺពន្លឺនៃជំនឿដែលណែនាំឱ្យគេបានថែរក្សាទុកសេចក្តីសង្ឃឹមតទៅទៀត ។ នេះជាព្រះសហគមន៍ដែលលោកអភិបាលត្រូវការចាកចេញ មិនមែនដោយសារលោកតាបានជ្រើសរើស បានសម្រេចចិត្ត ប៉ុន្តែដោយសារគេបង្ខំ ។ លោកបានទៅប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ី និងទទួលខុសត្រូវជនជាតិខ្មែរទូទាំងពិភពលោក ។ លោកអភិបាលបានត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញនៅឆ្នាំ១៩៨៩ នៅពេលនោះ អត់មានម្ហូប អត់មានដំបង ប៉ុន្តែមានទ្វារដ៏តូចមួយដែលកំពុងបើក ។

ពិតមែនលោកអភិបាល បានថែរក្សាការពារសេចក្តីសង្ឃឹមជានិច្ច យើងដឹងថាព្រះជាម្ចាស់ប្រទានអ្វីៗទាំងអស់ដល់អ្នកបម្រើរបស់ព្រះអង្គ ដូចព្រះជាម្ចាស់បានប្រទានជីវិតដល់លោក អប្រាហាំ ព្រះជាម្ចាស់បានថែរក្សា និងប្រទានជីវិតដល់លោកតាដែរ ។ ខ្ញុំជឿថា លោកតាបានរំភើបណាស់នៅឆ្នាំ១៩៨៩ ដែលបានដើរនៅលើផ្លូវមុនីវង្សហើយគ្រីស្តបរិស័ទឃើញ និងបានជួបជុំគ្នានៅភោជនីដ្ឋានមួយ បីដូចជាបង្កើតព្រះសហគមន៍មួយសារជាថ្មី ។ នៅពេលនោះ ជាមួយគ្រីស្តបរិស័ទដែលបានគោរពចិញ្ចៀនរបស់លោកអភិបាល ចិញ្ចៀនដែលជាសញ្ញាសម្គាល់នៃភក្តីភាពរបស់លោកតា ភក្តីភាពរបស់គ្រីស្តបរិស័ទ និងជាពិសេសព្រះហឫទ័យដ៏ស្មោះត្រង់របស់ព្រះជាម្ចាស់ចំពោះយើង ។ យើងអាចតែកោតសរសើរសេចក្តីក្លាហានរបស់លោកតា ដើម្បីត្រឡប់មកវិញ ដើម្បីចាប់ផ្តើមពីសូន្យទៅ ដើម្បីសាងសង់សារជាថ្មី ។ នៅពេលលោកអភិបាលត្រឡប់មកវិញ ក្លាយជាលោកអភិបាលសារជាថ្មីនៅឆ្នាំ១៩៩២ សម្រាប់ភ្នំពេញ និងទទួលខុសត្រូវសម្រាប់បាត់ដំបង ។ នៅពេលនោះ បានយកចិត្តទុកដាក់អស់ពីកម្លាំងកាយចិត្ត ដើម្បីសាងសង់ជំនឿ សាងសង់ចិត្តគំនិតសារជាថ្មី ដើម្បីទិញដី ដើម្បីសម្រុះសម្រួលទំនាក់ទំនងរវាងសន្តអាសនៈនិងប្រទេសកម្ពុជា ។ ណែនាំឱ្យព្រះសហគមន៍ប្រទេសកម្ពុជារបស់យើង មានលក្ខន្តិកៈយ៉ាងច្បាស់លាស់ ដើម្បីទទួលស្វាគមន៍ក្រុមសាសនទូតថ្មី ដូចជាក្រុមសាសនទូតថៃ (ភីមេ យ៉ារ៉ូម៉ាល់ ដេស្វិត ដុនបូស្កូ បងស្រីដុនបូស្កូ បងស្រីមេត្តាករុណា បុត្រីមេត្តាករុណា បងស្រីដូមីនីកាន់...) ដើម្បីទទួលស្វាគមន៍ក្រុមចាស់ (ដូចជាក្រុមសាសនទូតក្រៅប្រទេសនាទីក្រុងប៉ារីស បងស្រីឧបការគុណ គ្រួសារពន្លឺមិត្តភាព...) ។

ខ្ញុំនឹកឃើញលោកតាបានបើកឡាន ជីព ពណ៌ស លោកតាគាត់ឈឺណាស់ ឈឺដៃ ឈឺជើង... មិនអាចសម្រាន្តនៅលើគ្រែបានទេ លោកតាសម្រាន្តនៅលើកៅអីរហូត ។ ប៉ុន្តែ លោកនៅតែញញឹមនិងធ្វើដំណើរទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា ទោះបីសម័យនោះផ្លូវខូចខ្លាំង ឬអត់មានផ្លូវតែម្តង ប៉ុន្តែលោកបានធ្វើដំណើរពីភ្នំពេញទៅដល់បាត់ដំបង ពីចំណោមទៅស៊ីសុផុន (ជាកន្លែងដែលលោកតាបានជួបខ្ញុំនៅដើមខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩) ពីប៉ោយប៉ែតទៅសៀមរាប ពី

កំពង់ធំទៅក្រុងសីហនុ ។ ពិតមែនលោកតាជាគ្រូគង្វាលដ៏សប្បុរស គ្រូគង្វាលដ៏សុភាពរាបសារ នៅក្នុងចំណោមប្រជារាស្ត្ររបស់លោកតា ។ លោកតាជាគ្រូគង្វាលដែលយកចិត្តទុកដាក់ណាស់ យកចិត្តទុកដាក់មែនទែន ដើម្បីរៀបចំពិធីបុណ្យ រៀបចំធម្មទេសនា រៀបចំសារលិខិត... លោកតាបានសរសេរដោយអក្សរដ៏តូចរបស់គាត់ ប៉ុន្តែដែលជាសញ្ញាសម្គាល់នៃអ្នកបម្រើដែលយកចិត្តដាក់ និងបម្រើអស់ពីសមត្ថភាព អស់ពីដួងចិត្ត ។

លោកតាជាគ្រូគង្វាល ដែលស្វាគមន៍ ដែលស្រឡាញ់ជានិច្ច យើងបានសប្បាយចិត្តនៅពេលទៅដល់ក្រុងព្រះសីហនុនៅឆ្នាំ២០០១ ដើម្បីមានសំណាក់ធម៌ មានប្រជុំ គាត់បានស្វាគមន៍យើងជានិច្ច និងយកចិត្តទុកដាក់ជាមួយយើងជានិច្ច ដូចព្រះនាងម៉ារីនៅមង្គលការកាណា ។ ពិតមែន លោកតាជាគ្រូគង្វាលដែលមានទស្សនៈ ដែលនឹកឃើញអនាគត និងដែលបានរៀបចំទាំងនៅឆ្នាំ១៩៧៥ ទាំងនៅឆ្នាំ១៩៩៧ និងឆ្នាំ២០០០ ។ លោកតាបានរៀបចំព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជា ដើម្បីឱ្យយើងមានគ្រូគង្វាលតទៅទៀត ដើម្បីយើងមានគ្រប់អ្វីៗទាំងអស់ ឱ្យយើងបម្រើប្រជារាស្ត្ររបស់ព្រះអង្គអស់ពីដួងចិត្ត ។ សន្តប៉ូល នៅថ្ងៃនេះបានសរសេរថា **"ព្រះជាម្ចាស់ណែនាំមនុស្សដែលព្រះអង្គបានជ្រើសរើស ទៅជាមនុស្សសុច្ចរិត"** ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ ព្រះជាម្ចាស់បានណែនាំឱ្យលោកអភិបាល ទៅជាមនុស្សសុច្ចរិតពិតមែន យើងជាសាក្សីបន្ទាល់នៅពេលនេះ ។ សូមលោកអភិបាលអធិដ្ឋានសម្រាប់យើង អធិដ្ឋានសម្រាប់ខ្ញុំ អធិដ្ឋានពីស្ថានបរមសុខសម្រាប់ព្រះសហគមន៍នៅប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីឲ្យយើងទាំងអស់គ្នា យើងអាចបម្រើ និងស្រឡាញ់ព្រះសហគមន៍យើង កសាងព្រះរាជ្យរបស់ព្រះជាម្ចាស់លើទឹកដីកម្ពុជាយើង ។ មេត្តា ករុណា មុទិតា និងឧបេក្ខា ចូលនៅក្នុងភាពញញឹមរបស់លោកតា ។ សូមបន្តញញឹម សូមបន្តសើច ដោយមើលយើងពីស្ថានបរមសុខ ដើម្បីយើងទាំងអស់គ្នាយើងកែប្រែចិត្តគំនិត ជាពិសេសនៅក្នុងរដូវសែសិបថ្ងៃនេះ ដើម្បីឱ្យដួងចិត្តរបស់យើងភ្ជាប់នឹងព្រះហឫទ័យស្រឡាញ់របស់ព្រះជាម្ចាស់ ។

លោកអភិបាល អ៊ីវ សូមគង់នៅស្ថានបរមសុខ នៅក្នុងសេចក្តីសុខ និងសូមជម្រាបសួរបងប្អូនរបស់យើងនៅក្នុងជំនឿ លោក ឆ្មារ សាឡាស់ និងសហការី និងបងប្អូនទាំងអស់ដែលនៅស្ថានលើហើយ ។ ពេលយើងញ៉ាំបាយថ្ងៃត្រង់យូរនៅផ្ទះលោកអភិបាល ពេលលោកអភិបាល អ៊ីវ គិតថាល្មមហើយគាត់និយាយជាភាសាបារាំងថា «បុង» ជាភាសាខ្មែរ «បាទ» ។ ពេលយើងលឺពាក្យបាទរបស់គាត់ យើងដឹងថាល្មមក្រោកចេញពីតុបាយដើម្បីបន្តការងាររបស់យើង ។ ដូច្នេះ ខ្ញុំគិតថា នៅក្នុងភាពងងឹតនៅមន្ទីរពេទ្យថ្ងៃទី២៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១ នេះ ព្រះជាម្ចាស់មានព្រះបន្ទូលមួយដល់លោកតា ហើយលោកតាបានឆ្លើយថា «បាទ» ឬ «បុង» ។ លោកតាបានឆ្លើយតបទៅព្រះជាម្ចាស់អស់មួយជីវិត នៅក្នុងដង្ហើមចុងក្រោយលោកបានឆ្លើយថា **«ខ្ញុំទេតើ! ជាអ្នកបម្រើរបស់ព្រះអង្គ»** ។ អាម៉ែន ៕

REQUIEM MASS
Bishop YVES RAMOUSSE
February 23, 1928 - February 25, 2021

Vicar Apostolic of Phnom Penh
1963-1976, 1992-2001
Sunday February 28, 2021
Second Sunday of Lent
TANGKOK

Bishop Yves! You "celebrated" your 93rd birthday on February 23 and your 58th episcopal anniversary on February 24 in the silence of the hospital, your body locked in a deep coma because of COVID 19 which in one year has already killed 2,497,406 people around the world. Ironically, this is the estimated death toll during the Khmer Rouge regime!

Then February 25th, around 1:30 am (in France), you woke up to Him whom you loved and served with all your heart during your sixty-eight years of priesthood and fifty-eight years of episcopacy!

This clever little virus has overcome you, dear Bishop Ramousse, while your life, which has seen so many deaths and so many resurrections, seemed unstoppable.

We have just heard the text of the Transfiguration. How many times must that text have resonated in your life?

How many times have you been on the mountain with Jesus? On the mountain you must have felt so good, but you descended down to the plain of misunderstandings, uncertainties, departures, deaths, ashes, asking yourself like the disciples: *"But what does it mean to rise from the dead?"*

Dear Brothers and Sisters,

This morning, we are here in Tangkok, in front of the Cross of the Martyrs imagined and designed by Bishop Yves for the celebration of the martyrs desired by Saint John Paul II on May 7, 2000. Here is where Bishop Ramousse, the day before his departure for France, on October 5, 2013, came to celebrate the eucharist on this bed, where Bishop Chhmar Salas celebrated the Eucharist up to the time of his death. Here we remember this pastor—reflecting the Heart of God—who was given to the Church of Cambodia.

Like a grandson talking to his grandfather, allow me to talk about the life of Bishop Ramousse by addressing him directly. His history is inscribed in an extraordinary way in the great history of the Church and of the world, in the history of Cambodia and of its Church that we know today. Many of the new generation of Christians and missionaries have not known Bishop Ramousse, but the Church of Cambodia, which is his family today, is the marvelous fruit of the life given by Bishop Ramousse.

Dearest Yves,

While I am thinking of your life story, I remember your face, remember your words. You have been such an attentive ear to me, a young missionary and then a young bishop, and it is your smile and your laughter that dazzle me again.

Your death was announced to us when the full moon was rising, white and shining, shining like Jesus on the Mountain of Transfiguration… And for a moment, I saw your face merge with the mysterious smiling faces of the towers of the Temple of Bayon. That smile is inscribed on each of the four faces: Joy, Charity, Compassion and Suffering. This is your life, Yves!

What pride and what admiration was in my heart, the youngest bishop at the Synod for the New Evangelization, when I saw you arriving in Saint Peter's Basilica on October 22, 2012, invited by the Holy Father Benedict XVI to celebrate the 50th anniversary of the Vatican Council II. You were among the 12 "survivors!"

So as a young bishop, at just thirty-five years old, you lived through three sessions of Vatican Council II! What a grace for the Church of Cambodia to have had, at this precise moment of its history, such a young, enthusiastic, and creative pastor to begin to apply the great conciliar teachings *in situ*. The Cambodian language has thus become the priority for the liturgy, catechesis, and the Bible; interfaith dialogue with Buddhism in particular has become a reality; the inculturation of a Church seen as so foreign has seen its first stammering thanks for your efforts. Likewise the new reality of the episcopal conferences has been put in place thanks to your initiative to bring Cambodia and Laos together in the one CELAC conference; a Church closer to its people has been able to flourish thanks to the division of the Apostolic Vicariate of Cambodia into the three circumscriptions of Phnom Penh, Battambang, and Kampong Cham; the formation of a local clergy was promoted with a major seminary founded on the island of Chroy Changva; and then there was the joy of the first ordinations: Fathers Salas, Salem, Chomraoen.

Less malicious than Covid 19, but more cruel than anything, the year 1970 saw the beginning of the civil war, the emergence of the Khmer Rouge resistance forces, the bombs dropped by the American army on Cambodia. There was the departure of all Vietnamese for their country of origin with the sisters and many missionaries; the organization of Caritas with Father Emile; the small Khmer community gathered around you; the cathedral unavailable and your bishop's residence less and less safe on the big Monivong Boulevard.

You made at this time the most important choice in your life, a choice which has marked you forever: CHOOSING TO STAY OR TO GO.

I saw you cry in silence while watching the movie “Men and Gods” when the monks of Thiberine chose to stay.

You made the choice to stay. You chose to call Fr. Salas and ordained him discreetly under rocket fire, to ensure apostolic succession in our Church.

What spiritual, moral, and human torture to see your loved ones, your people, set off on the dusty roads of exile, to see the charities and education work stop, and later to see your cathedral and almost all churches and chapels go up in smoke.

What torment when you crossed Cambodia to Thailand in those last trucks carrying the expelled foreigners. Too much pain. Too much suffering for a pastor following the Heart of God. Like Abraham, in the first reading this morning, you carried the weight of the sacrifice of those you loved, your sons and daughters now dressed in black but blessed by the faith that you had sown and announced, leaving a little light of Hope to shine.

It is this Church that you had to leave not by choice but by force.

Then there was Indonesia, the Office for the Apostleship of Cambodians around the world, where you were without a cross or a miter, and then you came back with the CCFD in 1989. A small door opened.

Hope against all hope. God always justifies his servant. Abraham experienced it, you experienced it, in your heart and in your flesh.

What an emotion, what thanksgiving when you were able to meet a few Christians in a small restaurant in 1989...like Bishop Salas who had continued to celebrate the holy mysteries secretly. What a joy for Christians to be able to touch and kiss your ring—the sign of fidelity: yours, theirs, and above all of God Himself.

What courage, to come back and rebuild.

When in 1992 you were re-appointed Vicar Apostolic of Phnom Penh and Apostolic Administrator of Battambang, you spared no effort in bringing your people together, rebuilding hearts, buying new land, facilitating negotiations for the establishment of diplomatic relations with the Holy See (1994). You prepared the statutes of the Catholic Church (1997), welcomed new missionary congregations: TMS, Maryknoll, Quebec, PIME, Yarumal, Jesuits, Don Bosco, FMA, DC, MC, Dominicans… You welcomed the returning elders: MEP, Providence, Claire Amitié…

You suffered from rheumatism that prevented you from sleeping in a bed, but in your jeep, you tirelessly, and always with a smile, crisscrossed Cambodia on those destroyed roads, from Phnom Penh to Battambang, from Chomnoam to Sisophon

(where you sent me in 1999), from Poipet to Siem Reap, from Kampong Thom to Sihanoukville.

A humble pastor in the midst of his little people.
You were a Pastor meticulous and careful to prepare everything to perfection—liturgy, homilies, letters, speeches—with your handwriting so characteristic of a zealous and devoted servant.

A visionary and attentive pastor, you prepared the new Church of Cambodia with so much care and ensured the succession with so much order and precision.

Welcoming and loving pastor, how good it was for you to go to Sihanoukville when you retired in 2001, taking care of everything—the Christian groups, priests' retreats, CELAC, various meetings.

“God is the One who makes righteous”, Saint Paul tells us in his letter to the Romans.

Bishop Yves, God has made you righteous.

We are witnesses to it.

Pray for us!
Pray for me!
Pray from Heaven for the Church of Cambodia so that we are worthy to serve her and to seek the Kingdom of God in this land of the gods.

Joy, Charity, Compassion, Suffering were mingled with your smile.

Smile, laugh again and again as you look at us from Heaven, so that we too can mold our faces and our hearts in the image of God.

Bishop Yves, be in peace for eternity and greet our brothers and sisters in the faith—Bishop Chhmar Salas, his companions, and all the others.

"Bon" was your hint to us when lunches dragged on at the bishop house, your sign for us to get up from the table.

In the silence of February 25, God certainly whispered to you *"Bon."* And as you responded through your life, you then responded in your last breath: "HERE I AM, LORD! ".

ADIEU.

+ OLIVIER SCHMITTHAEUSLER
Vicar Apostolic of Phnom Penh
CAMBODIA

MESSE DE REQUIEM
Monseigneur YVES RAMOUSSE
23 Février 1928 – 25 Février 2021

Vicaire Apostolique de Phnom Penh
1963-1976 / 1992-2001
Dimanche 28 Février 2021
Deuxième Dimanche de Carême
TANGKOK

Monseigneur Yves ! Vous avez « fêté » votre 93ème anniversaire le 23 février et votre 58ème anniversaire le 24 février dernier dans le silence de l'hôpital, votre corps enfermé dans un coma profond à cause de ce COVID 19 qui a déjà tué dans le monde en une année 2 497 406 personnes. Ironie du sort, c'est le nombre estimé de morts durant le régime Khmer Rouge !

Ce 25 février vers 1 h 30 du matin (en France), vous vous êtes réveillé auprès de Celui que vous avez aimé et servi de tout votre cœur durant vos soixante-huit ans de sacerdoce, dont cinquante-huit d'épiscopat !

Ce malin petit virus vous a vaincu, cher Monseigneur Ramousse, alors que votre vie qui a vu tant de morts et tant de résurrections semblait insubmersible.

Combien de fois ce texte de la Transfiguration que nous venons d'entendre a dû raisonner dans votre vie ?

Combien de fois êtes-vous monté sur la montagne avec Jésus. Alors que vous deviez vous sentir si bien, vous avez dû redescendre dans la plaine des incompréhensions, des incertitudes, des départs, des morts, des cendres en vous demandant comme les disciples : *« Mais que peut signifier la résurrection d'entre les morts ? »*

Cher Frères et Sœurs,

Ce matin, ici même à Tangkauk, devant la Croix des Martyrs pensée et dessinée par Mgr Yves pour la célébration des martyrs voulu par saint Jean-Paul II le 7 mai 2000, ici même où Mgr Ramousse est venu célébrer sur ce lit où Mgr Chhmar Salas a célébré l'Eucharistie jusqu'à en mourir, la veille de son départ pour la France le 5 octobre 2013, nous faisons mémoire de ce pasteur selon le Cœur de Dieu qui a été donné à l'Eglise du Cambodge.

Comme un petit-fils parlant à son grand-père, permettez-moi d'évoquer la vie de Mgr Ramousse en m'adressant directement à lui. Son histoire s'inscrit d'une manière extraordinaire dans la grande Histoire de l'Eglise et du monde, du Cambodge et de son Eglise que nous connaissons aujourd'hui. Vous êtes beaucoup de cette nouvelle

génération de chrétiens et de missionnaires à ne pas avoir connu Mgr Ramousse, mais l'Eglise du Cambodge, qui est votre famille aujourd'hui, est le fruit merveilleux de la vie donnée de Mgr Ramousse.

Cher Yves,

En relisant votre histoire, en me remémorant votre visage, en me rappelant vos paroles, vous avez été une oreille si attentive pour moi, jeune missionnaire puis jeune évêque, et c'est votre sourire et votre rire qui m'éblouissent à nouveau.

Votre décès nous a été annoncé alors que la pleine lune se levait, blanche, brillante, éclatante comme Jésus sur la Montagne de la Transfiguration … Et l'espace d'un instant, j'ai vu votre visage se confondre avec les visages au sourire mystérieux des tours du Temple du Bayon. Ce sourire qui s'inscrit sur chacune des quatre faces : la Joie, la Charité, la Compassion et la Souffrance. C'est votre vie, Monseigneur !

Quelle fierté et quelle admiration dans mon cœur d'évêque, benjamin au Synode pour la Nouvelle Évangélisation, lorsque je vous ai vu arriver dans la Basilique Saint-Pierre le 22 octobre 2012, invité par le Saint Père Benoît XVI pour fêter le 50ème anniversaire du concile Vatican II. Vous étiez parmi les 12 survivants !

Si jeune évêque, à tout juste trente-cinq ans, vous avez vécu trois sessions du concile Vatican II ! Quelle grâce pour l'Eglise Cambodge d'avoir eu, à ce moment précis de l'histoire, un si jeune pasteur enthousiaste et créatif pour commencer à appliquer les grandes orientations conciliaires *in situ*. La langue cambodgienne est ainsi devenue la priorité pour la liturgie, la catéchèse et la Bible ; le dialogue interreligieux avec le bouddhisme en particulier est devenu réalité ; l'inculturation d'une Eglise vue comme si étrangère a vu ses premiers balbutiement grâce à vos efforts ; la nouvelle réalité des conférences épiscopales a pu être mise en place grâce à votre heureuse initiative de rapprocher le Cambodge et le Laos en une seule conférence : la CELAC ; une Eglise plus proche de son peuple a pu s'épanouir grâce à la division du Vicariat Apostolique du Cambodge en trois circonscriptions : Phnom Penh, Battambang et Kompong Cham ; la formation d'un clergé local avec un grand séminaire fondé sur l'île de Chroychangva et la joie des premières ordinations : les Pères Salas, Salem, Chomraoen.

Moins malicieux que le Covid 19, mais plus cruel que tout, l'année 1970 voit le début de la guerre civile, l'émergence des forces de résistance khmers rouges, les bombes déversées par l'armée américaine sur le Cambodge. Le départ de tous les Vietnamiens pour leur pays d'origine avec des sœurs et de nombreux missionnaires, l'organisation de *Caritas* avec le Père Emile, la petite communauté khmère autour de vous, la cathédrale pour ainsi dire fermée, votre évêché de moins moins en sécurité sur le grand Boulevard Monivong.

C'est alors que survient ce grand moment de votre vie qui vous a marqué à jamais : CHOISIR DE RESTER OU DE PARTIR.

Je vous ai vu pleurer en silence en regardant le film *Des Hommes et des Dieux* lorsque les moines de Thiberine ont fait le choix de rester.

Vous avez fait le choix de rester. Vous avez fait le choix d'appeler le P. Salas pour l'ordonner discrètement sous les tirs de roquettes, et pour assurer une succession apostolique dans notre Eglise.

Quelle torture spirituelle, morale et humaine de voir ceux que vous avez aimés, votre peuple, partir sur les routes poussiéreuses de l'exil, les œuvres caritatives et éducatives fermer et plus tard votre cathédrale et pour ainsi dire toutes les églises et chapelles partir en fumée.

Quelle torpeur quand vous avez traversé le Cambodge vers la Thaïlande dans ces derniers camions qui expulsaient les étrangers. Trop de douleur. Trop de souffrance pour un pasteur selon le Cœur de Dieu. Comme Abraham dans la première lecture de ce matin, vous portiez le poids du sacrifice de ceux que vous aimiez, de vos fils et de vos filles désormais habillés de noir, mais habités par la foi que vous aviez semée et annoncée laissant une petite lumière d'Espérance briller.

C'est cette Eglise que avez dû quitter non par choix mais par force.

L'Indonésie, le Bureau pour l'Apostolat des Cambodgiens à travers le monde, sans crosse ni mitre, vous êtes revenu avec le CCFD en 1989. Une petite porte s'ouvrait.

Espérer contre toute espérance. Dieu comble toujours son serviteur. Abraham l'a vécu, vous l'avez vécu dans votre cœur et dans votre chair.

Quelle émotion, quelle action de grâce quand vous avez pu rencontrer quelques chrétiens dans un petit restaurant en 1989 … à l'image de Mgr Salas qui continuait à célébrer clandestinement les saints mystères. Quelle joie pour les chrétiens de pouvoir toucher et baiser votre anneau - ce signe de fidélité : la vôtre, la leur et surtout celle de Dieu Lui-même.

Quel courage pour revenir et reconstruire.

Quand vous avez été re-nommé en 1992 Vicaire Apostolique de Phnom Penh et Administrateur Apostolique de Battambang, vous n'avez pas ménagé vos efforts pour rassembler, reconstruire les cœurs, acheter de nouveaux terrains, faciliter les négociations pour l'établissement de relations diplomatiques avec le Saint-Siège (1994), faire reconnaître les statuts de l'Eglise catholique (1997), accueillir de nouvelles congrégations missionnaires : TMS, PIME, Yarumal, Jésuites, Don Bosco, FMA, DC, MC, Dominicaines … accueillir les anciens : MEP, Providence, Claire Amitié.

Dans votre jeep, alors que vous souffriez de rhumatismes qui vous empêchaient de dormir dans un lit, mais toujours avec le sourire, vous avez sillonné sans lassitude le Cambodge sur ces routes détruites, de Phnom Penh à Battambang, de Chomnoam à

Sisophon où mous m'avez déposé en 1999 … de Poipet à Siem Reap, de Kompong Thom à Sihanoukville.

Pasteur humble au milieu de son petit peuple.
Pasteur minutieux et soigneux de tout préparer à la perfection – liturgie, homélies, lettres, discours – avec votre petite écriture si caractéristique d'un serviteur zélé et dévoué.
Pasteur visionnaire et attentif à tous, vous avez préparé la nouvelle Eglise du Cambodge avec tant de soin et assuré la succession avec tant d'ordre et de précision.
Pasteur accueillant et aimant, comme il était bon d'aller à Sihanoukville quand vous vous y êtes retiré en 2001 : chrétiens, retraites des prêtres, CELAC, réunions diverses. Vous veilliez à tout.

« Dieu est Celui qui rend juste », nous dit Saint Paul dans sa lettre aux Romains.

Monseigneur Yves, Dieu vous a rendu juste.

Nous en sommes témoins.

Priez pour nous !
Priez pour moi !
Priez depuis le Ciel pour l'Eglise du Cambodge afin que nous soyons dignes de la servir et de chercher le Royaume de Dieu sur cette terre des dieux.

Joie, Charité, Compassion, Souffrance étaient mêlées à votre sourire.

Souriez, riez encore et encore en nous regardant depuis le Ciel, afin que nous aussi, nous laissions façonner notre visage et notre cœur à l'image de Dieu.

Monseigneur Yves, soyez en Paix pour l'éternité et saluez nos frères et sœurs dans la foi, Mgr Chmar Salas, ses compagnons et tous les autres.

« Bon ... » c'était votre petit mot quand les déjeuners s'éternisaient à l'évêché pour que nous nous levions de table.

Dans le silence de ce 25 février, certainement que Dieu vous a susurré : *« Bon »*. A l'image de votre vie, vous avez alors répondu dans un dernier souffle : ***« ME VOICI SEIGNEUR ! ».***

À DIEU.

+ OLIVIER SCHMITTHAEUSLER
Vicaire Apostolique de Phnom Penh
CAMBODGE

បុត្រមនុស្សមកក្នុងពិភពលោកនេះ មិនមែនដើម្បីឲ្យគេបម្រើលោកទេ គឺលោកមកបម្រើគេវិញ

ចម្លងទេសនាលោកអភិបាល អូលីវីយេ ក្នុងអភិបូជាបុណ្យសព និងបញ្ចុះសពរបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស
នៅប្រទេសបារាំង ម៉ោង ០៣:០០ រសៀល ត្រូវនឹងម៉ោង ០៩:០០ យប់ នៅប្រទេសកម្ពុជា
ចំការទ្បេង ថ្ងៃទី០៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២១

អត្ថបទទី១៖ យេរេមី ១៨,១៨-២០

ពុំដែលមាននរណាប្រព្រឹត្តអំពើអាក្រក់ តបនឹងអំពើល្អទេ។ *យរ ១៨,២០*

ដំណឹងល្អ៖ ម៉ាថាយ ២០,១៧-២៨

អ្នកចង់បានអ្វី? *មថ ២០,២១*

បងប្អូនជាទីគោរពស្រឡាញ់!

ពេលនេះ ដែលយើងកំពុងចូលរួមពីចម្ងាយតាមរូបកាយ ប៉ុន្តែពីជិតតាមផ្លូវវិញ្ញាណនិងផ្លូវចិត្តជាមួយលោកអភិបាល អ៊ីវ ដែលកំពុងចូលនៅក្នុងពិធីបុណ្យសពផ្ទាល់ខ្លួន ។ យើងនឹករលឹកដល់ជីវិតរបស់គាត់ម្តងទៀត តាមពិតនៅពេលយើងបានស្តាប់ប្រវត្តិសាស្ត្រសង្ខេបរបស់លោក ខ្ញុំបានជ្រើសរើសបន្ទរមួយដែលថា **"ចូរមានចិត្តមេត្តាដូចព្រះបិតា"** ខ្ញុំគិតថានេះជារបៀបដែលលោក អ៊ីវ បានអនុវត្តព្រះបន្ទូលរបស់ព្រះជាម្ចាស់អស់មួយជីវិតរបស់លោក ។ ដោយទុកនៅក្នុងដួងចិត្តថា **"ខ្ញុំជាអ្នកបម្រើដែលព្រះជាម្ចាស់បានជ្រើសរើស ជីវិតរបស់ខ្ញុំធ្វើដូចម្តេច ដើម្បីឱ្យខ្ញុំបង្ហាញធម៌មេត្តាករុណារបស់ព្រះជាម្ចាស់ នៅក្នុងគ្រប់សកម្មភាពនៃជីវិតរបស់ខ្ញុំ"** ។ តាមពិតជីវិតរបស់លោក អ៊ីវ ប្លែកប្រៀបបីដូចមានជីវិតពីរ ជីវិតមុនសម័យប៉ុលពត ដែលជាប់នឹងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៩៥៧ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៥ នៅពេលខ្មែរក្រហមបណ្តេញគាត់ពីស្ថានទូតបារាំង ជាមួយជនជាតិបរទេសប៉ុន្មាននាក់ ។ គេបានធ្វើដំណើរ ពីទីក្រុងភ្នំពេញរហូតដល់ព្រំដែននៃប្រទេសថៃ កាត់ប៉ោយប៉ែត គាត់ត្រឡប់មកវិញ (លោក អ៊ីវ) នៅឆ្នាំ១៩៨៩ តែងតាំងជាអភិបាលសារជាថ្មី ។ តាមពិតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រនៃពិភពលោក មានតែលោកមួយដែលធ្វើជាអភិបាលពីរដងនៅភូមិភាគតែមួយ នៅឆ្នាំ១៩៩២ បន្តតួនាទីដែលគាត់ទទួលពីសម្តេចប៉ាប ។

នៅក្នុងជីវិតទាំងពីររបស់លោក តាមពិតជាជីវិតតែមួយ យើងមានសញ្ញាមួយដែលណែនាំឱ្យយើងត្រូវការនឹករលឹកជីវិតរបស់គាត់ ដូចជាគាត់ឆ្លងពីសម័យប៉ុលពតចូលនៅក្នុងសម័យថ្មីនេះ ។ យើងធ្លាប់ស្គាល់ឈើឆ្កាងនេះ (ឈើឆ្កាងរបស់លោកអភិបាល) ឈើឆ្កាងនេះជាសញ្ញាដ៏ពិសេស ជាឈើឆ្កាងដែលគាត់ប្រគល់ដល់លោក ឆ្មារ សាឡាស់ នៅពេលគាត់តែងតាំងលោក ឆ្មារ សាឡាស់ នៅថ្ងៃទី១៤ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ។ នៅពេលនោះទីក្រុងភ្នំពេញវេទនាណាស់ គឺជិតដល់ពេលវេលាដែលខ្មែរក្រហមចូល ។ គាត់ថ្វាយអភិបូជានៅវិសាលវិហារមិនបាន គាត់ក៏ថ្វាយអភិបូជានៅក្នុងព្រះវិហារដ៏តូចមួយ ដែលយើងមាននៅជាប់នៅផ្សារតូច ជាប់នឹងស្ថានជ្រោយចង្វារឈ្មោះព្រះវិហារព្រះមាតា ។ នៅពេលនោះ មានគ្នាតិចណាស់មានគ្រីស្តបរិស័ទតែប៉ុន្មាននាក់ដើម្បីតែងតាំងលោកអភិបាលមួយអង្គ ត្រូវមានលោកអភិបាលបីអង្គយ៉ាងតិច ។ នៅពេលនោះ មានតែលោក អ៊ីវ និងលោកអភិបាល ឡេស្វេស ដែលទទួលខុសត្រូវនៅកំពង់ចាម លោក អ៊ីវ បានប្រគល់ឈើឆ្កាងនេះទៅឲ្យ ឆ្មារ សាឡាស់ ។ ឈើឆ្កាងនេះជាអនុស្សាវរីយ៍តែមួយគត់ ដែលនៅសល់របស់ព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជាមុនឆ្នាំ១៩៧៥ ។ ប៉ុលពត និងខ្មែរក្រហមបានវាយបោលព្រះវិហារទាំងអស់ដែលយើងមាន បានដុតគ្រប់ឯកសារដែលយើងមានពីដើម បានយកទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់នៅក្នុងព្រះសហគមន៍ ទាំងដី ទាំងមនុស្ស ។ នៅពេលនោះគ្រីស្តបរិស័ទបានស្លាប់ច្រើនណាស់ ហើយឈើឆ្កាងនេះអត់បានបាត់ ជាសញ្ញាតែមួយគត់ដែលណែនាំឱ្យយើងឆ្លងជំនឿនៃជីវិតរបស់គ្រីស្តបរិស័ទនៅឆ្នាំ១៩៧៥ ដើម្បីចូលនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩០ ។ លោក ឆ្មារ សាឡាស់ ដែលបានទទួលប្រគល់ឱ្យម្តាយរបស់គាត់ ហើយម្តាយគាត់បានទុករហូតផុតសម័យខ្មែរក្រហមនៅក្រោមសម្បុកមាន់ ។

ដូច្នេះ ឈើឆ្កាងនេះពោរពេញដោយអត្ថន័យ ក្រោយមកលោក អេមីល ដែលបានទទួល ក្រោយមកទៀតខ្ញុំ តាមពិតលោកអភិបាល អ៊ីវ ជាអភិបាលទី២៣ ដែលទទួលខុសត្រូវភូមិភាគភ្នំពេញ និងលោក អេមីល ជាអភិបាលទី២៤ និងខ្ញុំជាអភិបាលទី២៥ ។ បងប្អូនដែលជាគ្រីស្តបរិស័ទជាពិសេសនៅចំការទៀងយើង ដែលជាគ្រីស្តបរិស័ទខ្មែរសុទ្ធបានទទួលអគ្គសញ្ញាជ្រមុជទឹកចំនួន៣៣៦នាក់ គូស្រករដែលបានទទួលអគ្គសញ្ញាអាពាហ៍ពិពាហ៍ចំនួន៥៣គូ ហើយបានបង្កើតកូនចៅនៅក្នុងខេត្តតាកែវ៧ព្រះសហគមន៍ទៀត ។ តាមពិត នេះជាផ្លែរបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បងប្អូនប្រហែលមិនស្គាល់លោកអភិបាល អ៊ីវ មានតែអ្នកចាស់ៗទើបស្គាល់លោក យើងជាព្រះសហគមន៍កាតូលិកកម្ពុជា យើងជាផ្លែរបស់គាត់ ។ ដោយសារគាត់ ព្រះសហគមន៍របស់យើងនៅឆ្នាំ១៩៦៥ បានសម្រេចចិត្តប្រើភាសាខ្មែរជាភាសាផ្លូវការសម្រាប់ថ្វាយអភិបូជា សម្រាប់អប់រំជំនឿ សម្រាប់អានគម្ពីរដំណឹងល្អ ។ ជាលោកដែលបានសម្រេចចិត្តស្នើសុំសន្តអាសនៈ បែងចែកព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជាជាបីភូមិភាគ ។ ពេលគាត់ទទួលអគ្គសញ្ញាតែងតាំងជាអភិបាលមានអាយុតែ៣៥ឆ្នាំ គាត់បានទទួលព្រះសហគមន៍ក្នុងប្រទេសកម្ពុជាទាំងមូល ។ នៅឆ្នាំ១៩៦៨ បានចែកឱ្យមានបាត់ដំបងជាមួយលោកអភិបាល ទេព អ៊ីម (បូជាចារ្យខ្មែរ) និងកំពង់ចាមជាមួយលោកអភិបាល ឡេស្វេស (ក្រុមMEP) ។ ការបែងចែកព្រះសហគមន៍ជាបីភូមិភាគ បានណែនាំឱ្យគ្រីស្តបរិស័ទក៏ដូចជាព្រះសហគមន៍ មានភាពជិតស្និទ្ធជាមួយគ្រូគង្វាលផ្ទាល់ខ្លួន និងណែនាំឱ្យព្រះសហគមន៍អាចធ្វើដំណើរបន្តិចម្តងៗ ដើម្បីចាក់គ្រឹះនៅប្រទេសកម្ពុជា ។ នៅពេលគាត់ ត្រលប់មកពីចូលរួមមហាសន្និបាតវ៉ាទីកង់ទី២នៅទីក្រុងរ៉ូម ដែលចង់ឱ្យព្រះសហគមន៍ទទួលដង្ហើមថ្មី ដើម្បីកសាងព្រះសហគមន៍របៀបថ្មី ។ គាត់បានណែនាំឱ្យបន្តិចម្តងៗ ជាពិសេសតាមរយៈពិធីបុណ្យ តាមរយៈឥរិយាបថ តាមរយៈកាយវិការ តាមរយៈអគ្គសញ្ញាអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាដើម បានណែនាំឱ្យវប្បធម៌នៃប្រទេសកម្ពុជាចូលយ៉ាងជ្រៅ នៅក្នុងជីវិតនៃព្រះសហគមន៍ ។ ណែនាំឱ្យយើងយល់ថា ព្រះសហគមន៍មិនមែនជាព្រះសហគមន៍ដែលមកពីបរទេស តែជាព្រះសហគមន៍កាតូលិក

ដែលបានចាក់គ្រឹះលើទឹកដីប្រទេសកម្ពុជា ។ នៅសម័យនោះ គាត់ជាអភិបាលម្នាក់ឯងក្នុងប្រទេសកម្ពុជា នៅទីក្រុងរ៉ូមសុំឱ្យបង្កើតក្រុមលោកអភិបាលតាមប្រទេសនីមួយៗ គាត់បានជ្រើសរើសប្រទេសឡាវធ្វើជាក្រុមលោកអភិបាលតែមួយជាមួយខ្មែរយើង ។ យើងប្រជុំម្តងនៅប្រទេសឡាវម្តងនៅប្រទេសកម្ពុជា ក្រុមលោកអភិបាលនេះបានធ្វើដំណើរជាមួយគ្នាយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ។ ប្រវត្តិសាស្ត្រ បរិយាកាសនៃជីវិត របៀបរស់នៅ របៀបបង្កើតទំនាក់ទំនងឡាវនិងកម្ពុជាស្រដៀងគ្នាណាស់ លោកអភិបាល អ៊ីវ មានទស្សនៈវែងឆ្ងាយដើម្បីរៀបចំទាំងអស់ ។

ប្រហែលគាត់ឥតមានម្តាយ ដែលសុំព្រះជាម្ចាស់ឱ្យកូននៅកន្លែងនេះកន្លែងនោះ ដូចអត្ថបទដែលយើងបានស្តាប់ថ្ងៃនេះ ។ ប៉ុន្តែ គាត់បានទទួលពែងនៃទុក្ខលំបាកដ៏ពេញលក្ខណៈ ជាពិសេសនៅឆ្នាំ១៩៧០ដល់ឆ្នាំ១៩៧៥ ។ នៅឆ្នាំ១៩៧០ ព្រះសហគមន៍របស់យើងដែលមានជនជាតិវៀតណាមច្រើន ទៅជាព្រះសហគមន៍មួយដ៏តូចវិញ ដោយសារពេលនោះ ជនជាតិវៀតណាមបានទៅប្រទេសវៀតណាមវិញទាំងអស់ ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ បានឃើញឈាមនៃគ្រីស្តបរិស័ទ ដោយសារគេកាត់ករជនជាតិវៀតណាម៦៧៥នាក់ ដែលជាគ្រីស្តបរិស័ទ នៅពេលនោះទឹកទន្លេមេគង្គឡើងពណ៌ក្រហម ដោយសារឈាមរបស់គ្រីស្តបរិស័ទ ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ បានឃើញផ្ទាល់ភ្នែកណែនាំឱ្យលោកឈឺចាប់ណាស់ នៅក្នុងឆ្នាំនោះគ្រីស្តបរិស័ទវៀតណាម សាសនទូត បងស្រីបានចេញទៅអស់ហើយ នៅសល់តែគ្រីស្តបរិស័ទខ្មែរប៉ុន្មាននាក់ ។ គាត់បានបង្កើតក្រុមបូជាចារ្យខ្មែរ ដែលមានលោក ឆ្មារ សាឡាស់ លោក ឆ្មារ សាឡឹម លោក សំរើន ដែលគាត់បានតែងតាំងនៅប្រទេសកម្ពុជា ។ គាត់បានឃើញសង្គ្រាមស៊ីវិលមានលក្ខណៈពិបាកទៅៗ គាត់បានបង្កើតក្រុមសង្គហៈ(ការីតាស) ដើម្បីជួយបងប្អូនដែលកំពុងរងទុក្ខលំបាក ។ នៅឆ្នាំ១៩៧៥ ពេលគេវាយស្ពានជ្រោយចង្វារបោល នៅពេលនោះលោកអភិបាល អ៊ីវ យល់ថាដល់ពេលវេលាគិតអំពីអនាគតគាត់មិនអាចនៅប្រទេសកម្ពុជាបានយូរទេ ។ តែនៅពេលមានយន្តហោះចុងក្រោយដែលចេញពីប្រទេសកម្ពុជាទៅប្រទេសបារាំងគាត់មិនបានទៅទេ (មានលោកតា ប៉ុងស្វូ លោក អេមីល លោកតា វើណេ និងលោក អ៊ីវ)។ យើងមានលោកបួនអង្គ ដែលបានសម្រេចចិត្តទោះមានអ្វីកើតឡើង យើងនៅជាមួយប្រជារាស្ត្ររបស់យើង ។ នៅពេលនោះ គាត់បានហៅលោក ឆ្មារ សាឡាស់ ដែលកំពុងរៀននៅប្រទេសបារាំងឱ្យត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញ ។ ខ្ញុំមានសំបុត្ររបស់លោក ឆ្មារ សាឡាស់ ដែលបានសរសេរនៅខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៥ថា **“ដល់ពេលវេលាដែលខ្ញុំត្រលប់ទៅប្រទេសកម្ពុជាវិញ ខ្ញុំមិនដឹងមានអ្វីដែលកើតឡើង ប៉ុន្តែខ្ញុំទៅដើម្បីជាប់ជាមួយបងប្អូនខ្ញុំ”** ។ នៅពេលគាត់មកដល់កម្ពុជាវិញ លោកអភិបាល អ៊ីវ បានតែងតាំងលោក ឆ្មារ សាឡាស់ ជាអភិបាលភ្លាម ។ ពីរថ្ងៃក្រោយមក លោក សាឡឹម លោក សំរើន លោក សាឡាស់ លោក វ៉ាមូស លោក អេមីល លោកតា ប៉ុងស្វូ និងលោកតា វើណេ បានជួបជុំគ្នានៅផ្ទះលោកអភិបាលផ្លូវមុនីវង្ស (សាលារាជធានីភ្នំពេញសព្វថ្ងៃ) ថាដល់ពេលវេលាយើងបែកគ្នា ។ លោកអភិបាល ឆ្មារ សាឡាស់ បានប្រាប់ទៅសាសនទូតទាំងបួនថា **“សូមប្រាប់ពិភពលោកអំពីជីវិតយើងនៅកម្ពុជា”** ។

លោកអភិបាល អ៊ីវ គាត់ឈឺចាប់ណាស់ដោយព្រះសហគមន៍ដែលគាត់ស្រឡាញ់បាត់ទាំងអស់ បាត់បង់បងប្អូន បាត់ក្រុមមេត្តាករុណា បាត់សកម្មភាពទាំងអស់ ។ ពីមុននៅតាមទីរួមខេត្តនីមួយៗ មានព្រះវិហារកាតូលិកទាំងអស់ តែត្រូវគេវាយកំទិចចោលអស់ នៅសល់តែកំពង់សោម បូកគោ នឹងផ្សារតូច ។ នៅឆ្នាំ១៩៨៩ គាត់ត្រលប់មកកម្ពុជាវិញ គាត់ចូលនៅក្នុងគម្ពីរដែលយើងបានស្តាប់ថ្ងៃនេះទៀត **“ពែងនៃទុក្ខលំបាកមិនទាន់ពេញទេ”** គាត់ឈឺចិត្តថែមទៀត ។ ពេលនោះ ជនជាតិខ្មែរគ្មានសិទ្ធិមានទំនាក់ទំនងជាមួយជនជាតិបរទេសទេ គាត់បានដើរតាមផ្លូវមុនីវង្សដោយសង្ឃឹមថាមានគ្រីស្តបរិស័ទណាម្នាក់ឃើញគាត់ ។ ពិតមែនពេលនោះ មានគ្រីស្តបរិស័ទម្នាក់បានឃើញ

គាត់ ហើយគេបានធ្វើសញ្ញាមួយប្រាប់លោក អ៊ីវ ថាទៅជួបជុំគ្នានៅភោជនីយដ្ឋានមួយស្ងាត់ៗ ។ ពេលនោះ លោក អ៊ីវ មួកលោកអភិបាលក៏គ្មាន ដំបងលោកអភិបាលក៏គ្មាន គាត់នៅសល់តែចិញ្ចៀនដែលជាសញ្ញាសម្គាល់នៃភក្ដីភាពរបស់គាត់ ជាមួយព្រះជាម្ចាស់ ជាមួយព្រះសហគមន៍កម្ពុជា ជាពិសេសភក្ដីភាពរបស់ព្រះជាម្ចាស់ចំពោះគាត់ និងភក្ដីភាពរបស់គ្រីស្ដបរិស័ទ ។ ព្រះសហគមន៍ពេលនោះចាប់ផ្ដើមរស់ឡើងវិញបន្តិចម្ដងៗ នៅឆ្នាំ១៩៩២គាត់ត្រូវបានតែងតាំងជាអភិបាលម្ដងទៀត ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ គាត់គិតដល់ព្រះសហគមន៍យើងណាស់ គាត់បានទៅទិញដីដើម្បីឱ្យយើងមានកន្លែង ជួយបង្កើតព្រះសហគមន៍សារជាថ្មីដោយមានមហាសន្និបាតប្រចាំឆ្នាំ ដើម្បីឱ្យយើងយល់ថាព្រះសហគមន៍មានជីវិត លុះត្រាតែយើងមានគណៈកម្មការសង្គហៈ គណៈកម្មការពិធីបុណ្យ គណៈកម្មការអប់រំជំនឿ ។ គាត់បានជួយឱ្យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាយើង មានទំនាក់ទំនងជាផ្លូវទូតជាមួយសន្តអាសនៈ គាត់ជួយឱ្យយើងមានលក្ខន្តិកៈនៃព្រះសហគមន៍កាតូលិកកម្ពុជា ដែលសព្វថ្ងៃលក្ខន្តិកៈនេះបានជួយយើងច្រើនណាស់ ។ គាត់បានរៀបចំទាំងអស់ ឱ្យរដ្ឋាភិបាលទទួលស្គាល់ថាព្រះសហគមន៍កាតូលិកជាសាសនា មិនមែនជាអង្គការមួយទេ ។

ក្រោយមកលោកអភិបាល អ៊ីវ បានស្នើទៅសន្តអាសនៈជ្រើសរើសលោកអភិបាលថ្មីគឺលោក អេមីល រួច ហើយគាត់ចូលនិវត្តន៍ ។ ថ្ងៃនេះគម្ពីរត្រូវនឹងជីវិតរបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ ព្រះយេស៊ូមានព្រះបន្ទូលថា **“បើមានម្នាក់ចង់ធ្វើមេគេនៅក្នុងចំណោមអ្នករាល់គ្នា អ្នកនោះត្រូវធ្វើជាខ្ញុំបម្រើអ្នករាល់គ្នាសិន បុត្រមនុស្សមកក្នុងលោកនេះមិនមែនដើម្បីឱ្យគេបម្រើលោកទេ គឺលោកមកបម្រើគេវិញ”** ។ តាំងពីខ្ញុំស្គាល់លោកអភិបាល អ៊ីវ នៅឆ្នាំ២០០០ នៅផ្ទះលោកអភិបាលគាត់បានបម្រើភ្ញៀវខ្លាំងណាស់ នៅពេលមានជប់លៀងប្រចាំឆ្នាំ គាត់គិតទាំងអស់ ទាំងស្រា ទាំងម្ហូប ទាំងនំ ដើម្បីឱ្យបូជាចារ្យ បងប្រុសបងស្រីឱ្យចូលរួមដោយក្ដីសុខសាន្ត ។ ពេលគាត់ទៅដល់កំពង់សោមក្រោយពេលចូលនិវត្តន៍ គាត់បានលះបង់ដើម្បីជួយលោក វិរៈជ័យ លោក សុន ឱ្យរៀបចំពិធីបុណ្យ រៀបចំស្វាគមន៍ភ្ញៀវ ទៅទិញម្ហូបដែលបូជាចារ្យចូលចិត្ត គាត់គិតទាំងអស់ដូចស្ត្រីមេផ្ទះ ។ គាត់ឈឺសន្លាក់ ប៉ុន្តែគាត់មិនដែលនិយាយសោះ ពីគាត់បានវិលមកប្រទេសកម្ពុជាក្រោយខ្មែរក្រហមគាត់មិនដែលសម្រាន្តលើគ្រែទេ គឺគាត់សម្រាន្តតែលើកៅអី ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្ដី លោកបើកឡានខ្លួនឯងដើម្បីទៅបាត់ដំបង ប៉ោយប៉ែត ស្វាយស៊ីសុផុន សៀមរាប កំពង់សោម ដែលពេលនោះផ្លូវយ៉ាប់ណាស់ ។ នៅឆ្នាំ២០១៤ គាត់បាននិយាយថាល្មមទៅបារាំងវិញ ខ្ញុំដឹងថាគាត់ទៅវិញព្រោះមិនចង់ឱ្យយើងបម្រើគាត់វិញ គាត់ជាអ្នកបម្រើតែគាត់មិនចង់ឱ្យយើងបម្រើគាត់ទេ ។ គាត់គិតថា ប្រសិនបើគាត់នៅទីនេះចាស់ទៅពិបាកទៅ យើងត្រូវការបម្រើគាត់ ដូច្នេះគាត់សុខចិត្តលះបង់ លាក់ខ្លួនចូលនិវត្តន៍នៅប្រទេសបារាំង ។ គាត់បានឈ្នះសម័យសង្គ្រាម គាត់ឈ្នះគ្រប់កាលៈទេសៈ ជាពិសេសការឈឺចាប់ ប៉ុន្តែកូវីដ-១៩ដែលជាមេរោគដ៏តូចមួយបានឈ្នះគាត់ ។

ដូច្នេះ សូមអរព្រះគុណព្រះជាម្ចាស់សម្រាប់ជីវិតរបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ដែលជាគំរូសម្រាប់ព្រះសហគមន៍កាតូលិកយើង ។ យើងមិនស្គាល់គាត់មែន ប៉ុន្តែយើងត្រូវការអរព្រះគុណព្រះជាម្ចាស់ ដោយសារព្រះសហគមន៍ដែលយើងមានថ្ងៃនេះ គឺដោយសារគាត់ ព្រះសហគមន៍ដែលយើងស្គាល់ថ្ងៃនេះនៅប្រទេសកម្ពុជា គឺជាផ្លែដ៏អស្ចារ្យដែលគាត់បានបង្កើត ។ នៅពេលយើងសាបព្រោះមួយគ្រាប់លើធ្លាក់លើដីមានជីជាតិ បានបង្កើត១០០គ្រាប់ គាត់បានសាបព្រោះ គាត់បានភ្ជាប់ជាមួយដីមានជីជាតិ គាត់បានណែនាំឱ្យព្រះសហគមន៍របស់យើងបង្កើតផ្លែយ៉ាងច្រើន ។ ពាក្យដែលគាត់បានជ្រើសរើស នៅពេលគាត់ទទួលអគ្គសញ្ញាតែងតាំងជាអភិបាលគឺ **“ខ្ញុំធ្វើជាលោកអភិបាល ដើម្បីឱ្យមនុស្សលោកមានជីវិត ជីវិតដ៏បរិបូណ៌”** អរគុណលោកតា ។ អាម៉ែន ៕

The Funeral MASS
Bishop YVES RAMOUSSE
Homily Mgr. Kike Figaredo SJ. Prefect Apostolic of Battambang.

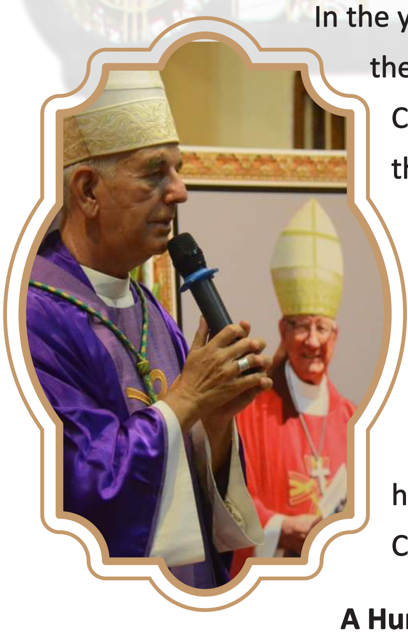

In the year 1998, just when the seasonal floods of Mekong River subsided, I had the chance, as a young priest, to go with Msgr. Yves Ramousse to Kompong Chomlong, a small and humble community near Neak Loeung to celebrate the Sunday Mass. As he was about to wear his mitre - the symbol of his authority as Bishop - looked at me, and said: "Do you want to wear this? This will make you always humble." I was speechless; I was in awe as I looked at him who had seen better and saddest days of the Church in Cambodia.

Since then, it had been very clear to me: Msgr. Yves Romousse was a humble person who lovingly gave his full and long life to God, serving the Church in Cambodia and all of Cambodia's people.

A Humble Man

In his life Mgr. Yves faced many crossroads that began with the challenges of implementing changes opened up by the Second Council of Vatican II. Then he faced many difficult situations in Cambodia and the world that was beset by confusion, instability, genocide, displacement and war.

In 1985, I met Bishop Ramousse the first time in "Evacuation Site 2", a camp for Cambodians fleeing from war inside Cambodia and sought refuge in the Thai-Cambodian border. He was so concerned and benevolent to me, a young Spanish Jesuit, who was working with disabled persons in the camp. He took great interest in our work at the Jesuit Refugee Service (JRS) and even attended the JRS Regional Annual meeting in Xavier Hall in Bangkok. He was encouraged us to accompany and to advocate the cause of Cambodian refugees and the Church of Cambodia that was so damaged by

war. He ministered tirelessly to the refugees living in the camps in Indonesia, Malaysia and Thailand reminding people about history and attended to them as a pastor full of love and caring presence. In all these, he was humble man so determined to regain the dignity and life of his people.

A Man Faithful to God

He was a man faithful to God by giving his all to the Church in Cambodia, adjusting to the often uncertain circumstances of a new Cambodian society that emerged after the war. He faced many diverse situations in his long years of living with and serving people of Cambodia. He has seen the days of glory, war, exile, asylum, destruction, and the days of rebuilding. He never lost faith and hope in God.

A life given in Service and Love for People of Cambodia

He loved Battambang and the areas around it. He spent his first years of living the simple life of villagers, of knowing the Cambodian church, and of learning the Khmer Language in Petyeichee (Battambang) and Chomnaom. Here, he had great memories that sealed his love and missionary commitment with Cambodia.

One of the first things he did after the war was to regain from the government the Church's ownership of the historical compound of "Petyeichee". At that time, things were not easy but he was firm in getting the land and buildings back because it was the strongest and most visible way to bring to new life the Battambang Catholic community that has been established in the same place since 1790.

In 2000, I was appointed Apostolic Prefect of Battambang. I had more encounters with Msgr. Yves. I became a member of the Bishop Conference of Laos and Cambodia (CELAC) and learned even more about his life, sense of humour, and especially about his way of proceeding in our Mission: kindness, humility and firmness.

In him I understood what "good shepherd" meant. During our annual priest retreats in Kampong Som, I saw how cared for the priests as he organized the place, food, and all other needs. He makes sure, with great fraternal care, that things are ready when needed. At CELAC meetings he was wonderful companion to all the other bishops and the happy, caring, and smooth encounters among us all naturally brought about collegiality – a spirit that Vatican II brought about in order to ensure the building up of the Church for the present times.

As I have said I am the Apostolic Prefect of Battambang. I wear a mitre. And everytime I wear this, I remember that day in 1998 when he said, "This will make you humble." I cannot forget these words because they give me strength and because they come from Msgr. Yves Ramousse, who generously gave his all to God and the people of Cambodia in humble, loving service.

Messe de sépulture de Mgr Yves Ramousse, mep
Église de Lavardac (47)
Mercredi 3 mars 2021, 15h

1ère lecture : Apocalypse 21,1-5a.6b-7
Psaume 22 : Le Seigneur est mon berger
Evangile : Luc 24,13-35 (les disciples d'Emmaüs)

Devant votre cercueil, en ce jour redouté et maintenant arrivé, Mgr Ramousse, cher Yves, je ne peux m'empêcher de penser combien l'homme est un mystère. Les messages nombreux de ceux qui vous ont connu et apprécié ouvrent comme autant de fenêtres sur la personne que vous étiez. Ces messages viennent du Cambodge, de France, d'Indonésie, de Rome, de personnes ou de groupes. Des dépêches ou des articles de journaux ont tenté de vous saisir, souvent à partir d'éléments des grandes étapes de votre vie. Et tous ces éléments sont justes :

- plus jeune évêque du monde lors de votre nomination en 1963
- un des derniers Pères conciliaires
- un des fondateurs d'une Conférence Épiscopale Laos Cambodge
- nommé deux fois évêque de Phnom Penh par le Saint Siège, puisqu'après votre expulsion du Cambodge par les Khmers Rouge en avril 1975, et la mort de votre successeur Mgr Joseph Chhmar Salas, vous avez été renommé évêque de Phnom Penh en 1992 pour rassembler la communauté survivante et en prendre soin

Mais comment aller au-delà de ces quelques faits qui vous distinguent déjà bien mais qui ne disent pas tout de l'homme que vous étiez ?
Bien sûr ce qui va suivre sera subjectif et sélectif, mais j'aimerais essayer de partager, à la lumière de la Parole de Dieu que nous avons entendu et en ayant eu la grâce de vous côtoyer comme coopérant puis comme missionnaire, quelques traits de votre personnalité et de votre vie qui laissent percer un peu votre mystère, la belle âme que vous étiez. J'aimerai le faire en 8 points assez courts :

- vous étiez un homme profondément humain, un homme « avec »
- vous étiez un authentique missionnaire
- vous étiez un homme de la célébration de la foi au cœur de la vie
- vous avez été un homme de la douleur
- vous avez été un homme de la résilience
- vous étiez un homme de la parole et de la réflexion
- vous étiez un homme du regard et du sourire
- vous avez été un pasteur doux et humble de cœur

Vous étiez un homme profondément humain, un homme « avec », un compagnon

« Voici la demeure de Dieu parmi les hommes ; il demeurera avec eux, et ils seront ses peuples, et lui-même, Dieu avec eux, sera leur Dieu », **avons-nous entendu** dans la 1ère lecture (Ap 21).

Cher Yves, vous étiez un homme « avec », un homme du collectif. Toujours attentif à chacun (on se souvient avec quel soin vous accueilliez les prêtres annuellement à Sihanoukville pour la retraite annuelle en veillant à ce que les repas soient les meilleurs possibles), toujours bienveillant et compréhensif, même si vous étiez aussi exigeant pour tout ce qui touchait au bien commun et à la justice. Je ne vous ai jamais entendu critiquer pour démolir. Au contraire, vous saviez exprimer vos idées et votre point de vue avec paix, force et charité, toujours pour construire. Ce sens du collectif et votre belle humanité ont pacifié beaucoup de conflits et désamorcé des situations qui auraient pu tourner à la division.

Merci Yves d'avoir accompagné votre peuple avec humanité, patience et douceur. Merci d'avoir été un homme profondément humain, un homme « avec ».

Vous étiez un missionnaire

« Jésus lui-même s'approcha, et il marchait avec eux » - « Ils se levèrent, retournèrent à Jérusalem, et il racontait ce qui s'était passé sur la route, comment le Seigneur s'était fait reconnaitre », **avons-nous entendu** dans l'évangile (Lc 24).

Cher Yves, vous avez quitté votre pays, la Haute-Loire, et votre Sud-Ouest, pour vous embarquer en 1957 vers le Cambodge. En faisant votre premier voyage de Saïgon à Phnom Penh, vous avez été pris d'un vertige, nous avez-vous raconté, en contemplant les populations le long de la route : « Comment pourrais-je leur parler ? M'accueilleront-elles ? » vous demandiez-vous…

Et ô combien vous ont-elles accueilli, ces populations ! Et ô combien vous-même les avez-vous rejointes ! Vous avez posé pour elles les paroles et les gestes des sacrements et de la vie en Dieu. Vous les avez soutenu et réconforté par votre enseignement, l'action caritative, en particulier dans la détresse de la guerre et des camps de réfugiés. Vous avez dialogué avec les grands : le roi, les chefs des bonzes, témoignant avec humilité de la vie rayonnante de celui qui abandonne sa vie au Christ.

Merci Yves pour votre témoignage. Merci d'avoir été un missionnaire du Seigneur, d'être sorti de vous-même pour aller à la rencontre de ce peuple cambodgien.

Vous étiez un homme de la célébration de la foi au cœur de la vie

« Quand il fut à table avec eux, Jésus, ayant pris le pain, prononça la bénédiction et, l'ayant rompu, le leur donna », **avons-nous entendu** dans l'évangile (Lc 24).

Cher Yves, combien aimiez-vous préparer avec minutie et créativité les grandes fêtes liturgies qui rythment l'année. Pour vous, la liturgie donnait sens à la vie et la vie prenait parfois un tour liturgique. A votre premier retour à Phnom-Penh par exemple, vous étiez inquiet de savoir, après la tragédie, si vous pourriez retrouver des chrétiens. Vous avez arpenté l'artère centrale de la ville, le boulevard Norodom, et finalement quelqu'un s'est manifesté discrètement en marchant derrière vous et en vous fixant rendez-vous dans un restaurant. Nous étions en régime communiste. Vous étiez surveillé. Arrivé au rendez-vous, vous avez eu la joie de retrouver une poignée de survivants. Au cours du dîner, vous les avez chargé de la mission de redémarrer la communauté, de se réunir pour prier. Ce fut votre premier conseil pastoral d'après-guerre ! Et avant de se quitter, vous avez eu cette idée si pleine de sens de prier discrètement avec eux et de leur faire passer votre anneau épiscopal pour qu'ils l'embrassent discrètement, l'un après l'autre, en signe de communion avec vous et l'Église universelle. Quel moment fort !

Vous avez vraiment accompagné la résurrection de l'Église du Cambodge par des signes et des paroles forts et signifiants. En l'an 2000 en particulier, l'année du grand jubilé où chaque église locale était invitée à faire mémoire de ses martyrs, vous avez dessiné cette belle croix de Taing Kok, pleine de symboles (le bol cassé en mémoire de la faim, les chaînes et les barreaux en mémoire de la privation de liberté, les rizières en mémoire du travail forcé mais aussi le lotus ouvert en signe de résurrection). Cette croix, vous l'avez fait planter à Taing Kok, le lieu de la mort de votre successeur Mgr Chhmar Salas et vous avez imaginé la liturgie de l'an 2000 en demandant à chaque communauté chrétienne du Cambodge d'apporter de la terre des lieux où des fidèles avaient été martyrisés. Ce moment où, autour de la croix, la terre était déversée, préparée, et du riz nouveau semé, le riz de la résurrection, avec le chant « Si le grain tombé en terre ne meurt » avait été un grand moment pour tous les participants.

Merci Yves de votre grande foi. Merci de l'avoir incarné si profondément dans votre vie et celle de votre peuple, de sorte que toutes ces vies deviennent une vivante liturgie d'offrande à la gloire de Dieu.

Vous avez été un homme de la douleur

« Il essuiera toute larme de leurs yeux, et la mort ne sera plus, et il n'y aura plus ni deuil, ni cri, ni douleur : ce qui était en premier s'en est allé », **avons-nous entendu** dans la 1ère lecture (Ap 21).

Cher Yves, ô combien la mort et la souffrance n'ont pas épargné votre parcours et celui du peuple cambodgien. Nul n'est besoin de faire retour sur la période Khmère Rouge. Comme le roi khmer Jayavarman VII qui écrivait que « La souffrance des hommes s'[était] muée chez lui, le roi, en une souffrance de l'âme. Et [que] cette souffrance [était] d'autant plus vive pour un roi que c'est celle du peuple et non son propre tourment. », vous avez-vous-même souffert de la souffrance de votre peuple. En quel état de délabrement physique et moral êtes-vous d'ailleurs arrivé à Bangkok après l'expulsion…

Merci Yves d'avoir partagé la souffrance du peuple cambodgien. Vous l'avez offerte avec celui qui s'offre Lui-même. Et vous l'avez traversée. C'est mon point suivant : « Vous avez aussi été un homme de la résilience. »

Vous avez été un homme de la résilience

« Ils parlaient entre eux de tout ce qui s'était passé. Quand ils furent à table avec lui, ayant pris du pain, il prononça la bénédiction et, l'ayant rompu, il le leur donna. Alors leurs yeux s'ouvrirent et ils le reconnurent. A l'instant même, ils se levèrent », **avons-nous entendu** dans l'évangile (Lc 24).

Cher Yves, où avez-vous puisé la force, avec vos compagnons Mgr Lesouëf, les Père Venet, Destombes, Ponchaud, Rondineau, Dupraz, Toumloap Sophal, Un Son, Paul Lay, Suong Hangly, Mgr Kike, le Père Ashley, les Sœurs Marie-Jeanne, Agnès, Gilberte, Anne-Marie, Nicole Nivault (de Claire Amitié), les Ming Rumleuk, Pracot, Pracob, Sangkheum et tant d'autres dont je ne peux dire le nom, où avez-vous puisé la force de revenir au Cambodge après la guerre et de vous mettre à rebâtir l'Église avec vos frères et sœurs cambodgiens ? Où avez-vous trouvé la force de rester debout après tout ce qui avait déferlé sur le Cambodge et sa petite Église ? Comme les disciples d'Emmaüs qui se sont levés et ont bravé la nuit grâce à l'énergie de la résurrection et de la Bonne Nouvelle qu'ils venaient de percevoir, vous n'avez jamais plié et vous vous êtes remis à l'ouvrage, sans désespérer.

Merci Yves, de n'avoir jamais desespéré et jeté l'éponge. Merci d'avoir fondé votre résilience sur l'espérance de la résurrection et la fraternité missionnaire.

Vous étiez un homme de la parole et de la réflexion, un sage

« Notre cœur n'était-il pas brûlant en nous, tandis qu'il nous parlait sur la route ? », avons-nous entendu dans l'évangile (Lc 24).

Cher Yves, votre parole était toujours mesurée et juste, jamais verbeuse ni emprunte d'éloquence mondaine, mais toujours simple, constructive, bienveillante et profonde. Elle était en phase avec votre regard dont je vais dire un mot dans le point suivant. Vous n'aviez pas peur des silences. Il ne s'agissait jamais de ces silences qui mettent mal à l'aise mais plutôt de ceux qui aident l'interlocuteur à intérioriser, à faire son propre chemin de compréhension et de réflexion.

Comme enseignant dans les séminaires à Saïgon, Phnom Penh puis Bièvre, vous avez été un homme de la parole. Comme prêtre puis évêque, vous avez commenté les évangiles, vous vous êtes nourri de la Parole de Dieu, vous l'avez prié avec le bréviaire.

Merci Yves, d'avoir fait raisonner en nous la Parole de Vie de votre maître et Seigneur. Merci pour votre sagesse.

Vous étiez un homme du regard et du sourire

« Alors leurs yeux s'ouvrirent, et ils le reconnurent », avons-nous entendu dans l'évangile (Lc 24).

Cher Yves, accompagnant votre parole, votre interlocuteur était marqué aussi par votre regard et votre sourire. Je n'oublierai jamais votre regard. Saint Jean-Paul II écrivait dans *Redemptoris Missio* que le missionnaire est un contemplatif en action. Vous saviez voir, Yves. Vous saviez comprendre les situations, percer les sentiments, anticiper ou soulager les situations par une attention délicate.

François Ponchaud, un de vos compagnons de mission pendant des décennies, à qui je téléphonais il y a quelques jours et à qui je demandais ce qu'il retiendrait de vous m'a dit, entre autres : « Je retiendrai son sourire ».

Merci Yves, d'avoir su voir sans indifférence et avec intelligence les personnes et les situations. Merci aussi d'avoir toujours veillé avec le peuple khmer la fin de nuit, d'avoir été un visionnaire pour l'Église du Cambodge en jetant les bases d'une Église où les Cambodgiens se sentent bien, vraiment communautaire, ouverte à tous, catéchuménale.

Tous ces traits décrits plus haut sont autant de raisons qui montrent combien le Saint-Siège a bien fait de vous choisir, Yves, comme pasteur de l'Église au Cambodge. C'est mon dernier point : oui, vous avez été un bon pasteur, un pasteur doux et humble de cœur.

Vous avez été un pasteur humble et doux de cœur

« Le Seigneur est mon berger : je ne manque de rien. Je ne crains aucun mal, car tu es avec moi : ton bâton me guide et me rassure », **avons-nous entendu** dans le psaume (Ps 22).

Cher Yves, tout ce qui précède dit combien vous avez été un bon pasteur, doux et humble de cœur. **Merci Yves**, de votre témoignage. Merci pour votre vie donnée.

Dans le bouddhisme, après les quatre nobles vérités, il y a le chemin octuple de la pratique qui rend meilleur. Ici, les huit points que je viens de souligner vous concernant, cher Yves, sont certes bien différents de ce sentier octuple du bouddhisme. Mais d'une certaine manière, il y a une correspondance entre la paix, la sagesse et la sérénité que vous dégagiez et l'âme khmère bouddhiste. On pourrait dire que vous aviez une âme khmère chrétienne, cher Yves. C'est sans doute cela qui a fait que beaucoup de nos frères et sœurs cambodgiens vous ont tant apprécié et honoré. Vous les emportez avec vous, n'en doutons pas, pour les présenter au Seigneur, et intercéder pour eux comme pour nous qui continuons notre chemin ici-bas. Pour vous maintenant, il n'y a plus ni deuil, ni cri, ni douleur. Réenfanté en Celui qui fait toutes choses nouvelles, vous êtes plus que jamais un maillon précieux qui nous relie à notre Père des Cieux. Comment le dire mieux encore, si ce n'est avec vos propres mots, avec votre propre prière :

« Il y a toujours quelque part au monde, un lotus qui fleurit, un enfant qui sourit, un cœur qui s'épanouit. Il y a toujours quelque part deux mains levées pour la prière, deux bras ouverts pour accueillir. Il y a encore des chemins pour la paix, des marches vers la réconciliation. Il y a toujours une chance pour l'amitié, une richesse à partager. Dans cette chaîne invisible qui nous unit par-dessus océans et rivages, à travers murs et frontières, chacun de nous est un maillon précieux. Chacun de nous est tour à tour : celui qui donne et celui qui reçoit ; celui qui réconforte et celui qui est libéré. Tu nous as réenfantés, Seigneur, pour une espérance vivante, ravive le souffle de notre espérance, donne-nous de grandir dans la fraternité ».

Ainsi soit-il.
Mgr Yves Ramousse (1928-2021)

Merci Yves.

Vincent Sénéchal, mep
Missionnaire du Cambodge

សក្ខីភាពរបស់លោកបូជាចារ្យ សិលា ទម្លាប់ សុផល
អំពីលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស

នៅគ្រាដំបូង មិនសូវជាមានអ្វីគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ព្រោះខ្ញុំបានទទួលអគ្គសញ្ញាពីលោកអភិបាល Rabolland ។ លុះដល់ឆ្នាំ១៩៦៨ ខ្ញុំមានអាយុ១៥ឆ្នាំ ពេលព្រះវិហារព្រះនាងម៉ារី ដែលមិនជំពាក់បាប មានពិធីបុណ្យសំខាន់ៗ ដូចជា៖ ព្រះកាយព្រះលោហិតព្រះគ្រីស្ត បុណ្យខួបព្រះវិហារព្រះនាងម៉ារីមិនជំពាក់បាប បុណ្យនាងម៉ារីឡើងឋានបរមសុខ... ភាគច្រើនខ្ញុំជាក្រុមកុមារដែលកាន់ទងក្នុងក្បួនដង្ហែរ ពេលនោះបានមើលឃើញពីចម្ងាយ ឬពេលធ្វើអគ្គសញ្ញាលាបថ្វាស ខ្ញុំអង្គុយសម្លឹងមើលលោកពីចម្ងាយ ។

ឆ្នាំ១៩៧០ សង្គ្រាមមកដល់ខ្ញុំដាច់ទំនាក់ទំនងជាមួយលោកបូជាចារ្យ (MEP) ទាំងស្រុង រហូតដល់ចុងឆ្នាំ១៩៨២ លោកឪពុក Robert Venet ស្វែងរកខ្ញុំឱ្យជួយអប់រំជំនឿនៅជំរុំ ខាវអ៊ីដាង សាជាថ្មី ខ្ញុំចាប់ផ្ដើមជួបលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស នៅក្នុងជំរុំម្ដងម្កាល តែពុំសូវបាននិយាយអ្វីបានច្រើនទេ លោកគ្រាន់តែមកមើលអ្វីដែលខ្ញុំកំពុងធ្វើ... រហូតដល់ខ្ញុំមានឈ្មោះចេញទៅកាណាដា (កេបិច១ឆ្នាំកន្លះ) ក៏ប្ដូរទីលំនៅទៅនៅម៉ុងត្រេអាលវិញ ។ នៅម៉ុងត្រេអាល ដែលខ្ញុំឮការត្រាស់ហៅរួចបានចូលរៀនក្នុងទេវវិទ្យាល័យបាន៥ឆ្នាំ ។

សង្ខេបយ៉ាងខ្លី សក្ខីភាពរវាងខ្ញុំនិងលោក អ៊ីវ រ៉ាមូស គឺតាំងពីថ្ងៃទី២២-២៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៨៩ មានសារៈសំខាន់ ព្រោះក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៨៩ ខ្ញុំមានឧត្តមគតិមួយគិតថានៅម៉ុងត្រេអាល មានបូជាចារ្យច្រើន មានលោកអភិបាល ថែមទាំងមានកាឌីណាល់ផងដែរ ។ ហេតុនេះ ខ្ញុំជាជនជាតិអាស៊ីមួយសេសសល់ក្នុងចំណោមគេ បានជាខ្ញុំសម្រេចឈប់តាមការត្រាស់ហៅជាបូជាចារ្យ ចាកចេញទៅធ្វើការរកស៊ីធម្មតាវិញ ។ ខ្ញុំក៏បានរៀបចំកេះសៀវភៅ វ៉ាលីដាក់ខោអាវរង់ចាំថ្ងៃឈប់សម្រាក់បុណ្យព្រះយេស៊ូប្រសូតចប់ ខ្ញុំទៅជួបលោកនាយកទេវវិទ្យាល័យ (Lionel Gendron) រួចចេញទៅ ។ ចន្លោះពេលពីថ្ងៃទី២២-២៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៨៩ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស លោក ប៉ុងសូដ៍ លោក វើណេ លោកទាំងបីត្រូវបានព្រះជាម្ចាស់ផ្ញើឱ្យមករកខ្ញុំចំពេលត្រូវការ ព្រោះខ្ញុំមិនចូលចិត្តនៅបម្រើភូមិភាគម៉ុងត្រេអាល ។ ហេតុនេះ លោកទាំងបីដោយមិនដឹងថាខ្ញុំឈប់ពីទេវវិទ្យាល័យ លោកទាំងបីស្វែងរកជួបខ្ញុំ ដើម្បីនិយាយអំពីស្ថានភាពព្រះសហគមន៍នៅប្រទេសកម្ពុជានាឆ្នាំ១៩៨៩ ឱ្យខ្ញុំដឹងជាព័ត៌មាន ។ តាំងពីចាកចេញពីប្រទេសកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៧០ ខ្ញុំមិនដឹងអ្វីទាំងអស់ពីព្រះសហគមន៍កម្ពុជា ។

ក្រោយពីទទួលដំណឹងពីលោកទាំងបី ចិត្តខ្ញុំចាប់ផ្ដើមផ្លាស់ប្រែ ដោយគិតថាពេលនេះសម្លេងនៃការត្រាស់ហៅច្បាស់ ព្រះជាម្ចាស់រៀបចំផ្លូវឲ្យខ្ញុំសម្រាប់ព្រះសហគមន៍មួយនេះ ។ រួចហើយលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានសំណូមពរប្រសិនបើខ្ញុំចាប់អារម្មណ៍ត្រឡប់ទៅជួយស្រុកខ្មែរ **"ចូរធ្វើពាក្យសុំ"** ។ ក្រោយពេលធ្វើពាក្យសុំ

លោកអភិបាលដកខ្ញុំចេញពីទេវវិទ្យាល័យ ម៉ុងត្រេអាល់ ទៅទេវវិទ្យាល័យសន្តអ៊ីរេណេ នៅទីក្រុងលីយ៉ុង ប្រទេសបារាំង ដើមឆ្នាំ១៩៩០ ។ ក្រោយសិក្សារយៈពេលបួនឆ្នាំនៅក្រុងលីយ៉ុងបានបញ្ចប់ ខ្ញុំត្រឡប់មកប្រទេសកម្ពុជានៅឆ្នាំ១៩៩៤ ។ ទីបញ្ចប់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានធ្វើអគ្គសញ្ញាតែងតាំងខ្ញុំជាបូជាចារ្យនៅថ្ងៃទី០២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៥ រូបខ្ញុំនេះក៏ជាបេក្ខជនចុងក្រោយដែលលោកបានតែងតាំង ។

ការចាត់តាំងដំបូង គឺលោកបានចាត់ខ្ញុំឱ្យទៅនៅតំបន់កំពង់ធំ ដែលមាន៖ ព្រះសហគមន៍កំពង់គោ ព្រៃកស្បូវ កំពង់រទេះ បល័ង្ក ម្ទារ ព្រះសហគមន៍ភូមិប៉ាង ឯតាំងគោកជាដីមរណៈសាក្សី ។

អនុស្សាវរីយ៍ការផ្លាស់ប្ដូរទីកន្លែង ពេលនោះនៅព្រះវិហារកំពង់រទេះ ខ្ញុំកំពុងបម្រើយជំបូលដាក់ជួង ជាហេតុបីដងខ្ញុំប្រកែក ការចាត់តាំងរបស់លោកអភិបាល ដោយសុំអនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំបម្រើយកិច្ចការនេះសិន ។ នៅលើកទី៣ លោកបានប្រើសំនួនភាសាក្នុងនាមជាអភិបាល **«ខ្ញុំសូមចាត់លោកឱ្យទៅបាត់ដំបង ព្រោះគ្មានលោកណាផ្សេង ចូរស្ដាប់បង្គាប់ខ្ញុំ»** ខ្ញុំក៏យល់ព្រមចេញទៅ ។ រីឯលោក ហ្វ្រង់កូ Franco ក៏ត្រូវស្ដាប់បង្គាប់ទទួលយកតំបន់កំពង់ធំ ទោះបីគាត់កំពុងរៀនភាសាខ្មែរនៅឆ្នាំទី២ ។

អនុស្សាវរីយ៍មួយទៀត ដោយយល់ថាតំបន់បាត់ដំបងធំហើយមានតែខ្ញុំនៅម្នាក់ឯង ដើម្បីលើកទឹកចិត្តនិងការពិភាក្សាការងារលោក អ៊ីវ រ៉ាមូស ខិតខំបើកឡានពីភ្នំពេញមកបាត់ដំបងបីដងតែម្នាក់ឯង ទាំងផ្លូវពិបាក លោកបែកកង់ឡាន២លើក ត្រូវទុកឡានចោលយកកង់ឡានទៅប៉ះរួចវិលមកវិញចាប់កង់ចូល ។

អនុស្សាវរីយ៍ ដើរក្នុងទឹកភក់ស្អុយនៅប៉ោយប៉ែតស្វែងរកទិញដី មុនដំបូងមានលោកឪពុក Bob លើកទី២ មានលោកឪពុក អូលីវីយ៉េ លើកទី៣ ខ្ញុំទៅទិញផ្ទះមួយ ។

នៅថ្ងៃទី០៥ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១៣ មុនពេលលោកសម្រេចចិត្តចាកចេញពីស្រុកខ្មែរ លោកអភិបាល អ៊ីវ បានអញ្ជើញលោកបូជាចារ្យខ្មែរទាំង៩នាក់ មករួមថ្វាយអភិបូជានៅលើដីមរណសាក្សីនៅតាំងគោក ។ ជាកិច្ចអរព្រះគុណព្រះជាម្ចាស់ នូវសក្ខីភាពដែលបងប្អូនឆ្លើយតបនឹងព្រះជាម្ចាស់ ជាមួយជំនឿរបស់បងប្អូនដែលជាហេតុនាំគេត្រឡប់ទៅឯព្រះអង្គវិញ ។ លោកចង់ឱ្យបូជាចារ្យខ្មែរក្នុងស្រុក ចេះរួបរួមគ្នាតស៊ូបម្រើព្រះសហគមន៍តាមជំនឿ និងកំរិតយល់ដឹងរៀងៗខ្លួន ។

សូមព្រះជាម្ចាស់ប្រទានពរឱ្យលោកក្លាយទៅជាអ្វីដែលលោកបានប្រារព្ធ និងទទួលទានរាល់ថ្ងៃគឺព្រះកាយព្រះគ្រីស្ត ។ អាម៉ែន ៕

សក្ខីភាពរបស់លោកបូជាចារ្យ យ៉ូហាន អ៊ុន សុន
អំពីលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស

ជាបឋមខ្ញុំសូមអរព្រះគុណព្រះជាម្ចាស់ និងសូមលើកតម្កើងសិរីរុងរឿងរបស់ព្រះអង្គ! **"ព្រះជាម្ចាស់ដែលបានត្រាស់ហៅលោក ធ្វើជាអ្នកបម្រើតាំងពីលោកនៅក្នុងផ្ទៃម្ដាយមកម្លេះ"** (អេសាយ៤៩,១) តាមរយៈលោកអភិបាលដែលបានណែនាំខ្ញុំឱ្យស្គាល់ព្រះសហគមន៍ និងបានមកបម្រើព្រះសហគមន៍នៅស្រុកខ្មែរ ។

ខ្ញុំបាទបូជាចារ្យ យ៉ូហាន អ៊ុន សុន សូមចែករំលែកសក្ខីភាព និងអនុស្សាវរីយ៍ដ៏ធំធេងក្នុងជីវិតរបស់ខ្ញុំ ជាមួយលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ដូចខាងក្រោម៖

ក) នាឆ្នាំ១៩៨៩ ខ្ញុំបានជួបលោកជាលើកទី១នៅទីក្រុងប៉ារីស(ផ្ទះរបស់ក្រុមសាសនទូតក្រៅប្រទេសនាទីក្រុងប៉ារីស MEP) ដើម្បីចូលរួមប្រជុំអំពីព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជា និងអ្នកដែលទទួលការត្រាស់ហៅ ។

ខ) ក្នុងឆ្នាំ១៩៩០ ខ្ញុំបានជួបជាមួយលោកអភិបាលនៅអារញ្ញ (ជំរុំភៀសខ្លួនក្នុងប្រទេសថៃ) ។

គ) ក្នុងឆ្នាំ១៩៩១ លោកក៏បានមកជួបខ្ញុំ នៅទីក្រុងម៉ុងត្រេអាល់ (Montreal) ប្រទេសកាណាដា ក្នុងនាមលោកជាអភិបាលសម្រាប់ប្រជាជនខ្មែរនៅគ្រប់ទីកន្លែង ។ នៅពេលនោះហើយ ដែលលោកបានជួយណែនាំខ្ញុំត្រូវធ្វើការសម្រេចចិត្ត ជ្រើសរើសទីកន្លែងនិងព្រះសហគមន៍ ដែលខ្ញុំត្រូវទៅបម្រើនៅពេលអនាគត រវាងក្រុមគ្រួសារបុត្រានៃមេត្តាករុណា (Les Fils De La Charite) និងព្រះសហគមន៍កាតូលិកកម្ពុជា ។

ឆ្នាំ១៩៩២-២០១៤ ខ្ញុំបានរស់នៅស្រុកខ្មែរជាមួយលោកអភិបាល ក្នុងព្រះសហគមន៍កាតូលិកកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ២០១២ ខ្ញុំមានឱកាសមកបម្រើការនៅព្រះសហគមន៍កាតូលិក មណ្ឌលសកម្មភាពក្រុងព្រះសីហនុ នៅព្រះវិហារសន្តមីកាអែល ។ ពេលនោះ ខ្ញុំបានឃើញនិងបានរៀនពីស្នាដៃដ៏អស្ចារ្យរបស់លោកជាច្រើនដូចខាងក្រោម៖

1) លោកអភិបាល ជាអ្នកគង្វាលដែលមានសេចក្ដីស្រឡាញ់ ក្នុងការបម្រើព្រះសហគមន៍ ក្នុងសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយម និងក្នុងសម័យបងប្អូនខ្មែរភៀសខ្លួនរស់នៅក្នុងជំរុំ ។ លោកបានព្យាយាមតាមរកកូនចៀម ដែលរស់គ្រប់ប្រទេស (Diaspara) ដូចជាប្រទេសបារាំង កាណាដា និងសហរដ្ឋអាមេរិក ។ល ។

2) លោកអភិបាល ជាស្ថាបនិកម្នាក់ដែលធ្វើឱ្យព្រះសហគមន៍កាតូលិក មណ្ឌលសកម្មភាពក្រុងព្រះសីហនុក្លាយទៅជាកន្លែងទទួលស្វាគមន៍បងប្អូនស្នាក់នៅ ដូចជា សំណាក់ធម៌ ប្រជុំ សម្រាក ដើរកំសាន្ត ។ល ។

លើសពីនេះទៅទៀត លោកបានសាងសង់គ្រប់អគារ ព្រះវិហារ ដែលស្ថិតក្រោមមណ្ឌលសកម្មភាពក្រុង

ព្រះសីហនុរួមមាន៖

១. ព្រះសហគមន៍កាតូលិកក្រុងព្រះសីហនុ (សន្តមីកាអែល)

២. ព្រះសហគមន៍កាតូលិកកោះកុង (សន្តម៉ាថាយ)

៣. ព្រះសហគមន៍កាតូលិកបឹងតាព្រហ្ម (សន្តដូមីកូ)

៤. ព្រះសហគមន៍កាតូលិកកោះខ្សង (សន្តីម៉ារី)

៥. ព្រះសហគមន៍កាតូលិកស្រែអំបិល(សន្តីតេរេសា)

៦. ព្រះសហគមន៍កាតូលិកត្រែងត្រយឹង (សន្តម៉ាទីន)

មានទាំងសាលាមត្តេយ្យ និងថ្នាក់អក្ខរកម្មជាមួយផង (មានន័យថាព្រះសហគមន៍ និងសង្គមរួមគ្នាតែមួយ)។

3) នៅឆ្នាំ២០១៥ ក្នុងឱកាសប្រារព្ធពិធីខួប៥០ឆ្នាំ ព្រះសហគមន៍កាតូលិកសន្តមីកាអែល លោកអភិបាលក៏បានចែករំលែកសារមួយ ដែលពោរពេញទៅដោយពាក្យពេចន៍ប្រកបដោយខ្លឹមសារនិងអត្ថន័យ អំពីព្រះវិហារសន្តមីកាអែល ក្រុងព្រះសីហនុ (ក្នុងសៀវភៅកម្រងអនុស្សាវរីយ៍ព្រះវិហារសន្តមីកាអែល)។

លោកអភិបាល អ៊ីវ វ៉ាមូស ជាទីគោរពនិងជាទីស្រឡាញ់ នៅថ្ងៃទី២៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០២១ ជាថ្ងៃដែលព្រះជាម្ចាស់បានត្រាស់ហៅលោក ឱ្យត្រឡប់ទៅរកព្រះអង្គវិញ ជាថ្ងៃដែលបានធ្វើឱ្យខ្ញុំមើលព្រះជាម្ចាស់ឃើញ (ព្រះយេស៊ូ) ក្នុងពិភពលោកយើងនេះ ជាពិសេសក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលមានគង្វាលម្នាក់បានលះបង់ និងបូជាជីវិតរួមជាមួយព្រះអង្គ និងជាមួយព្រះសហគមន៍កាតូលិកខ្មែរ។ អាម៉ែន ៕

សក្ខីភាពរបស់លោកបូជាចារ្យ សិលា សួន ហាងស្រី
អំពីលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស

ខ្ញុំសូមចែកបីពាក្យដែលមានអត្ថន័យ គឺទី១ សេចក្តីស្រឡាញ់ ទី២ ការយកចិត្តទុកដាក់ ទី៣ ការទទួលរាក់ទាក់ ។ នៅពេលខ្ញុំបានជួបលោកអភិបាល និងបានអានជីវប្រវត្តិរបស់លោកខ្លះៗ លោកអភិបាលពិតជាគំរូនៃសេចក្តីស្រឡាញ់សម្រាប់យើងទាំងអស់គ្នា ។ លោកស្រឡាញ់ប្រទេសកម្ពុជា ស្រឡាញ់ប្រជាជនខ្មែរ និងស្រឡាញ់ព្រះសហគមន៍នៅកម្ពុជា ។ យើងអាចមើលឃើញនៅក្នុងជីវិតរបស់លោកផ្ទាល់៖

នៅពេលលោកមកបំពេញបេសកកម្មនៅប្រទេសកម្ពុជា នៅសម័យនោះប្រទេសកម្ពុជាមិនទាន់សុខស្រួលប៉ុន្មានទេ ហើយយើងដឹងថាភូមិភាគភ្នំពេញនិងវៀតណាមខាងត្បូង គឺសៃហ្គន ជាភូមិភាគរួមបញ្ចូលគ្នា ។ ពេលលោកមកដល់ប្រទេសកម្ពុជា លោកបានរៀនភាសាវៀតណាម ដោយសារក្នុងព្រះសហគមន៍យើងមានបងប្អូនវៀតណាមច្រើន ហើយលោកនៅតែយកចិត្តទុកដាក់រៀនភាសាខ្មែរ ។ ចុងក្រោយនៅពេលដែលចែកភូមិភាគ លោកអភិបាលបានសម្រេចចិត្តបង្កើតទេវវិទ្យាល័យមួយនៅភ្នំពេញ ក្នុងគោលបំណងជួយបណ្តុះបណ្តាលឲ្យយុវជនខ្មែរក្លាយជាបូជាចារ្យ ជាគង្វាល ដើម្បីជួយណែនាំព្រះសហគមន៍កម្ពុជា ។

ចំណុចទី១៖ សេចក្តីស្រឡាញ់របស់លោកអភិបាល នៅពេលខ្មែរក្រហមចូលមកកាន់កាប់ក្រុងភ្នំពេញ គេបានបណ្តេញជនបរទេសទាំងអស់ចេញពីប្រទេសកម្ពុជា តែលោកអភិបាលមិនចង់ចាកចេញទេ ។ លោកចង់នៅក្នុងព្រះសហគមន៍កម្ពុជា បូជាជីវិតរួមជាមួយបងប្អូនខ្មែរដែលរងទុក្ខលំបាកនៅសម័យខ្មែរក្រហម ។ ពេលខ្មែរក្រហមវាយសន្ទាប់ចូលក្រុងភ្នំពេញ ដោយសារមិនដឹងពីអនាគតទៅជាយ៉ាងណាទេ ហើយលោកចង់ឱ្យព្រះសហគមន៍ខ្មែរមានគង្វាលខ្មែរ លោកក៏ហៅលោក ឆ្មារ សាឡាស់ ដែលកំពុងសិក្សានៅប្រទេសបារាំងឱ្យត្រលប់មកខ្មែរវិញ ទទួលអគ្គសញ្ញាជាអភិបាលនៅប្រទេសកម្ពុជា ។ ពេលខ្មែរក្រហម សម្រេចបណ្តេញជនបរទេសចេញទៅ ពិតមែនលោកមានទុក្ខលំបាក ។ ពេលលោកចេញទៅប្រទេសក្រៅ លោកមិនបានបោះបង់បោលបងប្អូនខ្មែរទេ លោកមានមុខងារពិសេសផ្សេងៗទៀត ដើរស្វែងរកជនជាតិខ្មែរដែលភៀសខ្លួនទៅក្រៅប្រទេស ។ នៅម៉ុងត្រេអាល់ លោកអភិបាល អ៊ីវ បានទៅជួបលោក សុផល លោក សុន ដែលពេលនោះជាយុវជន លោកក៏បានជួយណែនាំឱ្យគាត់ទាំងពីរក្លាយជាបូជាចារ្យ ។ នេះជាសញ្ញាបង្ហាញសេចក្តីស្រឡាញ់លើសលប់ ចំពោះប្រទេសកម្ពុជា ចំពោះព្រះសហគមន៍ខ្មែរ ។ នៅសម័យដែលពិបាកមែនទែន លោកមិនដែលធុញទ្រាន់ក្នុងការជួយបម្រើព្រះសហគមន៍ លោកតែងចាប់អារម្មណ៍ និងយកចិត្តទុកដាក់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើង ។

ចំណុចទី២៖ លោកអភិបាលបាន**យកចិត្តទុកដាក់**នៅក្នុងមុខងាររបស់លោក៖

ទី១៖ នៅក្នុងពិធីបុណ្យ លោកបានយកសេចក្តីសម្រេចរបស់មហាសន្និបាតវ៉ាទីកង់ទី២ មកអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីឱ្យមានវប្បធម៌ខ្មែរចូលក្នុងពិធីបុណ្យរបស់ព្រះសហគមន៍ ដើម្បីឱ្យបងប្អូនខ្មែរមានអារម្មណ៍ថាក្នុងពិធីបុណ្យ ដូចជានៅក្នុងផ្ទះរបស់ខ្លួន ។

ទី២៖ លោកអភិបាលយកចិត្តទុកដាក់រៀបចំទីសក្ការបូជា ។ ខ្ញុំធ្លាប់រស់នៅជាមួយលោក ពេលខ្ញុំជាឧបដ្ឋាក ពេលមានពិធីបុណ្យម្តងៗ លោកមកមើលរបៀបដាក់ មកចាត់ចែង តើត្រូវដាក់រូបថតកន្លែងណា ដាក់ទៀនផ្កាកន្លែងណាដើម្បីឱ្យស្អាត ។ បើមានអាពាហ៍ពិពាហ៍ តើត្រូវឲ្យគូស្រករអង្គុយយ៉ាងដូចម្តេច? ធ្វើយ៉ាងម៉េចដើម្បីឱ្យមានអារម្មណ៍ថាពិធីបុណ្យមានលក្ខណៈល្អនិងសក្ការៈ ។

ទី៣៖ ការយកចិត្តទុកដាក់រៀបចំធម្មទេសនាបានល្អ ។ ពេលខ្ញុំនៅជាមួយលោក ខ្ញុំមិនដឹងថាលោកបានធម្មទេសនាពីណាមក តែខ្ញុំចាប់អារម្មណ៍លើធម្មទេសនាលោក ។

ក្រោយពីខ្ញុំបញ្ចប់ការសិក្សានៅប្រទេសបារាំង ខ្ញុំបានទទួលសៀវភៅរបស់លោកមួយក្បាល ។ លោកបានខ្ចប់កាតុងទុកសៀវភៅជាភាសាបារាំងប្រហែលជាមរតកសម្រាប់ខ្ញុំ ។ ខ្ញុំបានទទួលសៀវភៅហើយខ្ញុំយកមកមើល ឃើញសៀវភៅសុទ្ធតែគូសពណ៌ ហើយសរសេរឡើងវិញ នេះបញ្ជាក់ថា លោកតាបានយកចិត្តទុកដាក់អានមែនទែន ស្វែងរកអត្ថន័យដើម្បីឱ្យបងប្អូនខ្មែរយើង យល់អំពីអត្ថន័យនៃព្រះបន្ទូល ។ ហើយចំណុចទាំងបីនៃការយកចិត្តទុកដាក់នេះ ជាគំរូសម្រាប់យើងទាំងអស់គ្នាជាបូជាចារ្យនិងលោកអភិបាលដែរ ។

ចំណុចទី៣៖ *ភាពរាក់ទាក់*

ទី១៖ ការទទួលយើងម្នាក់ៗផ្ទាល់ខ្លួន ពេលទៅជួបលោក លោកតែងតែញញឹមនិងស្វាគមន៍ជានិច្ចទោះក្នុងកាលៈទេសៈពិបាក ។

ទី២៖ ពេលខ្ញុំនៅជាមួយលោកនៅកំពង់សោម ពេលយើងមានក្រុមបូជាចារ្យជួបជុំគ្នា ឬមានសំណាក់ធម៌លោកបានទៅផ្សារខ្លួនឯង ទិញអ្វីៗដែលត្រូវការយកមករៀបចំ និងមានសេចក្តីពន្យល់ផ្សេងៗបិទនៅលើជញ្ជាំងជាដើម ។ មានន័យថា លោកមានចិត្តស្រឡាញ់ មានចិត្តទូលាយ និងលោកយកចិត្តទុកដាក់ស្វាគមន៍ភ្ញៀវដែលមកជួបលោក ។

ចំណុចទាំងបីនេះ ខ្ញុំចាប់អារម្មណ៍ ហើយពិតជាគំរូសម្រាប់យើង សម្រាប់ព្រះសហគមន៍កម្ពុជា គឺលោកមានសេចក្តីស្រឡាញ់ដ៏លើសលប់ លោកយកចិត្តទុកដាក់នៅក្នុងពិធីបុណ្យ លោកមានចិត្តទូលាយស្វាគមន៍ភ្ញៀវ ។

ខ្ញុំសូមអរគុណព្រះជាម្ចាស់ចំពោះបេសកកម្មរបស់លោក ចំពោះមរតកដែលលោកទុកឱ្យយើង និងសូមឱ្យសក្ខីភាពរបស់លោកក្នុងការប្រកាសដំណឹងល្អនេះ បង្កើតជាផលផ្លែតទៅមុខទៀតសម្រាប់ព្រះសហគមន៍យើងនៅកម្ពុជា ។ អាម៉ែន ៕

សក្ខីភាពរបស់អ្នកមីង យូរ ច្រាកជ
អំពីលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស

នៅមុខឈើឆ្កាងព្រះមហាករុណាទិគុណឆ្នាំ២000 នេះជាឈើឆ្កាងដែលបោះដំបូងនៅប្រទេសកម្ពុជា ស្ថិតនៅលើដីមរណៈសាក្សី ដីនៃក្ដីសង្ឃឹមក្នុងស្រុកតាំងគោក ។ ឈើឆ្កាងនេះ រចនាដោយលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីជីវិតនៃព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជា បានស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដ៏ស្ងប់ស្ងាត់ អស់រយៈពេលជាង១៥ឆ្នាំ គឺចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៥ដល់ឆ្នាំ ១៩៩0 ។

ខ្ញុំបានស្គាល់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស តាំងពីខ្ញុំមានអាយុទើបតែ១១ឆ្នាំ ខ្ញុំបានទទួលពិធីជ្រមុជទឹកកាលពីអាយុ១៤ឆ្នាំ ដោយលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ។ ខ្ញុំស្គាល់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស តាមរយៈលោកអភិបាល រ៉ាវ៉ាឡង់ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស មានទឹកមុខស្រស់ស្អាតនិងញញឹមស្រស់ លោកបានទះថ្ពាល់ខ្ញុំតិចៗគឺមានន័យថា ចង់ឱ្យខ្ញុំមានចិត្តក្លាហាន ហ៊ានប្រកាសដំណឹងល្អ ចេះទុកចិត្តលើព្រះអង្គម្ចាស់ មានចិត្តរឹងមាំ ។ នៅថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧0 ជាថ្ងៃរដ្ឋប្រហាររបស់ លន់ ណុល ផ្ដួលរំលំសម្ដេច សីហនុ ពេលនោះលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ជាអភិបាលមួយរូបដែលវេទនាខ្លាំងណាស់ ។ ព្រះសហគមន៍ទាំងមូលត្រូវគេបំផ្លាញចោលទាំងអស់ ពេលនោះទាហ៊ាន លន់ ណុល បានបិទទ្វារវាយផ្ទះសម្បែង ជាពិសេសគ្រីស្តបរិស័ទជនជាតិវៀតណាម ។ ខ្ញុំដឹងថាលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ឈឺចាប់ណាស់ ដោយសារមួយប៉ប្រិចភ្នែកកូនៗរបស់លោកទាំងអស់ ត្រូវរងទុក្ខវេទនាយ៉ាងខ្លាំង ។ លោកអភិបាលត្រូវគេដាក់នៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង អត់បាយ អត់ទឹក អត់ថ្នាំជាដើម ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ បានយកចិត្តទុកដាក់ប្រើគ្រប់មធ្យោបាយ ដើម្បីជួយដល់អស់បងប្អូនទាំងគ្រីស្តបរិស័ទ ទាំងមិនមែនជាគ្រីស្តបរិស័ទ ដែលត្រូវជិះជាន់ដោយសារទាហាន លន់ ណុល ។

នៅថ្ងៃទី១៤ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានតែងតាំងលោកឪពុក ឆ្មារ សាឡាស់ ជាលោកអភិបាលឧបដ្ឋាក ។ នៅថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ក្នុងសម័យ ប៉ុល ពត ទាំងលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស និងសាសនៈទូតទាំងអស់ត្រូវគេជម្លៀសចេញពីប្រទេសកម្ពុជា ។ ជីវិតរបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស រងទុក្ខវេទនាអស្ចារ្យម៉ែនទែន ទោះបីលោកមិនបានស្លាប់នៅលើឈើឆ្កាងដូចព្រះយេស៊ូ តែលោកអភិបាលដូចជាស្លាប់ជាមួយព្រះយេស៊ូដែរ ។ ប៉ុន្តែ ព្រះជាម្ចាស់ដូចជាបានប្រស់លោកអភិបាល អ៊ីវ ហើយផ្ដល់សិរីរុងរឿងដល់លោកដែរ ។ នៅឆ្នាំ១៩៧៩ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានចូលមកស្រុកខ្មែរម្ដងជាពីរដង ដើម្បីស្វែងរកគ្រីស្តបរិស័ទ ។ នៅឆ្នាំ១៩៨៨ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានមកជួបក្រុមគ្រីស្តបរិស័ទប្រាំពីរប្រាំបីនាក់ដែលរួចពីស្លាប់ ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ ក៏បានបង្កើតគណៈកម្មការ ហើយឆ្លៀតសរសេរប្រវត្តិព្រះសហគមន៍កាតូលិកនៅកម្ពុជា ហើយ

គណៈកម្មការក៏ខិតខំបកប្រែជាភាសាខ្មែរ ផ្ញើទៅក្រសួងធម្មការ និងផ្ញើទៅរណៈសេសាមគ្គីសង្គ្រោះជាតិ ។ ក្រសួងធម្មការ និងរណៈសេសាមគ្គីសង្គ្រោះជាតិបានយល់ព្រមអនុញ្ញាតិឱ្យព្រះសហគមន៍កាតូលិក មានសិទ្ធិក្នុងការប្រកាសដំណឹងល្អរបស់ខ្លួន នៅថ្ងៃទី១៤ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៩០ ឱ្យព្រះសហគមន៍អាចថ្វាយអភិបូជា ឱ្យគ្រីស្តបរិស័ទធ្វើបុណ្យតាមរបៀបគ្រីស្តសាសនាកាតូលិក ពេលហ្នឹងហើយដែលព្រះសហគមន៍រស់ឡើងវិញ ។ ជាថ្ងៃដំបូង ដែលយើងប្រារព្ធពិធីថ្វាយអភិបូជានៅមហោស្រព ចេនឡា ដើម្បីគោរពបុណ្យចម្លង "បុណ្យព្រះយេស៊ូមានព្រះជន្មរស់ឡើងវិញ" ។

លោកអភិបាល អ៊ីវ បានទៅគ្រប់ទីកន្លែងដើម្បីប្រមែប្រមូលបងប្អូនគ្រីស្តបរិស័ទ លោកអភិបាលប្រមូលបានគ្រីស្តបរិស័ទខ្លះៗ លោកតែងតែលើកទឹកចិត្តឱ្យគេរក្សាជំនឿជឿទុកចិត្តលើព្រះជាម្ចាស់ ។ គ្រប់ពេលវេលាលោកអភិបាលតែងផ្តល់សេចក្តីសង្ឃឹមឱ្យគ្រីស្តបរិស័ទ ទោះបីជាគ្រីស្តបរិស័ទមានចំនួនតិចតួចក៏ដោយ តែគ្រីស្តបរិស័ទសប្បាយរីករាយ និងមានជំនឿរឹងមាំ ។ វត្តមានរបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ដូចជាកូនបានជួបឪពុក សេចក្តីសង្ឃឹម អំណរសប្បាយ កម្លាំងកាយកម្លាំងចិត្តមិនដឹងមកពីណា ។

លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស អត់មានភ័យខ្លាចឡើយ ទោះបីផ្លូវលំបាកវេទនា លោកអភិបាលបានទៅដល់បាត់ដំបង និងទៅដល់គ្រប់ទីកន្លែង តស៊ូទៅរកកូនចៀម ។ លោកអភិបាល បានទទួលយកការលំបាករបស់គ្រីស្តបរិស័ទទាំងអស់ របស់ប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ មកដាក់លើខ្លួនរបស់លោក ។ ជីវិតរបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូល គឺជាជីវិតរបស់ព្រះសហគមន៍កម្ពុជា ក្នុងពេលរងទុក្ខវេទនា ។ ព្រះជាម្ចាស់ក៏បានប្រទានអំណរសប្បាយ សិរីរុងរឿងការរស់ឡើងវិញដល់ព្រះសហគមន៍កម្ពុជា ។ ជីវិតរបស់ព្រះសហគមន៍កម្ពុជា ទាំងអំណរសប្បាយ ទាំងទុក្ខវេទនា លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស បានទទួលយកដូចព្រះជាម្ចាស់ដែរ ។

ជីវិតប្រចាំថ្ងៃរបស់លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ជាមនុស្សម្នាក់ដែលអធិដ្ឋានអត់ឈប់ឈរ និងផ្ញើជីវិតទាំងស្រុងលើព្រះជាម្ចាស់គ្រប់កាលៈទេសៈ ។ លោកអភិបាល ជាមនុស្សទន់ភ្លន់ រាក់ទាក់ ចូលចិត្តញញឹម មិនបេះរើសអើង ។ លោកអភិបាល តែងដាក់ខ្លួនជាអ្នកបម្រើគ្រប់ពេលវេលា លោកតែងគិតគូរបម្រើអ្នកដទៃដូចឪពុកបម្រើកូន ។ លោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស ប្រៀបដូចសន្តម្នាក់ដែលនៅរស់តែម្តង លោកតែងលើកលែងទោសឱ្យគេគ្រប់គ្នា ហើយទទួលយកគ្រប់ការលំបាកដោយទឹកមុខញញឹម ។ អាម៉ែន ៕

Taizé
www.taize.fr

Cher Olivier,

Merci d'avoir partagé, la mort de Mgr Ramousse et je voulais exprimer masympathie mais surtout ma reconnaissance, c'est lui qui, si je peux direainsi m'a ouvert les portes du Cambodge.

La première fois que je l'ai rencontré, c'était en 1990 à l'Assemblée générale du FABC à Bandung en Indonésie. J'animais les prières du soir à l'invitation d'Archbishop Thomas Menamparampil, qui déja nous avait invités à animer une rencontre en Inde. En 1992, Arch Thomas était président de la commission d'Evangélisation pour le FABC, il a souhaité mieux connaître la vie des Chrétiens dans certains pays comme le Vietnam , le Laos et le Cambodge. Il m'a demandé de l'accompagner et de l'aider à préparer ce voyage. J'ai repris contact avec Mgr Ramousse qui était à Paris et a tout arrangé pour que nous puission entrer dans le pays, si je me rappelle bien à travers une agence commerciale, je ne suis plus certain des démarches. Nous sommes donc allés au Cambodge, seulement Phnom Penh était permis. Mgr Ramosse était là également et Mgr Emile était à Caritas. Il fallait loger à l'hôtel , l'évêque Thomas a dormi à l'hôtel et moi à Caritas avec mon passeport à l'hôtel. Nous avons alors connu les parents de Mgr Salas.

Mgr Ramousse a apprécié la visite et en 1995 m'a proposé de revenir au Cambodge. J'ai eu alors l'occasion de voyager avec lui à Battambang, la route était longue et il m'a beaucoup raconté, introduit à l'histoire du pays, du peuple. J'ai eu alors des premières prières avec quelques jeunes, toutes toutes simples, et cela a continué! Tu comprends ma reconnaissance!

De tout coeur avec vous tous en ces jours, unis dans la prière

Frère Ghislain, communauté de TAIZE

Cher Olivier,

Durant 15 ans j'ai animé en France l'Aumônerie des chrétiens du Cambodge, que nous avions fondée dans les années 90, à la demande d'Yves RAMOUSSE et d'Emile Destombes.

Peut-être te souviens-tu de cette messe concélébrée avec toi à Takeo, dont l'assistance était en grande partie composée de catéchumènes…

Quelques années tout juste après les accords de Paris- que je suis venu au Cambodge pour la 1ère fois, et que le Père RAMOUSSE m'a accueilli à Phnom Penh.

Aujourd'hui encore, je repense à ce qu'il m'y a fait découvrir, à ce qu'il m'a raconté, à son humilité pour dire ce qu'il avait vécu durant ces années terribles, à la conversion qui s'était opérée en lui dans son regard sur ce pays qu'il aimait tant…

Aujourd'hui, je m'unis profondément à la prière de l'Eglise du Cambodge, je prie pour lui et avec lui, pour ce pays, pour cette Eglise, pour son évêque et pour tous ceux qui la font vivre.

Ce pays et ceux que j'y ai rencontrés, les Cambodgiens réfugiés en France avec qui j'ai fait du chemin, ont profondément marqué ma vie de prêtre.

J'avais pour Yves RAMOUSSE un très grand respect, beaucoup d'admiration et je crois bien aussi, une certaine affection… Je suis sûr que ces sentiments sont partagés par ceux de ta génération !

Avec eux tous, partage, mon cher Olivier, mon très fraternel souvenir et sois assuré de mon union dans la prière.

Yves de MALLMANN

Témoignage de Jean-Jacques CONSTANTY

(un des trois neveux, du côté de Denise, la sœur d'Yves)

Cher Yves, je ne t'appelle pas « Monseigneur » et je ne te vouvoie pas, car pour moi, tu restes Yves, mon oncle.

Mais tu es également tellement plus que cela.

Je me rappelle les bas-reliefs des temples d'Angkor Vat, la silhouette élancée des palmiers à sucre dominant les rizières, les sourires des petits vendeurs de rue, les bonzes vêtus de safran, les maisons sur pilotis, et tant d'autres images de la quotidienneté de ta vie lointaine et de celle des autres Pères des Missions Etrangères.

Je me souviens des petits objets que tu nous apportais et qui nous faisaient tant rêver : un cahier d'écolier pour apprendre la magnifique graphie des caractères khmers, un grelot pour éléphant, une statuette de danseuse Apsara, un krama, le foulard traditionnel Cambodgien…

Je me souviens que tu m'avais appris à compter : Mouy, Pi, Bey, Bourn, Pram…, à saluer avec plus ou moins de déférence en fonction de la position des deux mains jointes par rapport au visage… Tu m'expliquais le Bouddhisme du « petit véhicule » pratiqué en Asie du sud-est, et sa spiritualité du « non-attachement » pour espérer se libérer du cycle des renaissances et atteindre l'état de perfection ultime, détaché de tout désir et de toute souffrance.

Ainsi, dès l'enfance, avons-nous été baignés, mes frères et moi, dans l'idée d'une rencontre possible et fructueuse avec un autre peuple, une autre civilisation, un autre mode de vie et de croyance.

Je revois également tous ces timbres colorés qui ornaient les lettres barrées de l'étiquette à bordure tricolore « par air mail », que tu adressais à ta sœur bien aimée Denise, ma mère, certaines d'entre elles frappées au verso du tampon rouge de la censure…

Le Cambodge était devenu ta seconde patrie, une grande part de toi-même, et nous aimions t'entendre le raconter avec passion et tellement d'affection.

Tu nous parlais d'inculturation, du temps nécessairement long d'imprégnation par la langue et la civilisation khmères que tout nouvel arrivant sur la Mission se devait d'effectuer, avant d'espérer pouvoir porter avec plus de subtilité et d'interactivité un message chrétien compréhensible auprès des Cambodgiens, et pouvant être repris par eux. Tu disais qu'il

fallait traduire la Bible et les textes sacrés en langue vernaculaire, qu'il n'était plus possible que la liturgie et l'enseignement de l'Eglise soient diffusés uniquement en Vietnamien ou toute autre langue étrangère sur le sol du Cambodge.

Tu as contribué à faire grandir patiemment, physiquement et spirituellement cet îlot catholique dans un océan bouddhiste avec lequel tu as cependant toujours cherché à entretenir une relation d'amitié franche et de respect mutuel.

Puis tu as vu saper tout ce travail par la folie du temps des Khmers rouges. Tu as souffert du martyr de ce peuple avec ses 2 millions de morts et ses multiples victimes d'un régime sans éthique et sans espérance, destructeur de toute religion et comme l'a dit un jour l'actuel vicaire apostolique de Phnom Penh, qui, en plus de ses crimes, « a volé à la nation sa culture et son histoire ».

Expulsé, tu as tout fait pour rester en contact avec les réfugiés, réunir les familles éclatées de la diaspora, tout en maintenant un lien avec les chrétiens de l'intérieur, rescapés muets de cette église décapitée, réduite au silence et à la peur, puis, la paix revenue, tu as participé avec eux à sa « résurrection ».

Pendant toutes ces années (près d'un demi-siècle), pour nous, tu étais loin, rarement présent, et pourtant si proche, souvent au centre de nos réunions et conversations familiales. Lorsque tu étais de passage en France, tu ne manquais jamais de visiter quelqu'un de la famille, baptiser l'un, marier un autre, te rendre au chevet d'un malade… prendre des nouvelles de tous, dans le peu de temps libre que t'accordait un agenda bien rempli. Jeune ou vieux, connu ou inconnu, tu savais te rendre disponible à l'écoute de celui ou celle qui venait à ta rencontre.

Tu aimais beaucoup rire, jouer avec les enfants, partager un repas, célébrer une messe avec le curé de la paroisse, rencontrer les diverses communautés religieuses, comme en témoigne ta fidélité aux Clarisses de Nérac, mais aussi prier en silence, méditer et te ressourcer dans la tranquillité de la petite maison de tes parents, à Lavardac.

Là, tu aimais te lever tôt, avant tout le monde, pour profiter de la paix de l'aube sur la campagne. Le blaireau qui s'est retrouvé un matin museau à nez avec toi, au milieu de son chemin, n'en revient toujours pas !

A travers Dieu, tu aimais toute sa création : tu aimais la nature, et tu aimais les hommes malgré leurs insuffisances. Tu ne les jugeais pas. Quoique tu fus nommé pour quelques temps professeur de morale au séminaire, tu ne la leur faisait pas ; tu les acceptais tels

qu'ils étaient, partageant leur joie et essayant toujours d'atténuer leur peine.

Je me souviens de ton sourire et de ton regard aimant, de ton humour, ton écoute patiente, ton humilité, ton attention aux plus souffrants, ton intérêt pour la vie de chacun, du plus petit au plus grand, ton exemplarité dans la conduite de ton ministère tout autant que dans celle de ta vie quotidienne, la profondeur de ta foi et la pratique sereine de ta religion, sans ostentation, mais avec conviction et persévérance, de l'attention que tu portais à tous tes frères humains, croyants ou incroyants, et particulièrement à chacun des membres de ta famille, notamment tes parents, ton frère et ta sœur que tu chérissais tant.

A travers ton exemple, moi qui suis loin d'être le meilleur des chrétiens, j'ai connu le visage d'une église vivante, riche de sa tradition mais non recroquevillée sur elle-même, acceptant la critique, ouverte aux autres, non dominatrice, mais volontaire, joyeuse, fraternelle, universelle (n'est-ce pas la définition même du mot « Katholikos » en grec ?), et finalement : indestructible.

Enfin Yves, n'oublie pas qu'en te quittant, lors de notre précédente et dernière rencontre au chevet de ton lit d'hôpital, je t'ai demandé, à toi le mourant, de prier pour nous !

Jean-Jacques

Témoignage d'Elisabeth RAMOUSSE, lu par sa sœur Catherine
(sa nièce, du côté de Roger, le frère d'Yves)

Bonjour Yves

je t' adresse aujourd'hui ces quelques mots ;

j' ai eu l' immense joie de te croiser et de partager des moments avec toi et ce depuis ma naissance

Au fil de ton cheminement et de ton parcours tu m' as montrée l' exigence de la quête de sens dans la vie d' un Être , l'importance de la vie intérieure pour celle ou celui qui est touché par cette même quête de sens ; tu m' as montrée avec sagesse , persévérance et douceur ce que pouvait constituer une qualité de présence au monde ;

tu m' as montrée avec ferveur ta détermination à vivre en résonance avec la parole vivante et vibrante du Christ ; du côté des souvenirs ,

Je me rappelle d' un échange dans lequel tu m'avais dit que nous étions des nains sur les épaules de géants ; et nous avions ri

Aujourd'hui j'invoque St Christophe ce géant qui aidait les voyageurs à passer d' une rive à l' autre jusqu' à ce qu' il aide un enfant un peu particulier perché sur ses épaules ; peut être que st Christophe t'accompagne pour passer sur l'autre rive , pour faire la grande traversée , pour changer d'espace-temps et de réalité ; je me rappelle les derniers moments passés autour d' une table et nous avions évoqué la résurrection ; moments magiques où nous étions en harmonie au diapason ;

pour ce passage je comme beaucoup d'entre nous pensons à toi

quitter cette terre pour d'autres horizons ne doit pas être évident; pour moi tu es un porteur de lumière et de paix

peut-être nous croiserons nous à nouveau dans un autre état , dans une autre dimension , dans une autre temporalité

alors maintenant lorsque je lèverai les yeux vers le ciel étoilé ou que je ferai silence j' aurai à cœur de me rappeler l' exigence et l' importance de notre passage sur terre et de ne jamais oublier notre possibilité de nous tourner vers notre parcelle d' éternité et de l' entretenir avec grand soin

avec tout mon Amour

Elisabeth

Témoignage de Catherine RAMOUSSE

(sa nièce, sœur d'Elisabeth, du côté de Roger, le frère d'Yves)

"Yves Ramousse, évêque du Cambodge et bâtisseur, à l'extérieur ; je l'ai rencontré comme tonton, mon tonton Yves, à l'intérieur.

Il était le petit frère de mon père et son grand complice. Leurs liens étaient si profonds et son départ cause un vide terrible, un désarroi et une profonde souffrance dans le cœur de mon père. Pourra-t-il supporter son absence suivie de ce silence assourdissant ?

Je citerai Christian Bobin : «L'absence d'un mort nous inonde de sa présence, et nous le rend encore plus cher.»

Papa, résiste, je serai à tes côtés, j'essaierai de t'aider à supporter cette perte immense ! Tu n'es pas seul.

La famille étant essentielle à tonton, il offrait sa présence réconfortante avec chaleur, écoute, union, réunions et tant d'autres choses.

- Famille de ses frères cambodgiens catholiques par son sacerdoce, il a été leur père spirituel, leur guide dans la tourmente et a voué sa vie à accompagner ce peuple meurtri par le régime de Pol Pot. Il n'a jamais abandonné ses frères brisés dans la terreur et dans l'effroi. En portant un message de paix, il a su réunir et reconstruire après le génocide khmer. A la hauteur de Gandhi, il a pratiqué la non-violence car «la non-violence est infiniment supérieure à la violence, le pardon est plus viril que le châtiment. Le pardon est la parure du soldat.»

S'il a su passer outre ces exactions liées à la folie de ce régime et poursuivre sa voie, c'est que «l'erreur est humaine, le pardon divin», pour citer Alexander Pope. Il souhaitait d'une certaine manière que tous les êtres soient libérés de la souffrance et de ses causes. Un chemin bien difficile qu'est celui de la résilience !

Lui rendre visite au Cambodge avec mon père, partager son quotidien et se laisser guider par ce grand homme pour ressentir les lieux, vibrer à travers le prisme de son regard sur l'Histoire du Cambodge, l'Art Khmer, son parcours tournés vers le développement du pays et l'élévation des cambodgiens fut un voyage extraordinaire ; j'en garde un souvenir extrêmement touchant ! Merci tonton de m'avoir permis de découvrir un peu de ta belle et profonde existence. Tu m'as entre autres, appris la patience, ouvert les yeux sur la contemplation et le divin.

- Famille de cœur par ses racines. Un tonton adorable, attentif, aimant, partageant tous les moments en famille avec un appétit contagieux pour toutes les petites choses qui font

le quotidien. Un esprit vif et curieux, un cœur sensible, une âme profonde. Avec tonton, tout prenait du sens : de la recette de cuisine aux plantes du potager en passant par des sujets d'actualité ou des thèmes plus profonds, on pouvait parler de tout, de rien mais jamais sans rien dire !

Il cultivait son jardin intérieur de pensées colorées et chatoyantes qui rayonnaient sur son entourage. Son sourire irradiait, son rire contaminait ; comme le dit si joliment Christian Bobin : «Le rire est un château monté dans les airs par des anges maçons qui travaillent très vite». Sa sérénité apaisait, sa présence rassurait.

Tonton savourait le bonheur d'être avec son frère, avec nous, dans la douceur, la simplicité et la chaleur d'un foyer retrouvé. Une fois parti, a-t-on pensé à lui aussi souvent qu'il a pensé à nous ? A-t-on compris vraiment qui nous quitte aujourd'hui pour toujours ou le saisissons-nous trop tard ?

Est-on passé à côté d'un être d'exception alors qu'il n'est jamais passé à côté de nous ?

Il avait cette présence au Monde qui donnait de l'importance à autrui, qu'il soit enfant ou illustre personnage, il portait son attention avec la même intensité à chacun. Comme dirait Christophe André si justement : «Chaque fois qu'on porte un acte de tendresse, d'affection, d'amour, on modifie un tout petit peu l'avenir de l'humanité dans le bon sens.»

Depuis cet accident qui t'a fragilisé où la conductrice qui t'a renversée ne s'est jamais soucier de ton rétablissement aléatoire, tu t'es battu en silence pour essayer de te relever, tu as tout pardonné ! Ainsi soit-il !

Pour finir, trop vite, pour lâcher, trop tôt, ce satané covid aura eu raison de toi, il nous prive de ta personne, maudit soit-il !

Saint-Jean de La Croix a dit : «Un oiseau peut être attaché par un fil d'or, ce tout petit lien peut l'empêcher de s'envoler».

Mon tonton génial, était attaché à la vie, attaché à ses convictions et à ses familles mais détaché de tous tracas inutiles attaché au superflu. Alors vole Tonton, vole vers le ciel, que ton âme rejoigne ces cieux cléments qui pourront t'accueillir. Repose en paix. Ta grande œuvre est accomplie.

Mon tonton Yves, tu nous as tant donné, Merci !

Au revoir, je t'aime. Tu es mon modèle et restera mon guide."

Catherine Ramousse

Témoignage de Marc ROUX, lu par Françoise BELDON
(Association des anciens élèves du petit séminaire de la Chartreuse)

Mgr RAMOUSSE a fait ses études secondaires dans le "petit Séminaire" du Puy-en-Velay (Hte Loire) : la Chartreuse.

C'est au nom de l'Association des Anciens élèves de la Chartreuse, au nom particulier de 3 anciens de son 'cours', vivant en Haute-Loire mais aussi de la Direction actuelle de la Chartreuse que nous adressons ce message à son frère, à sa famille et à ses confères des Missions Etrangères de Paris.

Depuis plusieurs années, Mgr RAMOUSSE était président d'honneur de notre Association.

Certains d'entre nous se souviennent de 2 visites qu'il avait faites à la Chartreuse et surtout de celle où il avait évoqué le drame inouï des Khmers Rouges.

A lire sa biographie, nous sommes émus et honorés d'entrevoir la clairvoyance, la détermination et l'humilité de cet Evêque. Son témoignage renouvelle notre espérance : Dieu est toujours capable de susciter des hommes et des femmes de Paix. Notre monde et notre Eglise en ont tellement besoin !

Merci à Mgr Yves RAMOUSSE ... à ses parents ... et aux Missionnaires des Missions Etrangères de Paris.

Qu'il repose en Paix !

Témoignage de la famille BELDON, lu par Françoise BELDON

(Cousins d'Yves, vivant en Haute-Loire, à St Vincent)

Cher cousin Yves,

Tu vas rejoindre ta sœur Denise, qui a veillé sur toi de nombreuses années.

On aimait son attachement à la famille.

Quel bonheur, pour toute la famille, d'avoir partagé avec toi, un merveilleux séjour au Cambodge, au milieu d'un peuple si attachant.

Tu aimais beaucoup venir en Haute Loire avec ton frère Roger.

Nous étions très heureux de vous accueillir.

Un grand moment de partage et de fête pour toute la famille.

Nous garderons toujours dans nos cœurs ton souvenir communicatif.

Au revoir Yves

Famille Beldon

Cher Olivier,

nous avons suivi avec émotion les multiples manifestations de l'église du Cambodge à la suite de la mort à Montbeton de son pasteur historique. Nous avons senti aussi l'intense filiation qui vous liait à lui et avons imaginé qu'après le départ du père Emile, c'est toute une belle partie de votre vie pastorale et missionnaire qui s'achevait et se figeait pour rentrer dans l'histoire moderne de l'église du Cambodge, de Vatican 2 au pape François, de l'indépendance en 1957 au Covid de 2021, en passant par le martyr khmer rouge qu'illustre votre autre illustre et humble prédecesseur, Mgr Chma Salas. Nous devinons votre émotion et votre reconnaissance auxquelles nous nous sommes associés depuis nos montagnes navarraises.

Ces évêques vous laissent maintenant seul en première ligne et nous prions pour vous et votre ministère au service du peuple khmer et de tous ces Cambodgiens qui font germer la foi catholique dans la forêt bouddhiste.

Une étape historique se termine dans le recueillement et la reconnaissance et la vie moderne emporte la jeunesse catholique cambodgienne vers de nouvelles pistes de formation, de développement et d'évangélisation que vous avez défrichées avec eux. Nous sommes heureux d'avoir été associés à toutes ces transitions.

Nous vous présentons nos condoléances attristées pour la mort de cet ancêtre dans la foi au Cambodge , pensons bien à vous et vous assurons de notre fidèle amitié et de notre dévouement à la mission

Elisabeth et Jean

Du Fourcq

Mission Cambodge 15/20

FAMILLE
RAMOUSSE

DANS CETTE EGLISE
LE 5 AVRIL 1953
LE SACREMENT DE L'ORDRE
CONFÉRÉ AU R.P. YVES RAMOUSSE M.E.P.
S.EX. MGR PINAULT EVÊQUE DE CHENG-TU
DEO GRATIAS
IN MEMORIAM ET IN SPEM
RECONNAISSANCE
À N.D. DU PERPÉTUEL SECOURS
1929-M.T.F.

ព្រះសហគមន៍កាតូលិកភូមិភាគភ្នំពេញ
ថ្វាយអភិបូជា និងអធិដ្ឋាន សម្រាប់
វិញ្ញាណក្ខន្ធលោកអភិបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស

ព្រះសហគមន៍កាតូលិកភូមិភាគបាត់ដំបង និង កំពង់ចាម ថ្វាយអភបូជា និងអធិដ្ឋាន សម្រាប់ វញ្ញាណក្ខន្ធលោកអភបាល អ៊ីវ រ៉ាមូស

head & shoulders

រាបរៀងដោយការិយាល័យផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានកាតូលិកភូមិភាគភ្នំពេញ
បោះពុម្ពចំនួន ៖ ៥០០ក្បាល
ថ្ងៃទី១៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២១